

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı

**DIJİTAL KÜLTÜREL MİRASIN YÖNETİMİNDE DIJİTAL KÜRASYON
UYGULAMALARI ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'DE MÜZELERDE İÇERİK
YÖNETİMİ SİSTEMLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ**

Duygu Kevser KARADAĞ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

**DİJİTAL KÜLTÜREL MİRASIN YÖNETİMİNDE DİJİTAL KÜRASYON
UYGULAMALARI ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE’DE MÜZELERDE İÇERİK
YÖNETİMİ SİSTEMLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ**

Duygu Kevser KARADAĞ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

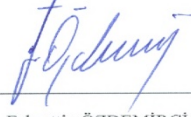
Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

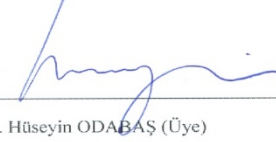
Duygu Kevser KARADAĞ tarafından hazırlanan Dijital Kültürel Mirasın Yönetiminde Dijital Kürasyon Uygulamaları Çerçevesinde Türkiye’de Müzelerde İçerik Yönetimi Sistemlerinin Geliştirilmesi başlıklı bu çalışma, 14 Haziran 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ (Başkan)

Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ (Danışman)

Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

17.10.2019

Duygu Kevser KARADAĞ

“*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

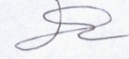
* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

17.07.2018

Duygu Kevser KARADAğ

TEŞEKKÜR

Bu çalışma yüksek lisans sürecinde aldığım eğitimler sonucunda ortaya çıkmıştır. Benim bu süreçlere gelmemi sağlayan başta ailem ve eşim olmak üzere teşekkür edeceğim çok fazla kişi olduğunu belirtmek isterim. Ailemden sonra bu zamana gelebilmem adına beni sürekli destekleyen, her koşulda fikirlerini benimle paylaşan ve sorduğum soruları yılmadan cevaplayan tez danışmanım Prof. Dr. Özgür Külcü'ye, tez savunmasında beni görüş ve önerileriyle değerlendiren Prof. Dr. Fahrettin Özdemirci ve Prof. Dr. Hüseyin Odabaş'a çok teşekkür ederim. Hem eğitim sürecinde hem tez sürecinde en yakın dostluğunu benden esirgemeyen lisans eğitimi hayatından bu zamana ve her zaman farklı bir yere sahip olacak Meltem Dişli 'ye çok minnettarım.

İş hayatı insanın neredeyse gününün büyük bir kısmını doldurmaktadır. Tez sürecinde benden desteklerini esirgemeyen Koç Üniversitesi çalışanlarına, Suna Kıraç Kütüphanesi Direktörü Tuba Akbaytürk Çanak'a, VEKAM Direktörü Prof. Dr. Filiz Yenişehirlioğlu'na bütün iş arkadaşlarıma özellikle Ceyda, Fadime, Feyza, Beril'e çok çok teşekkür ederim. Tez konusunda desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Ozan Avcıoğlu'na, Nalan Aslıhan Köksalan'a, Büşra Aksoy ve İlhan Çecen'e çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimi sürecine başladığımda daha dünyaya gelmemiş olan, tezimi yazarken şaşkınlıkla bana bakan sevgili oğlum Eren'e hem özür hem de teşekkür borçluyum. Bu süreçte teşekkür edecek o kadar çok sevenim olduğunu görmek beni çok duygulandırdı. Umarım teşekkür etmeyi unuttuğum kimse kalmamıştır.

ÖZET

KARADAĞ, Duygu Kevser. Dijital Kültürel Mirasın Yönetiminde Dijital Kürasyon Uygulamaları Çerçevesinde Türkiye’de Müzelerde İçerik Yönetimi Sistemlerinin Geliştirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Müzeler; kültürel değerlerimizin, mirasımızın toplandığı, saklandığı ve geleceğe aktarılmak üzere korunduğu kültürel bellek kurumlarından biridir. Müzeler sahip olduğu kültürel mirası insanlığa aktarmak için sergi, eğitim, araştırma gibi faaliyetler gerçekleştirmektedirler. Teknolojinin hızla ilerlemesi ile birlikte müzelerin faaliyetleri, kültürel miras ürünlerinin üretilmesi, koruma yöntemleri, sergileme koşulları gibi birçok süreçler de değişmeye başlamıştır. Dijitalleştirme çalışmaları hızlı bir şekilde yaygınlaşmaya başlamış ve kültürel miras, özellikle 21. yüzyılın başlarında dijitalleştirme çalışmalarının en yeni disiplini olarak gelişim göstermeye başlamıştır.

Dijitalleşmeye başlayan kültürel miras ile birlikte yeni bir kavram olan dijital kültürel miras kavramı ortaya çıkmıştır. Dijital kültürel mirasın korunması, erişime açılması, kullanılabilirliği ve yaşam döngüsünün sürdürülebilmesi için dijital kürasyon çalışmaları kullanılmaktadır.

Bu tez çalışmasında Türkiye’deki müzelerde (kamu-özel) yer alan kültürel mirasın dijital kürasyon çalışmaları, standartlar çerçevesinde içerik yönetiminin değerlendirilerek kamu (devlet) müzelerinin ve özel müzelerin mevcut durumları araştırılmıştır. Araştırmaya, seçilen müzelerden (117 müze) gönüllülük koşuluyla 54 personel katılmıştır. Araştırma kapsamında, Kültür Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünü ’ne bağlı müzelerden katılım sağlayan personel ile anket ve yüz yüze görüşme gerçekleştirilerek veriler toplanmış ve bulgular sayı, yüzde, aritmetik ortalama, karşılaştırma ve ki kare gibi istatistiksel testlerle analiz edilerek tablolaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, ülkemizdeki müze çalışanlarının dijitalleştirme ve dijital kürasyon hakkında bilgi sahibi oldukları buna karşın kurumsal olarak dijitalleştirmeye yeni yeni başladıkları ve dijital kürasyonu uygulamadıkları tespit edilmiştir. Devlet müzelerinin sahip oldukları koleksiyonları araştırmacılara açmadıkları ve genellikle koleksiyonlara erişimin sınırlı yada özel izinlere tabi olduğu tespit edilmiştir. Müzelerde ulusal açıdan standartlaşmaya gidilerek ilk aşamada elektronik ortamda yönetilebilecek bir sisteme koleksiyonların entegre olması sonrasında dijitalleştirme ve dijital kürasyon çalışmalarına başlama sunulan önerilerden biridir. Uluslararası platformlarda yer alabilmek, teknolojiyi kurumsal çerçevede takip edip uygulayabilmek için dijital kürasyon ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler

Kültürel miras, Dijitalleştirme, Dijital Kültürel Miras, Dijital kürasyon, Müzeler, Müzelerde içerik yönetimi

ABSTRACT

KARADAĞ, Duygu Kevser. Developing Content Management Systems for Museums in Turkey within the frame of Digital Cultural Heritage Management's Digital Curation Applications, Master's Thesis, Ankara, 2019.

Museums; it is one of the cultural memory bodies where our cultural values and heritage are collected, kept and preserved for future generations. With the rapid progress of technology, many processes such as activities of museums, production of cultural heritage products, preservation methods, and display conditions have also begun to change. Efforts in digitization have begun to spread rapidly and cultural heritage began to advance as a brand new discipline of digitalization efforts in the early 21st century in particular.

Digital cultural heritage, which is a new concept, has emerged with the cultural heritage that has started to be digitized. Digital curation studies are used to protect, access and use digital cultural heritage, and also to maintain the lifecycle.

This thesis investigates the digital curation studies on cultural heritage within the museums (public-private) in Turkey and also the current conditions of both public and private museums by evaluating content management in compliance with the standards. 54 personnel from selected museums (117 museums) participated in this study, based on voluntary participation. Within the scope of the research, we collected data by applying questionnaires and face-to-face interview method with the personnel of the museums affiliated to the Ministry of Culture, the General Directorate of Cultural Heritage and Museums. The findings were analysed and then tabulated by number, percentage, arithmetic mean, comparison and statistical tests such as chi square. As a result, it has been confirmed that museum staff in Turkey have information about digitalization and digital curation, however, they have just started to digitize institutionally and do not apply digital curation. It has been discovered that the state museums do not open their collections to the researchers and that access to the collections is subject to limited or special permissions. It is one of the proposals that the museums should be integrated into digitalization and digital curation works after they carry their collections to a system that could be managed in electronic environment as result of standardization of the museums in national perspective. We put emphasise on legal regulations about digital curation in order to be able to take part in international platforms and to follow and implement technology within the institutional framework.

Keywords

Cultural Heritage, Digitalization, Digital Cultural Heritage, Digital Curation, Museums, Content Management in Museums

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1. KONUNUN ÖNEMİ.....	3
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI, PROBLEMİ VE HİPOTEZİ.....	6
1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEM	8
1.4. KAYNAKLAR	9
2. BÖLÜM: KÜLTÜREL MİRAS VE DİJİTALLEŞTİRME	12
2.1. KÜLTÜREL MİRASIN TANIMI VE ÖNEMİ	12
2.1.1. Somut Kültürel Miras	15
2.1.2. Somut Olmayan Kültürel Miras.....	16
2.2. DİJİTALLEŞTİRME.....	19
2.2.1. Dijitalleştirme Süreçleri.....	21
2.3. KÜLTÜREL MİRASIN DİJİTALLEŞTİRİLMESİ.....	28
2.3.1. Kültürel Miras ve Dijitalleştirme Süreçlerinin Entegrasyonu	29
2.3.2. Dijital Kültürel Miras ve Yeni Süreçler.....	30
2.3.3. Ülkemizde Kültürel Mirasın Dijitalleştirilmesi İle İlgili Örnek Çalışmalar	33
3. BÖLÜM: DİJİTAL KÜRASYON	38
3.1. DİJİTAL KÜRASYON VE ÖNEMİ	38
3.2. DİJİTAL KÜRASYON UYGULAMALARI ve STANDARTLAR	42
3.2.1. ATHENA.....	42
3.2.2. LIDO.....	43

3.2.3. SPECTRUM	44
3.3.3. MÜZE TANIMI VE TÜRKİYE’DE MÜZELER.....	45
3.3.4. MÜZELERİN İŞLEVLERİ	55
3.3.5. MÜZELERİN ORGANİZASYON YAPISI VE YÖNETİMİ.....	58
3.3.6. MÜZELERDE İÇERİK YÖNETİMİ	60
4. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	68
4.1. DEMOGRAFİK BULGULAR	69
4.2. KURUMSAL BULGULAR	73
4.3 KÜLTÜREL MİRASIN DİJİTALLEŞTİRİLMESİ BULGULARI	87
4.4. DİJİTAL KÜRASYON BULGULARI	91
5. BÖLÜM: SONUÇ.....	96
5.1 MÜZELERİN KURUMSAL YAPISININ, ÇALIŞANLARININ VE KOŞULLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	97
5.2 MÜZELERDE DİJİTAL KÜRASYONUN DEĞERLENDİRİLMESİ	98
6. BÖLÜM: ÖNERİLER	100
KAYNAKÇA	102
EK-1: ANKET.....	114
EK-2: ETİK KURUL İZİNİ	121
EK-3: ORJİNALLİK RAPORU.....	122

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Çalışılan kurum statüsü.....	69
Tablo 2. Kurumda görev alma süreleri.....	70
Tablo 3. Müze çalışanlarının eğitim düzeyleri.....	70
Tablo 4. Müzelerde çalışanların pozisyonları	71
Tablo 5. Müzelerin statüsü ile kurum pozisyonunun karşılaştırılması.....	71
Tablo 6. Müze çalışanlarının pozisyonları ile görev sürelerinin karşılaştırılması	72
Tablo 7. Kurumların statüsü ile çalışanların görev sürelerinin değerlendirilmesi	73
Tablo 8. Müzelerde eserlere erişim hakları	73
Tablo 9. Kurumların statüsü ile eserlere erişim haklarının değerlendirilmesi	74
Tablo 10. Müzelerde çalışan uzman personelin statüye göre değerlendirilmesi.....	75
Tablo 11. Müzelerde çalışan teknik personelin statüye göre değerlendirilmesi	75
Tablo 12. Müze uzmanı personelin kurum statüsüne göre değerlendirilmesi.....	76
Tablo 13. Müze personelinin kültürel miras, müzecilik ve arşivcilik alanında yeterlilik durumları.....	77
Tablo 14. Kurumlardaki üst yönetimin gerekli olanakları sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesi.....	77
Tablo 15. Müzelerin maddi imkanlarının karşılaştırılması	78
Tablo 16. Müze çalışanlarının hizmet içi eğitim almalarının değerlendirilmesi.....	79
Tablo 17. Müzelerde bina, aydınlatma vb. fiziksel koşullarının değerlendirilmesi	79
Tablo 18. Müzelerin elektronik ortamda verdikleri hizmetin değerlendirilmesi	80
Tablo 19. Müzeler ile benzer yapıdaki kurumların ilişkilerinin değerlendirilmesi.....	81
Tablo 20. Müzelerde ulusal standartlar, yasal ve idari düzenlemelerin yeterlilik durumunun değerlendirilmesi.....	81
Tablo 21. Müzeler ile müzelere destek olabilecek üniversitelerin ilişki durumu	82
Tablo 22. Müzelerin depolama alanlarının değerlendirilmesi.....	83
Tablo 23. Müzelerin depolama alanının fiziksel koşullarının yeterlilik durumu	83
Tablo 24. Müzelerin özel koruma sistemlerinin mevcut durumunun karşılaştırılması	84
Tablo 25. Müzelerde zararlı haşarelere karşı önlem alma durumu	84
Tablo 26. Müze eserlerine restorasyon uygulanması konusunun değerlendirilmesi.....	85
Tablo 27. Müze eserinin saklanma koşullarında kullanılan malzemenin değerlendirilmesi.....	86
Tablo 28. Müzelerde dijitalleştirme çalışmalarının uygulanması	86

Tablo 29. Müzelerde dijitalleştirme çalışmalarının tamamlanma durumu.....	87
Tablo 30. Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi hakkında müze çalışanlarının bilgisi	88
Tablo 31. Müzelerin kültürel mirasın dijitalleştirilmesini değerlendirmesi	88
Tablo 32. Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi için yürütülen çalışmaların değerlendirilmesi	89
Tablo 33. Müzelerde kültürel mirasın dijitalleştirilmesinin gerçekleştirilme şeklinin değerlendirilmesi	89
Tablo 34. Dijitalleştirme çalışmaları yapanların bu alanda uzmanlık durumlarının değerlendirilmesi	90
Tablo 35. Kurumlarda dijitalleştirme çalışmalarında görev alan kişi sayıları.....	90
Tablo 36. Dijital kürasyon konusunda kurumların sahip oldukları bilginin değerlendirilmesi.....	91
Tablo 37. Dijital kürasyon denilince kurum çalışanlarının ne düşündüklerinin değerlendirilmesi	92
Tablo 38. Dijital kürasyon uygulamaları hakkında kurum çalışanlarının değerlendirilmesi	92
Tablo 39. Kurumların dijital kürasyon standartlarını kullanımının değerlendirilmesi.....	93
Tablo 40. Dijital kültürel miras için kurumların bir standart oluşturmuş olmalarının değerlendirilmesi.....	93
Tablo 41. Dijital kürasyon uygulamalarının ve standartlarının kurumlara katkılarının değerlendirilmesi	94
Tablo 42. Dijital kürasyon uygulamaları ve standartlarının kurumlara dezavantajları	94
Tablo 43. Dijital kürasyon önermesinin değerlendirilmesi	95

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Europeana RijksMuseum.....	34
Şekil 2. Europeana British Library	35
Şekil 3. Europeana Louvre Museum.....	35
Şekil 4. The J. Paul Getty Museum	36
Şekil 5. Dijital Kürasyon Yaşam Döngüsü (Çakmak, 2016, s. 29 ; DDC, 2014).....	40
Şekil 6. ATHENA.....	43
Şekil 7. Müzelerin Hizmet Alanları.....	59
Şekil 8. Rahmi M. Koç Müzesi	63
Şekil 9. Rahmi M. Koç Müzesi Koleksiyonları.....	63
Şekil 10. Rahmi M. Koç Müzesi Koleksiyonundan Örnek	64
Şekil 11. Sakıp Sabancı Müzesi.....	65
Şekil 12. Sakıp Sabancı Müzesi Dijital Koleksiyonlar.....	65
Şekil 13. Ankara Etnografya Müzesi.....	66
Şekil 14. Ankara Etnografya Müzesi Koleksiyon Örneği	67

GİRİŞ

Geçmişten geleceğe bir kapı aralayan ve insanlığın ortak değerlerini de içine alan miras kavramı önemini yıllar boyunca arttırarak korumuştur. Doğal yollarla yada insanlar tarafından oluşan kültürel mirasımız da sahip olduğu değeri korumaktadır. Kültürel miras tarihsel süreç içerisinde birçok alanı ve tanımlamaları içine alarak genişlemiştir. Kültürel mirası; geçmişten miras alınan ve değişik gerekçelerle geleceğe miras bırakılmak istenen, fiziksel olarak varlığı olan ve insanlar tarafından yapılmış her türlü eserler ile bir topluma ait değerler bütünüdür (Kültürel Miras ve Müzecilik, 2009, s. 2) şeklinde tanımlanmaktadır. Kültürel miras kavramı kendi içerisinde somut ve somut olmayan kültürel miras olarak ayrılmaktadır. Somut kültürel miras tanımının içersine anıtlar, sit alanları, resim, heykel...vb taşınmaz miras öğeleri, su altı miras öğeleri (batıklar, su altı kalıntıları, şehirler) girmektedir. Somut olmayan kültürel miras tanımı ise sözlü gelenekleri, mevleviliği, meddahlığı, karagözü, geleneksel el sanatları, ebru...vb alanları kapsamaktadır.

Kültürel miras alan açısından ve kapsadığı konular açısından birçok disipline de kaynak oluşturabilmektedir. Kültürel miras çeşitliliğinin yaşatılabilmesi, korunması, sürdürülebilmesi için ileri teknolojilerle zamana ayak uydurabilen formatlara dönüştürülebilmesi gerekmektedir. Son yıllarda teknoloji alanında gelişimler kültürel miras ve kültürel miras ürünleri açısından kullanılmaya başlanmıştır. Sahip olduğumuz mirasımızı bir adım öteye taşıyabilecek ve uluslararası platformlarla konuşabilecek dijital kültürel miras (digital cultural heritage) kavramı sık duymaya başlanılan bir kavram olmuştur. Bu noktada imkanlar doğrultusunda kültürel mirasın dijitalleşerek her yerden herkese erişime açılması çalışmaları hız kazanmaya başlamıştır.

Kültürel miras ürünlerini bünyesinde bulunduran kültürel bellek kurumları (kütüphaneler, müzeler, arşivler) kültürel mirasın dijitalleştirilmesi ile ilgili çalışmalarda aktif görev alacak kurumların başında yer almaktadır. Oluşan yeni dijital mirasın sürdürülebilirliğini sağlayabilmek çok önemlidir. Türkiye’de yeni yeni gündeme gelen dijital kürasyon / küratörlük kavramı dijital kültürel mirasın yaşam döngüsünün korunarak sürdürülebilirliğini

sağlayacak bir disiplindir. Bu disiplin aynı zamanda kültürel miras kurumlarının sahip oldukları kültürel miras ürünlerin sürdürülebilirliğinin yanı sıra içerik açısından yönetilmesini de sağlamaktadır.

Çalışma kapsamında Türkiye'deki kültürel miras kurumları arasında yer alan müzelerde kültürel miras ürünlerin dijital kuryasyon aşamaları, çalışmaları ve uygulamaları çerçevesinde içerik yönetimlerinin geliştirilmesi ele alınmıştır. Bu çerçevede müzelerin yapısı, temel bileşenleri bu açıdan örnek oluşturabilecek müzeler hakkında bilgiler verilmiştir.

1. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

Bir ülkenin tarihinin derinliği o ülkenin sahip olduğu kültür varlıklarıyla değerlendirilmektedir. Toplumun ortak değerleri, sahip olduğu kültür varlıkları, kültürel mirasının temelini oluşturmaktadır. Bilgi çağında kültürlerarası etkileşim ve sayısallaştırma sonucu ortaya çıkan, dijital doğrular üzerine tartışmaların yaşandığı son yıllarda, kültürel miras yönetiminin farklı değişkenleri içerisinde alarak tanımlanması önemsenmektedir.

Kültürel miras bir topluluk tarafından geliştirilen gelenek, nesne, sanatsal ifade ve değerler de dâhil olmak üzere nesilden nesile aktarılmış yaşam biçimlerinin bir ifadesi olarak tanımlanmaktadır (Cultural Heritage, 2002).

Kültürel miras kavramına dönük yaklaşımlar geçmişten günümüze farklı anlamlar yüklenerek gelişmiştir. Sadece anıtsal mimari eserler, tarihi ve sanatsal açıdan önemli yapılar ve arkeolojik alanlar ile sınırlı kültürel miras ve koruma anlayışının yerini zamanla, toplumsal belleğin içerisine giren her şeyin yer aldığı daha geniş bir kapsam almıştır (Aksoy ve diğerleri, 2012, s. 3). İlk kez Venedik Tüzüğü ile kültürel miras kavramının yapısı genişletilerek anıtlar, sit alanları gibi taşınmaz kültür varlıkları da kültürel miras olgusu içine dahil edilmiştir. Bu ayrıntıları birebir kavramsallaştırabilmek için Venedik Tüzüğü'nün ilk maddesine bakılması gerekmektedir. Tüzükte; sadece mimari eserin kültürel miras olarak tanımlanmasının yetersiz olduğu o eserle ilgili yansıttığı dönem, uygarlık, kentsel yapısı gibi alanlarında kapsanarak genişletildiği

hakkında açıklamalar yer almaktadır. Böylelikle sadece kültürel miras eseri değil eserin yer aldığı taşınmaz, kentsel yapıda tüzükle birlikte korumaya alınmıştır (Aksoy ve diğerleri, 2012, s. 4).

Kültürel miras tanımını etkileyen sözleşmelerden biri de, 1972 yılında UNESCO'nun aracılığıyla imzaya açılan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Hakkında Sözleşme (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage) Bu sözleşme ile insan üretimi dışında doğa tarafından yaratılan ya da insan doğa işbirliği ile oluşan eserlerde kültürel miras tanımına eklenmiştir (Aksoy ve diğerleri, 2012, s. 5). Sözleşme sayesinde doğal ve kültürel mirasımızın bir arada koruma altına alınarak gelecek nesillere güvenle aktarılması güvence altına alınmıştır.

UNESCO, ICOM gibi benzeri kurumlar tarafından oluşturulan sözleşmeler, hukuki metinler ve yasalar da kültürel mirası somut ve somut olmayan kültürel miras olarak iki kategoriye ayırmıştır.

Somut olmayan kültürel miras; toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar şeklinde tanımlanmaktadır (Oğuz, 2009, s. 167). Somut kültürel miras; elde tutulup gözle görülebilen zanaatkârlık, sanat alanlarını (ahşap ve metal işçiliği, bakırlar, tablolar, çizimler.. vb.), tarihi anıtlar, binalar ve arkeolojik alanlar, sit alanları gibi tanımlanabilen miras değerlerimizdir (Tunçer, 2017, s. 8).

Günümüzde teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin de etkisiyle dijital kültürel miras kavramı yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. Dijital kültürel miras; kültürel miras kavramından farklı olarak işlenebilen, üzerinde değişiklik yapılabilen ve paylaşılabilen miras olarak tanımlanır. Kültürel mirasın korunup gelecek kuşaklara aktarılması ile dijital kültürel mirasın korunması, saklanması ve gelecek kuşaklara aktarılması farklı aşamalarda ve farklı süreçlerde yürütülmektedir.

Dijital kültürel mirasın korunması, yönetimi, kullanılması ve erişime açılması süreci “digital curation” (dijital kürasyon/küratörlük) kavramını karşımıza çıkarmaktadır.

Dijital kürasyon; yaşam döngüsü boyunca dijital verilerin korunması ve korumanın ötesinde uzun vadede değerini arttırarak kullanılabilir kılınmasıdır. Dijital kürasyon; kavramsallaştırma, yaratma, erişim ve kullanım, değerlendirme ve seçme, ayıklama, arşivleme, koruma, yeniden değerlendirme, saklama, erişim ve yeniden kullanım, dönüştürme (farklı bir forma getirme) aşamalarını içermektedir (Digital Curation, 2004).

Uluslararası çerçevede bilgi ve belge yönetimi bölümleri ve müzecilik alanlarında dijital kürasyon kavramı yaygın olarak kullanılmakta ve bunun üzerine eğitimler verilerek çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Ayrıca bu kavram ABD’de Kuzey Karoline Üniversitesi’nde 2008 yılında Bilgi ve Kütüphane Bilimi Okulu’nda eğitim programına alınmıştır (Külcü, 2018, s. 142). Dijital kürasyon; dijital veri, dijital koruma, dijital yönetim kavramlarının bir çatıda harmanlandığı bir kavramdır. 2004 yılında İngiltere’de kurulan Digital Curation Center (DDC), dijital kürasyon alanında yaşam döngüsünün sağlanması ve yönetiminin gerçekleştirilmesi ile bağlantılı faaliyetler yürütmektedir (Digital Curation Center, 2004).

Uluslararası çerçevede ve özellikle de müzelerde dijital kültürel mirasın yönetimi ve gelecek kuşaklara aktarılması ile ilgili dijital kürasyon alanında projeler, çalışmalar yapılmıştır.

- ATHENA (Access to culturel heritage network across Europe): Bu projenin amacı kültürel miras materyallerinin sağlayıcılarından müzelerin Europeana’ya (Avrupa Dijital Kütüphanesi) katılımı, kaynak aktarımı, faaliyetlerinin arttırılması ve müzelerin dijital içeriklerinin standartlaşmasını sağlamaktır (ATHENA, 2011).
- LIDO (Lightweight Information Decribing Objects) Müze nesnelerinin tanımlaması için oluşturulmuş bir çeşit metadata standartıdır (LIDO, 2015).

- SPECTRUM: Birleşik Krallık müze koleksiyonları yönetim standarttır. (SPECTRUM, 2017).

Ülkemizdeki müzelerde üretilen içeriklerin yönetimi yukarıda bahsedilen uluslararası standartlar ve uygulamalar ışığında ele alınmış, dijital kürasyon aşamaları çerçevesinde değerlendirme ile birlikte durum tespiti yapılmış elde edilen bulgular ışığında öneriler sunulmuştur.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI, PROBLEMİ VE HİPOTEZİ

Toplumların sahip olduğu doğal ve kültürel miraslarını toplayan, araştıran, koruyan ve halkın eğitimi için sunan kültürel bellek kurumlarının başında yer alan müzeler, günümüz çağdaş toplumlarında bulunması gereken kurumlardan birisi olarak kabul edilebilmektedir (Akmehmet ve Ödekan, 2006, s. 49). Müzeler toplumun tarihine, kültürüne, doğal mirasına yönelik malzemeleri toplayan, inceleyen, araştıran, koruyan ve bu malzemeleri toplumun hizmetine eğitim, araştırma ve sergileme gibi faaliyetlerle sunan kuruluşlardandır. Müzeler sahip oldukları kültürel miraslar ve gerçekleştirdikleri hizmetlerle ulusal ve uluslararası tanınırlığı, kültürlerin taşınmasını ve kültürün küreselleşmesine yardımcı olmaktadır (Boyar, 2006, s. 2). Uluslararası alanda müzeler; kar amacı gütmeyen ve hizmetlerini halka açıklık ilkesiyle yerine getiren, yaşantılar sonucu ortaya çıkan ürünler üzerine araştırmalar yapan, bunları toplayan, koruyan, bilgisini paylaşan ve inceleme, eğitim ya da zevk alma gibi amaçlarla sergileyen, sürekliliği olan bir kurum olarak tanımlanır (ICOM, 2004).

Tanımlardan da anlaşılacağı gibi müzeler kültür varlıklarının geleceği açısından önem teşkil eden mekânlardır. Kültürel miras kavramının kapsam olarak değişip gelişmesi, kültür varlıklarının dijital bir nesneye dönüşmesiyle birlikte müzelerde gelişim ve dönüşüm hareketine uyum sağlamaya başlamışlardır. Özellikle de uluslararası platformda müzelerdeki standartlar, müze objeleri, müzelerdeki eğitimler ve çalışmalar dijital çağa

ayak uydurmaya başlamışlardır. Ülkemizde müzecilik alanında gelişmeler dijital çağın gerisinde kalmakla birlikte yeni yeni gelişmeye başlamıştır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında araştırmanın amacı, dijital kültürel mirasın yönetimi ve dijital kürasyona ilişkin mevcut koşullar çerçevesinde öncelikle bir durum saptaması yapmaktır. Bu çerçevede ülkemizde dijital kürasyon uygulamalarını geliştirebilmek için konuya ilişkin literatür değerlendirilmiş, uluslararası standartlar ve uygulama örnekleri incelenmiştir. Kürasyon uygulamaları müzecilik alanında ortaya çıkmakla birlikte, bilgi ve belge yönetimi alanının birikiminden yararlanarak dijital kürasyon uygulamalarının geliştirilebileceği düşünülmüştür. Bu çerçevede incelenen kurumlar, temel bileşenleri tanımlanmış dijital kürasyonun unsurları; kavramsallaştırma, yaratma, erişim ve kullanım, değerlendirme ve seçme, ayıklama, arşivleme, koruma, yeniden değerlendirme, saklama, erişim ve yeniden kullanım, dönüştürme kavramları çerçevesinde ele alınmıştır.

Araştırmanın problem cümleleri aşağıdaki şekilde tasarlanmıştır:

1. Bilgi ve belge yönetimi alanının ilkeleri de göz önüne alınarak dijital kürasyon sisteminin temel bileşenleri müzeler için neler olmalıdır?
2. Türkiye'deki müzelerde dijital kürasyon konusunda farkındalık düzeyi nedir ve bu alandaki çalışmalar hangi aşamada?
3. Ülkemizdeki müzelerde dijital kürasyon çerçevesinde içerik yönetimi uygulamaları gerçekleştirilmemesi ne tür sorunlara yol açmaktadır.

Bu doğrultuda araştırmanın hipotezleri:

1. Ülkemizdeki müzelerde dijital kürasyon uygulamaları doğrudan kullanılmamaktadır.
2. Müzelerde koleksiyonlara açık erişim sağlanmadığı için dijital kürasyon ile ilgili çalışmalar gerçekleştirilememektedir.
3. Müzelerin kurumsal yapıları (kamu-özel) dijital kürasyon çalışmalarını doğrudan etkilemektedir.

4. Kamu (devlet) müzelerinde özel müzelere göre dijital kürasyon çalışmalarının farkındalık düzeyi daha azdır.
5. Dijital kürasyon uygulamalarının geliştirilmesinde bilgi ve belge yönetimi ilkelerinden yararlanılmaktadır.

1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEM

Araştırma, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı 252'si özel 200 devlet olmak üzere 452 müzeden örneklem alınarak gerçekleştirildi. Araştırma kapsamında uluslararası standartlar ve uygulamalar çerçevesinde müzelerdeki içeriklerin web sayfası üzerinden nasıl yönetildiği değerlendirildi. Müze çalışanlarının koleksiyon durumları, erişim koşulları, dijital kürasyon hakkındaki bilgilere ve deneyimleri de uygulanan anket çalışması ile değerlendirildi. Örneklem seçerken web sayfası olan müzelerin seçilmesi hususuna dikkat edilerek çalışmalar gerçekleştirildi.

Örneklemin büyük olması evren hakkındaki genellemelerde yanılma olasılığını azaltır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, araştırmacının uygun bir örnek kütle için, hem temsil yeteneği sağlayan bir örnek büyüklüğünü, hem de maliyet, zaman ve veri analizi şartlarını dikkate alarak bir dengeye ulaşması gerekir (Altunışık, Çoşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007, s. 126). Araştırmanın örneklemini tabakalı örnekleme çerçevesinde seçilerek gerçekleştirilmiştir. Tabakalı örnekleme; belirli bir değişken dikkate alınarak, bu değişkene ilişkin evrende var olan özelliklerin örnekte de aynı oranda temsil edilmesidir (Altunışık ve diğerleri, 2007, s. 130). Tabakalı örneklem çerçevesinde ele alınan değişken müzelerin sahip oldukları web sayfası olmuştur. Bu değişkene bağlı olarak 452 müzeden 117 müzenin kendine ait web sayfası vardır.

Müzelerin sahip oldukları web sayfaları üzerinden içerik yönetimleri uluslararası standartlar, dijital kürasyon aşamaları ve uygulamaları çerçevesinde ele alınmış, müze çalışanlarına yapılan anketle de sonuçlar değerlendirilmiştir.

Araştırmada betimleme yöntemi çerçevesinde tabakalı örneklem ile seçilen veriler üzerinden içerik yönetimi yapılarak değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Betimleme yöntemi; nitel analizin ilk basamağını oluşturan yöntemdir. Betimleme, gözlenen davranışa yol açan temel gerekçelerin ve bu davranışın ardındaki niyetin ortaya çıkartılmasını da kapsayan bir süreçtir (Özdemir, 2010, s. 330).

Çalışma kapsamında müzelerden seçilen örneklem sayısı 54'dür. Çalışma kapsamında müzelerden seçilen örneklem çerçevesinde dijital kültürel mirasın yönetimi, dijital kürasyon aşamaları ve uluslararası standartlar LIDO, SPECTRUM ve uluslararası uygulamalardan ATHENA açısından web sayfalarındaki içerik yönetimi uygulamaları değerlendirilmiştir. Değerlendirme sürecinde kullanılan ankette yer alan sorular demografik sorular (yaş, cinsiyet, kurum, pozisyon...vb), kurumsal sorular (kurum statüsü, koleksiyon bilgileri, erişim koşulları, bina, bütçe, çalışanların koşulları...vb), dijitalleştirme ve dijital kürasyon ile ilgili sorular yer almıştır. Ülkemizdeki müzelerde web sayfalarının kullanımı ve bu sayfaların içerikleri uluslararası platformda yer alan müzeler, bu müzelerin uyguladıkları standartlar (envanterle, objeyle veya yapısal olarak) çerçevesinde ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlar bir açıdan kamu (devlet) müzesi ve özel müze arasındaki farklılıklar veya benzerlikleri de ortaya konulmuştur.

Demografik değişkenlere ilişkin sorular ve kurum özelinde sorular çıkarıldığında *Cronbach Alpha* katsayısı %90 çıkmıştır. Bu da testin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

1.4. KAYNAKLAR

Araştırma kapsamında literatür taraması yapılmış, ulusal ve uluslararası birçok kaynaktan incelemeler yapılmış müze ve kütüphane katalogları taranmıştır. Uluslararası standartlar ve projeler incelenmiştir. Ayrıca araştırma konusu çerçevesinde bilgi ve belge yönetimi,

müze yönetimi, kültürel miras, dijital kültürel miras, dijital kürasyon gibi alanlardaki kaynaklarda, yayınlarda, veri tabanlarında araştırma süreci boyunca taramalar yapılmıştır.

Araştırma sürecinde kullanılan kaynakların listesi aşağıda yer almaktadır.

Bilgi Dünyası (2000-)

Türk Kütüphaneciliği (1998)

Science & Technology Studies

Digital Applications in Archaeology and Cultural Heritage

Journal of Cultural Heritage

JSTOR

LISA

ProQuest Dissertations & Theses Global

EbscoHost

Art & Humanities Citation Index

DergiPark

EBRARY

Project MUSE

Science Direct

ULAKBİM Ulusal Veri Tabanları (UVT)

Yök Tez Merkezi

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952 -)

Google Scholar

Bu kaynaklar dışında konuyla ilgili standartlara, projelere ve uygulamalara ulaşmak için UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), ICOM (International Council of Museum), T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ayrıca ilgili web sayfaları taranmıştır.

Bu kaynaklarda tarama yaparken kullanılan Türkçe anahtar kelimeler; “kültürel miras”, “kültürel mirasın dijitalleştirilmesi”, “dijital kültürel miras”, “kültür varlıkları”, “dijital kültür varlıkları”, “müzeler”, “müze envanteri”, “müze envanter yönetimi”, “dijital kürasyon”, “küratörlük”, “içerik yönetimi”, “müze standartları”, “müze web sayfaları” olarak belirlenmiştir. “Cultural heritage”, “digital cultural heritage”, “digitalization of cultural heritage”, “cultural assets”, “digital cultural assets”, “museums”, “museum web page”, “museum standards”, “museum inventory”, “museum inventory management” taramalarda kullanılan İngilizce anahtar kelimelerdir.

2. BÖLÜM

KÜLTÜREL MİRAS VE DİJİTALLEŞTİRME

2.1. KÜLTÜREL MİRASIN TANIMI VE ÖNEMİ

Kültürel miras kavramını, tanımını ve önemini daha iyi anlayabilmek için kültür ve miras kavramlarını derinlemesine ele aldım. Kültür kelimesinin kökenine inildiğinde Fransızca *culture* "1. toprağı ekip biçme, tarım, 2. terbiye, eğitim" sözcüğünden geldiği görülmektedir. Aynı zamanda Latince'de de *cultura* sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük Latince *colere*, *cult-* "ekip biçmek, toprak işlemek" fiilinden *+tura* son ekiyle türetilmiştir (Etimoloji Türkçe Sözlük, 2018). Kültür kavramının anlam kazanmaya başlaması ilk defa Almanya'da 1750'li yıllarda olmuştur (Türker ve Çelik, 2012, s. 88). 18. yüzyılın sonlarında, insanın zihinsel kapasitesinin yarattığı bir değer olarak kullanılmaya başlanan kavramın, 1843 yılında Gustav Klemm'in "İnsanlığın Genel Kültür Tarihi" adlı kitabında insan topluluğunun yetenek ve becerileri, sanatları ve gelenekleri olarak topyekûn yaşama tarzı şeklinde anlam kazandığı gözlemlenmektedir (Uygur ve Baykan, 2007, s. 33). Toplumların varoluşlarından itibaren yaşam biçimleri ve buna bağlı olarak sahip oldukları bütün özellikleri kendilerinin kültürlerini yansıtmaktadır. Kültür toplumların tek ve eşsiz kılınmasını sağlayan insanların yarattığı her şey olarak kabul edilebilir.

Kültür kavramı çok geniş bütünü içine almaktadır. Kültür; bir ülkeye ait özellikleri yansıtan, onu diğerlerinden farklı, özel ve tek kılan sanat, edebiyat, halk dansları, mimari, heykeltıraşlık, dil, gelenekler, inanışlar, giyim tarzı gibi unsurların oluşturduğu değerler bütünüdür (Müfettiş, 2016, s. 1). Kültürel ve kültürel mirasımızın korunması açısından

öncü kurumlar arasında yer alan UNESCO, kültür kavramının birçok konunun merkezinde yer aldığını, toplumların kimlik, sosyal yapı, maddi ve manevi değerlerinin tümü olarak kabul görmesi gerektiğini sosyal yaşamın içine yer alan sanat ve edebiyat dışında gelenek görenek, inanç gibi yapıları da etkilediğini vurgulamıştır (Öztemiz ve Yılmaz, 2017, s. 495). Türk Dil Kurumu kültür kavramını toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü olarak tanımlar (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 2019).

Miras kavramı; “1. Birine ölen bir yakınından kalan mal mülk, para veya servet, kalıt, bırakıt, tereke. 2. Kalıtım yoluyla gelen herhangi bir özellik. 3. Bir neslin kendinden sonra gelen bir nesle bıraktığı şey. (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 2019) anlamlarına gelmektedir. Kültür ve miras kavramlarını bir araya getiren “kültürel miras”; kuşaktan kuşağa aktarılan, tüm kültürlerle ve insanlığa ait sanatsal ya da sembolik, maddesel simgeleri ifade etmektedir (UNESCO, 2001).

İnsanlığın ortak mirası ve değerleri kültürel mirasını oluşturmaktadır. Çağlar boyu insan eliyle ya da doğal yollarla oluşan bu değerler kültürel çeşitliliği, zenginliği ve gelişimi göstermektedir. Kültürel miras bir topluluk tarafından geliştirilen gelenek, nesne, sanatsal ifade ve değerler de dâhil olmak üzere nesilden nesile aktarılmış yaşam biçimlerinin bir ifadesi olarak tanımlanır (Cultural Heritage, 2002). Bir başka deyişle kültürel miras; tarihin başlangıcından günümüze kadar binlerce yıllık uygarlık tarihi içinde insanın doğrudan ya da doğa ile birlikte yarattığı değerler olarak adlandırılmaktadır (Tunçer, 2012, s. 3).

Kültürel miras çok katmanlı bir yapıya sahip, disiplinler arası birçok bilim dalını ilgilendiren bir kavram olarak da görülmektedir (Aksoy ve Ünal, 2012, s. iv). “Kültürel miras, insan türüne özgü bilgi, inanç ve davranışlar bütünüün parçası olan somut nesnelere şeklinde tanımlanır. Sadece elle tutulur, gözle görülür taşınmaz kültür varlıklarını değil aynı zamanda somut olmayan kültür miras öğelerini de kapsamaktadır. Somut olmayan kültürel miras, sadece sınırları içerisinde bulunduğu toplumların değil, tüm insanlığın evrensel mirasıdır.

Kültürel mirasın toplumsal açıdan, birçok olumlu fonksiyonu bulunmaktadır” (İşçi, 200, s. 29).

UNESCO’ya göre kültürel miras; geçmiş eserlerden miras kalan, şimdiki zamanda sürdürülebilir ve gelecek nesillerin faydalanabileceği bir grubun veya bir toplumun somut ve somut olmayan özelliklerinin mirasıdır (UNESCO, 2001). Kültürel miras, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana insanın eliyle ve toplumların etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan, üretilmiş olan veya doğal mirasımızın gelecek nesillere aktarılması, korunması gereken, somut ve soyut değerler bütünü olarak nitelendirilir (Deren, 2006, s. 7).

Kültürel miras şu öğeleri kapsamaktadır:

- Tarih, sanat veya bilim açısından özel bir değeri bulunan, mimarî, heykeltıraşlık ve resim alanında gerçekleştirilmiş büyük eserler, arkeolojik nitelikleri olan yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman grupları;
- Yapı toplulukları: Çeşitli özellikleri itibariyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları;
- Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik açıdan değerli olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlar (Avrupa Konseyi Kültürel Mirasın Değeri Sözleşmesi, 2005, s. 75).

Yukarıdaki öğeler çerçevesinde kültürel miras unsurlarının tanımlanması ve buna göre uygulamalarının yapılandırılması gerekir. Kültüre miras öğelerinin ardından kültürel müras alanlarını tanımlamak gerekir.

UNESCO’ya göre Kültürel Miras alanları şu şekilde sıralanmıştır:

1. Somut kültürel miras: Taşınır kültürel miras (resim, heykel, madeni para, el yazması), taşınmaz kültür mirası (anıtlar, arkeolojik alanlar vb.) ve sualtı kültür mirası (batıklar, su altı kalıntıları ve şehirler).

2. Somut olmayan kültürel miras: Sözlü gelenekler, sahne sanatları, ritüeller
3. Doğal miras: Kültürel manzaralar, fiziksel, biyolojik veya jeolojik oluşumlar gibi kültürel yönleri olan doğal alanlar. (UNESCO 2001)

İlk kez Venedik Tüzüğü ile kültürel miras kavramının yapısı ve taşınmaz kültür varlıklarının uluslararası düzeyde tanınması, korunması ve güvence altına alınması kesinleşmiştir (Kamacı, 2014, s. 5).

2.1.1. Somut Kültürel Miras

Kültürel miras kapsamında korunması gereken somut öğeler UNESCO (2003)'e göre "taşınmaz kültür ve tabiat öğeleri" ve "taşınır somut kültürel miras" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Taşınmaz kültür ve tabiat öğeleri dört grup altında toplanmıştır. Bunlar; anıtlar, bina grupları, yerleşim yerleri ve toplumsal tarih açısından önem taşıyan yapılarıdır. Taşınır somut kültürel miras öğeleri ise üç ana başlık altında toplanmıştır. Bunlardan birincisi arkeolojik araştırmalardan elde edilen arkeolojik buluntulardır. İkincisi halk kültürü araştırmalarında bir araya getirilen etnografik malzemelerdir. Somut kültürel miras öğelerinin son başlığı ise resimler, minyatürler, heykeller, müzik, tiyatro, dans, edebiyat, yapı, sinema-video ve filmler gibi sanat eserleridir (Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Sözleşmesi, 1983, Madde 1). Taşınmaz veya taşınır olsun, somut kültürel miras bir toplumun, mekânların ve objelerin dokunulabilir kültürüdür. Taşınır kültürel miras varlıkları, taşınmazlara kıyasla çok daha kırılgandır. İnsan eliyle yapılmış kültürel değer taşıyan her türlü nesneyi içeren bu varlıklar, kolayca fiziksel zarar görebilir, çalınabilir veya asıl mekânları, içerikleri, yaşları ve yaratıcıları kaydedilmediği takdirde soyut değerlerini ve anlamlarını yitirebilir. Bu sebeple; müzeler, galeriler ve kütüphanelerin varlığı ve doğru işletilmesi son derece önemlidir (Demiroğlu, 2006, s. 10).

UNESCO'ya göre somut kültürel miras;

Gelecek için korunmaya değer olduğu düşünülen binaları, tarihi mekânları, anıtları, eserleri vb. yapıları içermektedir. Bunlar arkeoloji, mimarlık, bilim veya belirli bir kültürün teknolojisi için önemli olan eserlerdir (UNESCO Tangible Culturel Heritage, 2017).

2.1.2. Somut Olmayan Kültürel Miras

Kültürel çeşitliliğe paralel olarak somut olmayan kültürel miras olarak nitelendirilebilecek mirasımız sürekli bir gelişim ve değişim göstermektedir. Bir uygarlığın dünya görüşünü de o uygarlığa özgü somut olmayan kültürel mirası şekillendirir (Artun, 1995, s. 5). “Somut olmayan kültürel miras, sadece sınırları içerisinde bulunduğu toplumların değil tüm insanlığın evrensel mirasıdır” (Çankaya, 2006, s. 16).

UNESCO'ya göre somut olmayan kültürel miras;

Geleneksel festivalleri, sözlü gelenekleri, sözlü destanları, gelenekleri, yaşam tarzlarını, geleneksel el sanatlarını gibi değerleri içerir. Somut olmayan kültürel mirasın korunması kültürel kimliklerin ve dolayısıyla insanlığın kültürel çeşitliliğinin korunmasına eş değer tutulmaktadır (UNESCO İntangible Culturel Heritage, 2017). Bu miras özellikle son yıllarda UNESCO'nun öncelikli alanlarından biri haline gelmiştir. Somut olmayan kültürel miras kavramı UNESCO tarafından çıkarılmış ve yayılmıştır.

Somut olmayan kültürel miras; toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, performanslar, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelmektedir (Şahin, 2010, s. 21).

Özellikle 1972 tarihinde imzalanan Dünya Kültürel ve Doğal Mirası Korunması Sözleşmesi'nde korunması gerekenler somut varlıklar ve maddi miraslar olarak nitelenmiştir.

Bu da yıllar sonra somut olmayan kültürel mirasın koruma altına alınması konusunda eksiklik olarak görülmüş ve 2003 yılında düzenlenen Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin hazırlanmasına ve adının somut olmayan olarak belirlenmesine vesile olmuştur. 1972 ve 2003 yıllarında düzenlenen sözleşmeler arasında geçen zamanda somut olmayan kültürel miras teriminin doğuşuna ilişkin çalışmalar yapılmış ve buna yönelik ifadeler kullanılmıştır. 1972 tarihinde düzenlenen Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin kabulünden sonra UNESCO çalışmalarında, folklor, geleneksel kültür, maddi olmayan miras, maddi olmayan kültür, sözlü ve somut olmayan miras gibi ifadeler kullanılmıştır. Ancak UNESCO içinde 2002-2003 yıllarında yapılan hükümetler arası uzmanlar toplantılarında sözleşme metninin hazırlık döneminde korunması istenen bütün değerleri içine alacak en kapsamlı terimin somut olmayan kültürel miras terimi olduğu kararna varılmış ve sözleşme metninde bu terim kullanılmıştır. UNESCO sisteminde İngilizcesi "Intangible cultural heritage" olan bu terim Türkçeye maddi olmayan kültürel miras anlamını içeren somut olmayan kültürel miras olarak çevrilmiştir. Ayrıca UNESCO tarafından 2003 yılında ortaya konan somut olmayan kültürel miras ifadesi, bu tanımın yer aldığı sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin 21 Ocak 2006 tarihli 5448 sayılı kanunla Türkiye Cumhuriyeti tarafından da kabul edilmiştir (Şimşek, 2015, s. 26-28).

Somut olmayan kültürel miras bir başka deyişle sürdürülebilir ve yenilenebilir miras olarak da düşünülür. Çünkü toplumların kültürel çeşitliliği ve zenginliği sürekli olarak üretilen ve değer kazanan miraslarıyla belirlenir. Ülkemiz ölçeğinde somut olmayan kültürel mirasın içeriğini incelediğimizde masalardan destanlara, fıkralardan atasözlerine, Karagöz-Hacivat oyunundan, Mevleviliğe, Hıdırellez'den, kına gecesine, el sanatlarından, ebruya kadar birçok alanı ve konuyu kapsadığı görülmektedir.

Türkiye'de somut olmayan miras olarak tanımladığımız eserlerden UNESCO listesinde yer alanlar şu şeklide sıralanmıştır:

1. Meddahlık Geleneği (2008)
2. Mevlevi Sema Törenleri (2008)

3. Âşıklık Geleneği (2009)
4. Karagöz (2009)
5. Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya (2009) (2016 yılında dosya Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan katılımı ile genişletilmiştir)
6. Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer, 2010)
7. Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah (2010)
8. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010)
9. Geleneksel Tören Keşkeği (2011)
10. Mesir Macunu Festivali (2012)
11. Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)
12. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014)
13. İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka (Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye ile ortak dosya) (2016)
14. Geleneksel Çini Sanatı (2016)
15. Bahar Bayramı Hıdırellez (Makedonya ile ortak dosya) (2017)
16. Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (Azerbaycan ve Kazakistan ile Ortak Dosya, 2018)
17. Işık Dili (2017)

Türkiye'nin 17. Madde kapsamındaki "Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi"ne kaydedilmiştir. 18 madde kapsamında olan "En İyi Uygulamam Örnekleri Miras Listesi"ne şu an kaydedilmiş bir miras bulunmamaktadır (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 2018)

2.2. DİJİTALLEŞTİRME

Çağın gelişimiyle birlikte bilgi kaynaklarının saklama ve koruma koşulları farklılaşmaya başlamıştır. 20. yüzyılın sonlarına doğru bilgiyi koruma, saklama ve güvenlik kavramları üzerinde tartışmalar dolaşırken sayısallaştırma kavramı gündeme gelmiştir. 2000’li yıllarda teknolojinin hızla gelişimi ve artan bilginin korunması, saklanması ve gelecek kuşaklara güvenilir bir şekilde aktarılması için dijitalleştirme ilk akla gelen çalışma olmaya başlamıştır. Teknolojik gelişimlere paralel olarak dijitalleştirmenin önemi ve işlevselliği sürekli vurgulanmaktadır. Bilgi açısından bu kadar çok ön plana çıkan dijitalleştirme ile ilgili çok fazla tanımlama yapılmaktadır. Bu tanımlamaların en genel ve önemlilerini ele almak gerekmektedir:

- “Dijitalleştirme en genel anlamıyla analogdan okunabilir, işlenebilir formata dönüştürme işlemidir. Bir başka deyişle dijitalleştirme görsel ya da işitsel öğelerin, bilgisayarlar tarafından tanınabilmesi, işlenebilmesi ve saklanabilmesi amacıyla sayısal kodlara dönüştürülmesi işlemidir” (Deren, 2006, s. 28).
- Dijitalleştirme, çeşitli nedenlerle değerli olan malzemelerin korunmasını sağlamak, çok kullanılan koleksiyonların yıpranmasını engellemek ve bu malzemelere erişimi artırmak gibi amaçlarla gerçekleştirilmektedir (Yılmaz ve Öztemiz, 2017, s. 445).
- Dijitalleştirme, dijital dosyalara erişmek için belirli bir yapının oluşturulmasını gerektiren ve detaylı bir planlama isteyen masraflı bir süreçtir. Gelişen dünya ülkelerindeki kurumlar, dijitalleştirmeye karar verirken harcayacakları para ve zamanı elde edecekleri faydalar ile orantılı olarak göz önünde bulundurmalıdırlar. Karar verme sürecinde kullanıcı grubu, koruma ve saklama yolları, maliyet, personel, ekipman gibi öğeler dikkatle belirlenmelidir (McIlwaine ve diğerleri, 2002, s. 9).

- Dijitalleştirmeyeyle ilgili daha basit genel bir tanımlama olarak “Bir analog dokümanın tarayıcı ile taranarak OCR (Optical Character Recognition) işleminden sonra okunabilir, düzeltilebilir forma dönüştürülmesi” (Coyle, 2006, s. 205).

Dijitalleştirme ile ilgili yapılan tanımlamaları inceledikten sonra her tanımda ana temanın basılıdan yani analogdan makinaca okunabilen formatlara dönüştürme olduğu görülmektedir. Analog veriler doğrudan, dijital veriler ise 0’lı ve 1’li sayılar yolu ile gösterirler (Şahbaz, Alpaslan ve Sökmen, 2014, s. 2). Dijitalleştirmede, materyalin orijinalinin bozulmadan farklı bir sisteme belirli aşamalardan geçerek entegrasyonun sağlandığı görülmektedir. Dijitalleştirme süreçlerini adım adım anlamak ve kavramsallaştırmak yapılacak çalışmaların güvenliği açısından çok önemlidir. Teknik bir süreç olan dijitalleştirmenin amaçları da aşamaları kadar önemli ve değerlidir. Dijitalleştirme amaçları arasında;

- Her türlü bilgi, belge ve dokümanın gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için kayıt altına alınması ve korunması
- Bazı nedenlerden dolayı tek kopya olarak üretilmiş materyallerin yedeklenerek erişilebilirliğinin sağlanması
- Kâğıt belge ve depolama maliyetinin azaltılması
- Kurumlardaki bilginin yönetiminin sağlanabilmesi için Kurumsal İçerik Yönetimi (KİY) çözümlerinin uygulanması
- Arşivsel koruma sağlanması
- Basılı ya da oluşumu itibariyle dijital olan materyallerin bütünlüğünün korunarak erişiminin ve kullanılabilirliğinin sağlanması
- Bilgisayar sistemlerindeki eski uygulamalarla teknolojiyle gelişen yeni sistemlerin uyumlu hale getirilmesi
- Çeşitli kurum ve kuruluşlarda kullanıcıya erişim olanağı sağlanmayan ya da sağlanamayan kaynakların kullanıma sunulabilmesi (Yılmaz, 2011, s. 119-120) yer almaktadır.

Yukarıdaki amaçlar çerçevesinde dijitalleştirme uygulamalarının yapılandırılmasının ardından dijitalleştirme süreçlerine geçilmesi gerekmektedir.

2.2.1. Dijitalleştirme Süreçleri

Dijitalleştirme çalışmalarının koordinasyonu ve aşamaları büyük önem taşımaktadır. Sürecin ayrıntılı bir şekilde sunulabilmesi için çeşitli aşamalardan geçmesi gerekmektedir. Bu aşamaları “tarama ve yakalama (scanning ve capturing), işleme (processing), depolama (storing) ve erişim (retrieval) olarak ifade etmek olanaklıdır” (Küçük ve Soydal, 2003, s. 124). Dijitalleştirme süreciyle ilgili olarak karar verme aşamasında kullanıcı grubu, koruma ve saklama yolları, maliyet, personel, teknik altyapı gibi öğeler dikkatle belirlenmelidir (IFLA, 2002, s. 9). Bir dijitalleştirme projesinin teknik altyapısı bilgisayarlar, ekranlar, tarayıcılar, dijital kameralar ve saklama ortamları gibi donanım araçları, yazılım ve ağlardan oluşur. Bunlara ek olarak protokoller, standartlar, politikalar ve izlenecek yol ve yöntemler de teknik altyapı kapsamında algılanır. Teknik donanımla ilgili gereksinimler karşılanırken son derece titiz davranılmalıdır. Yüksek maliyet ve teknolojinin değişim hızıyla baş edebilmek için tek ve patentli çözümlerden uzak durulmalıdır (Moving Theory into Practice, 2003, s. 1- 2). IFLA tarafından hazırlanmış olan dijitalleştirme rehberine göre aşağıda yer alan süreçler ve aşamalardan oluşan bir altyapı ile dijitalleştirme gerçekleştirilmektedir.

2.2.1.1. Dijital İçeriğin Seçimi

Seçim aşaması dijitalleştirme işlemine uygun malzemelerin ya da koleksiyonun belirlenmesidir. Seçme işlemi dijitalleştirme aşamasının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Sayısallaştırılacak materyalin seçme işlemi alana hâkim konu uzmanları ve kurum tarafından belirlenen yetkin kişi ve yöneticiler tarafından gerçekleştirilir. Aynı zamanda seçme işlemi; materyalin taşıdığı değer, dijitalleştirilmesinin gerekli olup olmaması, telif hakları, metadata oluşturulabilme, materyalin fiziksel durumu vb. gibi kriterler göz önünde bulundurularak gerçekleştirilir. Dijitalleştirilecek materyallerin seçimi yalnızca değeri ve içeriğine göre

değil, teknik açıdan uygunluk, kurumsal koşullar ve telif hakları gibi etkenlere göre de gerçekleştirilir (IFLA, 2002, s. 11).

Dijitalleştirme sonucunda ortaya çıkan ürünlerin doğurduğu haklar ise:

- Dijital nesnelerin indekslenmesi,
- Üstverilerin oluşturulması,
- Veri tabanı hakkı,
- Dijitalleştirme süreçlerinde görevli personele ilişkin haklar,
- Üçüncü tarafların entelektüel mülkiyet hakları, şeklinde gruplandırılabilir (Dietrich ve Pekel, 2012, s. 8).

Dijital kültürel mirasa açık erişim sağlamak isteyen kurumlar, yukarıda sıralanan ilk dört hakka bizzat kendileri sahiptir. Üçüncü şahısların (eserlerin yaratıcısı, yazarı, kazı işlerinden sorumlu arkeolog, vb.) entelektüel mülkiyet hakkına dayalı durumunun sorunsal boyutuna ulaşmadan çözümlenmesi, açık erişimi engelleyen etkenlerin ortadan kalkmasını sağlayacaktır.

2.2.1.2. Dijital İçeriğin Dönüştürülmesi (Oluşturma)

Seçilmiş olan materyallerin, uygun tarama yöntemleri belirlenerek işleme tabi tutulmasıdır. Bu aşama, seçim aşamasından sonra bilginin farklı bir formata dönüştürülmesi olması nedeniyle titizlik isteyen alandır. Materyali dönüştürürken oluşan yeni materyalin kullanım amacı dört başlık altında toplanmaktadır:

- **Arşiv/Koruma Kalitesi:** Saklama ve koruma amaçlı yapılan en yüksek kalitedir. Çözünürlük ve piksel açısından en yüksek kullanımdır.

- **Hizmet Kalitesi:** Çıktı, baskı, onarım ve düzenleme amaçlı yapılan yüksek-indirgenmiş kalitedir. Kullanım amacına göre genellikle arşiv kalitesine en yakın kopyadır.
- **Dağıtım kalitesi:** Çıktı, düzenleme, geliştirme, hızlı ve güvenli dağıtım amacıyla yapılan indirgenmiş kalitedir. Son kullanıcıların erişimi için oluşturulmuştur.
- **Ön izleme kalitesi:** Verinin tamamının ön izleme ve görüntülendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen oldukça düşük kalitedir (Şahin, 2010, s. 38).

2.2.1.3.Kalite Kontrol

Bu aşama seçme işleminden sonra önemli diğer aşamalardan biridir. Dönüştürme ve oluşturma yapıldıktan sonra sürecin istenen kaliteyi sağlaması gerekmektedir. Kalite kontrol yapılmadan görüntü dosyalarının bütünlüğünü ve tutarlılığını garanti etmek mümkün değildir (IFLA, 2002, s. 21). Kalite kontrol sırasında değerlendirilecek ürünler (ana materyal ve ondan türeyen kopyalar ya da üstveriler gibi) belirlenmeli; ne üretilecek, ne zaman üretilecek gibi sorulara yanıt aranmalıdır. “Kalitenin kontrol edilmesi, sayısal imaj projelerinin her safhasında göz önünde bulundurulması gereken bir unsurdur. Bu aktivite olmadan elde edilecek imaj dosyalarının uygunluğunu garanti etmek çok zordur. Bu aşamada farklı tarama operatörlerinden kaynaklanacak farklılıklar ve farklı donanım kullanımı en aza indirmeye çalışılır. Tarayıcı cihazların da belli aralıklarla kalite ve doğruluğunun kontrol edilmesi gerekir.

Projelerde, kalite kontrolünün sağlanması bir proje aktivitesi şeklinde adım adım gerçekleştirilebilir. Kalitenin kontrolü, en iyi sonucun elde edilmesi için çok önemli bir aşamadır. Ancak, imajın elde edilmesi sırasında kaliteyi belirlemede kullanılacak belirli bir standart bulunmamaktadır. Farklı kaynak dokümanlar farklı tarama süreçlerine ihtiyaç duyarlar. Kalite kontrol planının oluşturulması sırasında tüm bu noktalar göz önünde bulundurularak bir plan hazırlanmalıdır” (Deren, 2006, s. 33).

2.2.1.4. Metadeta (Üst veri) Alanlarının Belirlenmesi

Dijital ortamdaki bilgi ve belgenin düzenlenmesi metadeta kavramını doğurmuştur. Metadeta kavramı bibliyografik tanımlayıcılar içermektedir. Aşağıda metadeta ile ilgili farklı yaklaşımlar verilmektedir:

- "Metadeta, bir bilgi kaynağını tanımlayan, açıklayan, yerini bildiren ya da onun kolayca bulunmasını, kullanılmasını ve yönetimini sağlayan planlanmış (yapılaşdırılmış) bilgidir" (Hodge, 2001, s. 5).
- "Türkçe’de üst veri (Olgun ve Sever, 2000) olarak da kullanılmaktadır" (Al ve Küçük, 2001, s. 173).

Metadeta kavramını en basit ve sıkça kullanılan tanımı "veri hakkında veri/bilgi" (data about data) şeklinde karşımıza çıkmaktadır" (Al ve Küçük, 2001, s. 173). Metadeta dijitalleştirilmiş materyalin içeriğinin saklanabilmesi ve kolay erişiminin sağlanması amacıyla kullanılan uluslararası bir yapıdır. Dijitalleştirilmiş her materyalin metadetasının oluşturulması ve bunun uluslararası bir çerçevede şekillendirilmesi sağlanmalıdır. "Üstveri uygulamaları, materyalin içeriği hakkında bilgi veren tanımsal; mülkiyet haklarıyla ilgilenen yönetimsel; dosyalar arasındaki ilişkiyi tanımlayan yapısal ve dijital dosyanın özellikleriyle ilgili bilgileri içeren teknik üstveri olmak üzere dört başlık altında incelenebilir" (IFLA, 2014). Metadatanın kavramsal çeşitleri aşağıda verilmektedir:

- Tanımsal Metadeta: Kaynağın entelektüel içeriğini tanımlar. Yapıt adı, özet, yazar ve kimlik gibi öğeleri içerir.
- Yönetimsel Metadeta: Metadatanın entellektüel mülkiyet haklarıyla ilgilenen bir formudur. Sahiplik ve çoğaltma haklarıyla ilgili bilgiler içerir.
- Yapısal Metadeta: Çoklu sayısal dosyalar arasındaki ilişkiyi tanımlar.
- Teknik Metadeta: Sayısal dosyanın özellikleriyle ilgili bilgileri tanımlar. Çözünürlüğü, piksel boyutları, sıkıştırma durumları gibi.

Dijitalleştirme uygulamalarının yapılacağı kurumların yukardaki alanlar çerçevesinde kendi metadata alanlarını geliştirmeleri gerekir. Metadata alanları geliştirilirken aşağıdaki standartların göz önünde bulundurulması son derece önemlidir.

Metadata Standartları:

- MARC: Kütüphaneler için
- EAD (Encoded Archival Description): Arşivler için
- GILS (Government Information Locator Service): Hükümet Yayınları için
- VRA (Visual Resources Association): Görsel Kaynaklar için
- ONIX (Online Information Exchange): Çevirim-içi Bilgi Değişimi
- TEI (Text Encoded Initiative): Metinler için
- FGDC (Federal Geographic Data Committee's Content Standart for Digital Geospatial Metadata- CSDGM): Coğrafik Veriler için
- RDF (Resource Description Framework): Kaynak Tanımlama Çatısı
- METS (Metadata Encoding and Transmission Standarts): Metin ve görsel materyaller için tanımsal, yönetsel ve yapısal üstveri kodlamaları için
- CARERA (Connecting Archaeology and Architecture in Europeana): Antik ve arkeolojik nesnelere için
- LIDO (Lightweight Information Describing Objects): Müzelerde yer alan arkeolojik ve mimari nesnelere için
- Dublin Core: Tüm kaynaklar için

Metadata standartlarından, tüm kaynaklar için ayırım gözetmeden kullanılabilirliği olan en fazla tanıtılan ve kullanılan standart Dublin Core'dur (Küçük, 2001, s. 176). "Bu standart ile ilgili çalışmalar 1995 yılında ABD'nin Ohio eyaletinin Dublin kentinde yapılan bir çalışma ile başlamıştır. Dublin ismi çalışmanın başladığı şehirden gelmektedir. Core (Çekirdek) ismi ise element kümesinin basit fakat genişletilebilir olduğunu belirtmektedir. Dublin Core; video, ses, resim, yazı ve web sayfaları gibi dijital dokümanları tanımlamada

kullanılmaktadır. Dublin Core ile ilgili çalışmaları Dublin Core Metadata Initiative isimli kuruluş gerçekleştirmektedir” (Soykan, 2007). Temel Dublin Core alanları;

1. Title (eser adı)
2. Author or Creator (yazar ya da yaratan)
3. Subject and Keywords (konu ve anahtar kelimeler)
4. Description (tanım)
5. Publisher (yayıncı)
6. Other Contributors (diğer katkıda bulunanlar)
7. Date (tarih)
8. Resource Type (kaynak tipi)
9. Format (biçim)
10. Resource Identifier (kaynak tanımlayıcı)
11. Source (kaynak)
12. Language (dil)
13. Relation (ilişki)
14. Coverage (kapsam)
15. Rights Management (hakların yönetimi) (Şahin, 2010, s. 43).

Bu temel alanların dışında Dublin Core Qualifield daha kapsamlı, çalışma alanı belli ve ilişkilendirilmiş 55 başlıktan oluşmaktadır.

2.2.1.5. Teknik Altyapı Sistemi

Dijitalleştirilenin teknik alt yapısı planlanırken çok dikkatli ve titiz davranmak gerekmektedir. Çünkü teknik alt yapının içerisinde donanımsal ve yazılımsal kısımlar yer almaktadır. Teknik alt yapı sistemleri için uygun koşullar, teknolojinin hızla gelişmesi paralelinde, sürekli değişmektedir. Bu sebeple dijitalleştirme çalışmalarının yapıldığı zamanın teknik olanakları iyi değerlendirilmelidir (Şahin, 2010, s. 44.) Doğru zamanda, doğru sistemlerle

dijitalleştirme işini gerçekleştirmek bilgi kaynağının ömrünün uzatılması açısından kritik öneme sahiptir.

2.2.1.6. Dağıtım / Sunum

Günümüzde kütüphaneler, arşivler gerekse müzeler kaynaklarını kullanıcılarına ulaştırmayı ve dağıtmayı kullanıcıları için en uygun formatta ve hızlı bir şekilde sunmak zorundadırlar. Son kullanıcıya dijital nesnenin doğru bir şekilde, doğru format ve kanallarla aktarılması gerekmektedir. Dağıtım çevrimiçi erişim ortamlarından doğrudan olabileceği gibi, kullanıcı talepleri doğrultusunda e-posta ya da faks yoluyla da gerçekleştirilebilir. “Dijitalleştirme projelerinin dağıtım ve sunum aşamasında bir kontrol amacıyla sistem yöneticileri tarafından kullanılan bir de kullanıma sunulan ara yüz olmak üzere iki farklı ara yüz sistemi oluşturulmalıdır” (Şahin, 2010, s. 45). Bu sürecin tamamlanmasının ardından;

1. Web sitesi tasarımı ve güncellenmesi,
2. Navigasyon ve sunum,
3. İş süreçlerinin kontrolünü programlama,
4. Sistem güvenliği ve yetkilendirme gibi konularla ilgili kararlar alınır Öztemiz’e (2016, s. 19) göre IFLA (2002, s. 58).

Sistem güvenliği ve yetkilendirmeler tamamlandıktan sonra dijital içeriğin saklanması ve korunmasına dönük ilkelerin tanımlanması gerekir.

2.2.1.7. Saklama ve Koruma

Başarılı dijitalleştirme projeleri uzun dönemli saklama ve koruma planlarını ve dokümanlarını oluşturan projelerdir. Dijitalleştirme projesinin artık son aşamasına gelinmiştir ve oluşan dijital içeriğin saklama koşulları onun ne kadar süre yaşayacağını da bir kanıtı niteliğindedir. Dijital koruma, bilginin doğru bir ortamda depolanması, depolama ve elde etme konusunda prosedürlerin uygulanması, dijital bilginin üzerinde bulunduğu taşıyıcı eskimededen yeni taşıyıcılara aktarılması, kopyalama süreci boyunca bilginin

bütünlüğünün korunması gibi amaçlarla gerçekleştirilir (Küçük ve Alır, 2003, s. 342).
Koruma sürecinde;

- **Canlandırma:** Canlandırma sayısal materyallerin yeni bir medya üzerine transferini içerir.
- **Taşıma, göç ettirme:** Kaynakların yeni formata göç ettirilmesidir.
- **Teknoloji koruma:** Sayısal ortama aktarılması ve kullanılması zor olan koleksiyonların kullanımı için gerekli donanım ve yazılımların korunması için gereklidir.
- **Sayısal arkeoloji:** Hasarlı medya ya da eski medyadan ya da hasarlı yazılımı ve donanım ortamlarından içeriği kurtarmak için uygulanacak politika, metod ve prosedürleri içerir.
- **İzleme:** Bir sayısal koleksiyonun kullanmak ve görmek için gerekli olan teknik ortamın yeniden oluşturulmasını içerir. Bir sayısal koleksiyon nasıl oluşturulduğu ve erişim bilgilerini saklar, böylece gelecekte erişim tam ve yeniden üretiminin güvenilirliği sağlanmış olur (Ülger ve Külçü, 2016, s. 47).

2.3. KÜLTÜREL MİRASIN DİJİTALLEŞTİRİLMESİ

İnsanlık tarihi boyunca üretilen her şey olarak kabul edebileceğimiz kültürel miras ürünleri, teknolojinin hızlı gelişimine uyumlu olarak farklı aşamaların içine çekilmeye başlanmıştır. Çalışmanın bu kısmında kültürel miras ürünlerinin dijitalleştirme süreçlerine entegre olarak yeni ortaya çıkarılan dijital kültürel mirasa dönüşümünde yaşanan süreçlerle birlikte dijital koruma, yeni dijital politikalar gibi kavramlardan bahsedilmiştir. Ayrıca ülkemizde ve uluslararası platformlarda kültürel mirasın dijitalleştirilmesi ve bunun sonucunda ortaya çıkan iyi uygulama örneklerinden birkaçı sunulmuştur.

2.3.1. Kültürel Miras ve Dijitalleştirme Süreçlerinin Entegrasyonu

Kültürel miras ürünlerinin sürdürülebilirliğinin artırılması ve son kullanıcıların kabul edebileceği bir forma dönüştürülebilmesi için dijitalleştirme çalışmaları bir gereklilik haline gelmiştir. İki kavramın birbiriyle doğru bir şekilde entegre edilerek iş akış süreçlerinin yönetilmesi çok zorlu ve titiz bir süreçtir.

Herhangi bir kişi ya da tüzel kuruma ait belgenin dijitalleştirilmesi ile ilgili yürütülmesi gereken planlama ve sonucunda üretilen dijital malzeme ile kültürel miras ürünün dijitalleştirilmesi ve bunun sonucunda elde edilen dijital kültürel miras ürünü farklı aşamaları içermektedir. Bir belgenin yaşam döngüsü ile bir kültürel miras ürünün yaşam döngüsü ve sürdürülebilirliği arasındaki farklar dijitalleştirme süreçlerine de yansımaktadır.

Kültürel miras ürünlerinin dijitalleştirme süreçlerinin ayrıntılarına inmeden önce dijitalleştirme sürecinin üç ayrı türünün olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu türler şunlardır (McKenna ve De Loof, 2009, s. 6):

- “Yeniden üretim: Dijitalleştirme sürecinin bu işlevi, orijinal kaynağın mümkün olduğunca tutarlı bir benzerinin elektronik ortamda oluşturulmasıdır. Dijitalleştirme sürecinin bu türü ses, video ve görüntü gibi bilgi kaynaklarını içermektedir.
- Erişim: Dijitalleştirme sürecinin orijinal materyale erişim sağlanması amacıyla gerçekleştirilmesi işlemidir. Ancak bu kategoride amaçlanan, materyalin bire bir aynısını dijital ortamda oluşturmaktan çok materyalin kullanılabilir kopyalarının oluşturulmasıdır. Kontratlar, mektuplar gibi taranmış ve dizinlenmiş dokümanlar yer almaktadır.
- Süreç: Dijitalleştirme sürecinin analog ortamda bulunan materyaldeki bilgilerin otomatik koleksiyon yönetim sistemlerini yapılandırmak amacıyla elektronik ortama alınmasıdır.” (Çakmak, 2016, s. 19).

Dijitalleştirme türlerini inceledikten sonra dijitalleştirmenin bir dizi önemli ve sıralı işlemler bütünü olduğunu anlaşılmaktadır. Daha önceki bölümlerde detaylı bir şekilde anlattığımız seçim, dönüştürme, kalite kontrol, metadata, dağıtım-sunum, saklama, sayısal koruma gibi süreçleri kapsayan dijitalleştirme işlemlerinin kültürel varlıklarda sürdürülebilirliğini sağlamak ve erişimini arttırabilmek için geleneksel yapının dışına çıkarak teknoloji ile harmanlanmış uluslararası bir boyut aldığı görülmektedir.

Dijitalleştirme sürecinin standartlar ve uluslararası çerçevelerde yürütülmesi kültürel miras ürünlerini barındıran kurumlar açısından zamanla artı değer oluşturmaya başlamasıyla birlikte kültürel miras ürünlerinin sayısallaştırma çalışmaları yaygınlaşmaya başlamıştır.

Dijitalleştirme ile zamandan ve mekândan bağımsız olarak insanlar kültürel miras ürünlerine daha fazla erişmeye başlamışlardır. Söz konusu olan ürünlerin günümüze aktardığı tarihsel gerçeklikler gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Yok olmaya yüz tutan sit alanları, anıtlar, uzun süredir gün yüzüne çıkamayan gelenekler, destanlar, tarihe ışık tutan belgeler, seyahatnameler, pullar, fotoğraflar ve daha birçok malzeme türünü kapsayan kültürel miras ürünleri dijital dünyanın eksenine dâhil olarak son kullanıcılara daha fazla erişim kanalı açmaya başlamıştır. UNESCO gibi kültürel miras açısından örnek adımlar atan kurumlar da kültürel miras ürünlerinin dijitalleştirilmesi projelerinin yaşam boyu öğrenme açısından da değer taşıdığını belirtmedirler (Çakmak, 2016, s. 20) .

2.3.2. Dijital Kültürel Miras ve Yeni Süreçler

Dijital olarak tanımlanabilen ve erişilebilen bir hale dönüşen kültürel miras ürünleri formatları gereği dijital kültürel miras tanımını almaktadırlar. Teknolojinin hızlı gelişimine ayak uydurmaya çalışan kültürel bellek kurumlarında dijitalleştirme çalışmaları artmaya başlayınca nasıl kontrol edileceği, korunacağı ve yönetileceği tam olarak bilinmeyen bir dijital miras yığını oluşmasına sebep olmaya doğru gidildiği görülmektedir. Standartlaşma çalışmaları bu noktada çok büyük önem teşkil etmektedir. Hem dijitalleştirme esnasında hemde oluşan dijital nesnesinin yeniden kullanımı, paylaşımı, korunması ve saklanması açısından standartlaşma çalışmalarının uygulanması ve bu çalışmaların yaygınlaşması kontrollü bir dijital kültürel miras oluşumunu sağlar.

Standartlaşma sayesinde oluşacak dijital kültürel mirasın yaşatılmasının en etkili yolu dijital arşivlerdir. Ülkemizde kültürel mirasın dijitalleştirilmesi ya da dijital kültürel mirası kapsayan bir standart maalesef yoktur. Bu durumun ana nedenlerinden biri “Türkiye’de dijitalleştirme uygulamalarına yönelik olarak yasal düzenlemelerde yaşanan belirsizlikler ve uygulamalara yönelik sınırların net olarak belirlenememesi” (Çakmak, 2016, s. 26).

Standartlaşmanın yanı sıra yeni ve farklı süreçler olarak nitelendirebileceğimiz dijital koruma ve dijital politika kavramları kullanıcıya erişimin anahtarı olmaya başlamıştır. Farklı bir formata bürünen kültürel miras ürünün zamandan ve mekândan bağımsız olarak erişimini ve sürdürülebilirliğini arttırmak için korumayı en üst seviyede tutmak gerekmektedir.

“Dijital koruma tekrar kullanım için de önemlidir. Dijital arşivlerin bilgilere erişim sağlaması ile bu bilgilerin yeni amaçlar için kullanılmaları toplumun entellektüel birikimini inşa etmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır” (Özbağ, 2010, s. 12). Dijital koruma ile ilgili yapılan tanımlamalardan bazıları;

- Özbağ’a göre (2010, s. 12) dijital koruma, belirlenmiş politika ve stratejileri kullanarak yeniden formatlanmış ve yaratılmış olan dijital içeriğin farklı ortam ve teknolojik değişikliklere rağmen her şekilde erişilebilir olmasını sağlamak (ALA, 2007)
- Çakmak’a göre (2016, s. 26) dijital koruma dijital nesnelerin uzun süreli korunması ve kullanılabilirliğinin sağlanması için gerekli olan etkinliklerin yönetilmesi olarak tanımlanmaktadır.
- Dijital koruma, bugün varolan dijital nesnelerin gelecekte bulunabilmesi, kullanılabilmesi ve anlaşılabilmesi için yapılan işlemler bütünüdür. Bu işlemler dijital nesne adları ve yerlerinin yönetimi, depolama değişikliklerinin takibi ortamı güncellenmesi, içerik belgelenmesi, donanım ve yazılım gibi çok geniş bir alanı kapsamaktadır. (Özbağ, 2010, s. 13).

Tanımlamalardan anlaşıldığı üzere korumada esas amaç yeniden kullanımı sağlayarak nesnenin ömrünü uzatmaktır. Bu amaca bağlı olarak kültürel miras ürünün yaşam döngüsü teknolojiyle beraber farklılaşmaya başlayacak ve erişim sınırları ortadan kalkacaktır. “Dijital

nesnelerin gelecekte de erişilebilir olması için etkin bir yönetim süreci olarak ifade edilen dijital koruma uygulamalarında, elektronik ortamın değişken yapısından dolayı koruma sağlanan süre ile ilgili belirsizlikler bulunmaktadır (Beagrie, Semple, Williams ve Wright, 2008, s. 10). Bu durum dijital korumanın sürekli olarak uygulanacak bir yönetim süreci olduğunu ortaya koyması açısından önem taşımaktadır” (Çakmak, 2016, s. 26).

Ülkemizde dijitalleştirme, dijital koruma ve dijital koruma politikaları ile ilgili çalışmalar genellikle eylem planlarında, kalkınma planlarında daha net ifadelerle yer almaya başlamıştır. Kültürel miras bağlamında bu konuda yasal bir düzenleme olmamakla birlikte anayasa maddeleriyle belirli sınırlar çizilmektedir (Çakmak, 2016, s. 3).

“Dijitalleştirme politikaları ülkelerin kültürel mirasının gelecek kuşaklara aktarılması ve korunmasında bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı stratejiler bütünüdür” (Çakmak, 2016, s. 36-37). Geniş bir alanı kapsayan dijitalleştirme politikalarında aşağıda yer alan unsurlara yer verilmesi gerekmektedir.

- Dijitalleştirme uygulamaları ile hedeflenen unsurlar,
- Dijitalleştirmede kullanılacak koleksiyon ve koleksiyonun özellikleri,
- Kullanıcı kitlesinin genel özellikleri,
- Dijital hak yönetimi ve telif hakları ile ilgili konular,
- Dijitalleştirme çalışmalarının yapılandırılmasına yönelik bütçe olanakları ve planları,
- Kullanılacak donanım özellikleri
- Bilgi kaynaklarına yönelik yaşatım, lisanslar ve iletişim konularındaki gereklilikler,
- Hizmet içi eğitim uygulamaları, personel eğitimi ve personelin dijitalleştirme uygulamaları ile verilecek hizmetler konusunda farkındalıklarının artırılmasına yönelik planlamalar,
- Dijitalleştirme süreçleri ile ilgili bütün unsurlar, erişim yönetimi ve yaygınlaştırma uygulamaları (Fabunmi, Paris ve Fabunmi, 2006; National Library of Norway, 2007; Liu, 2004).

Dijitalleştirme politikalarının uygulamaya geçmesi, tüm süreçlerin başarısını belirleyen bir faktördür. Bu çerçevede hazırlanacak politikaların yasal yaptırım gücü olan yönergelere de dönüştürülmesinde yarar vardır.

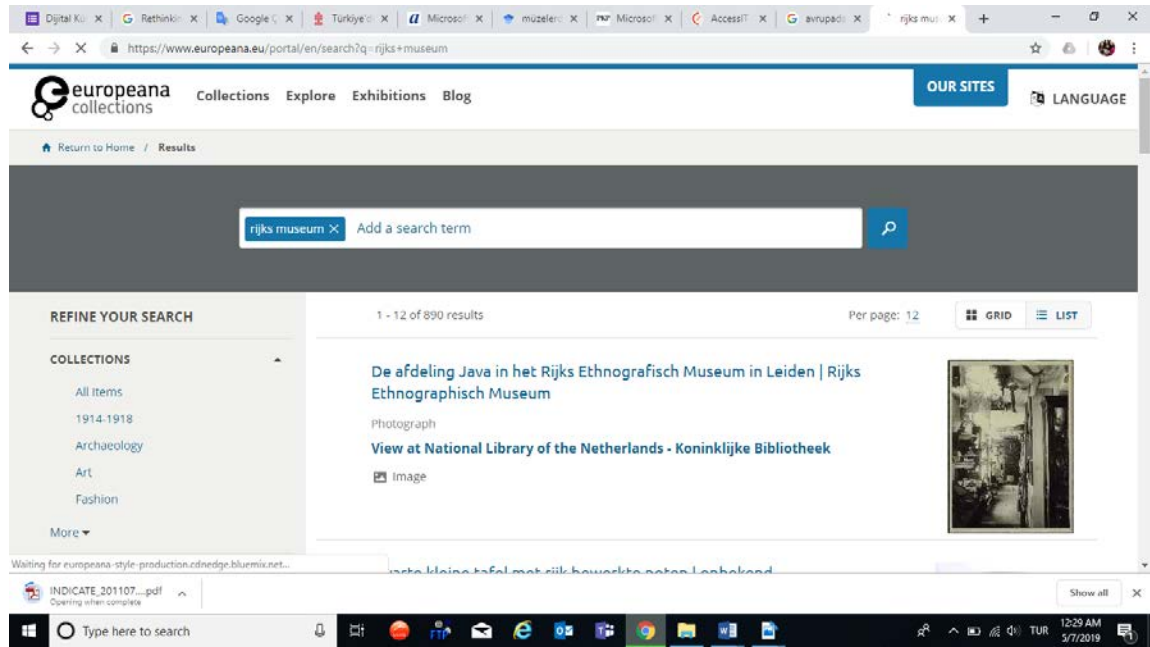
2.3.3. Ülkemizde Kültürel Mirasın Dijitalleştirilmesi İle İlgili Örnek Çalışmalar

Çalışmanın bu bölümünde kültürel miras, dijitalleştirme, dijital kültürel miras, dijital koruma, dijital politikalar gibi bir dizi tanımlamaların ardından ülkemizde bu alanda yapılan örnek çalışmalardan bahsedilmiş ve bu alanda ne kadar yol alınabildiği tespit edilmiştir.

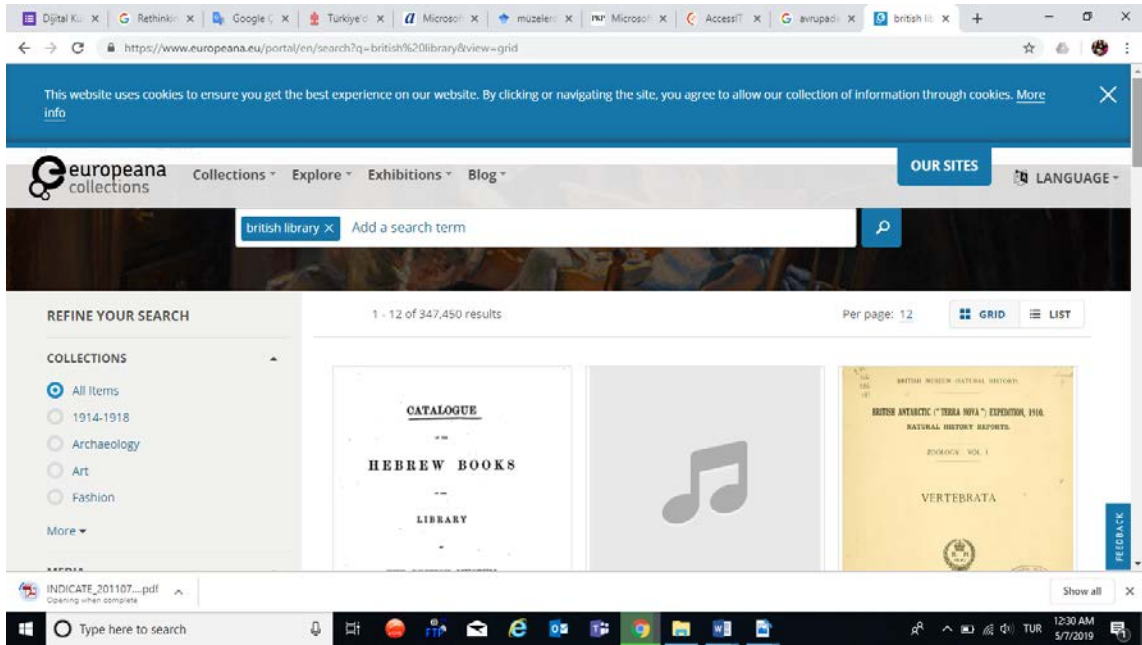
Ülkemizde kültürel bellek kurumlarından biri olan kütüphanelerde ilk olarak dijitalleştirme çalışmaları başlamıştır. 1970li yıllarda Milli Kütüphane’de yazma eserler dijitalleştirilmeye başlamıştır. “2000 yılına kadar sürdürülen, yazma eserlerin tanımlanmasına yönelik işlemleri içeren Türkiye Yazma Toplu Katalogu (TÜYATOK) projesi gösterilebilir” (Odabaş, Odabaş ve Polat, 2010; Millî Kütüphane, 2011a). TÜYATOK projesi ile dijitalleştirme çalışmalarına adım atılmaya başlanmıştır. Dijitalleştirme çalışmalarını gerçekleştiren kurumların bazıları arasında TBMM Kütüphanesi, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Atatürk Kitaplığı, İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA), İslam Araştırmaları Merkezi (ISAM), TRT Arşivi, Topkapı Müzesi ve Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM) gösterilmektedir. Ülkemizde müzelerde yapılan dijitalleştirme çalışmalarına ve projelerine verilebilecek çalışmaların başında AccessIT (Accelerate the Circulation of Culture Through Exchange of Skills in Information Technology - Bilgi Teknolojilerinin Değişen Yetenekleri Aracılığıyla Kültürel Dolaşımın Hızlandırılması) projesi ile Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde gerçekleştirilen dijitalleştirme çalışmaları yer almaktadır (Özen ve Demirdelen, 2011, s. 133). Bunu takip eden süreçte ise LoCloud (Local Content in Europeana Cloud) projesi ile Milli Kütüphane ve Vehbi Koç Ankara Araştırmaları (VEKAM) merkezinden yazma eserler, objeler, belgeler, fotoğraflar ve haritalardan oluşan geniş bir envanter yelpazesi Avrupa Dijital Kütüphanesi olan Europeana’ya aktarılmıştır.

Ülkemizde kültürel mirasın dijitalleştirilmesi ve dijital kültürel mirasın çeşitli projeler kapsamında tanınırlığının sağlanması ne yazık ki çok fazla örnekle anlatılamamaktadır. Aşağıda Avrupa’da bu alanda yapılan çalışmaları birkaç örnekle verilmektedir:

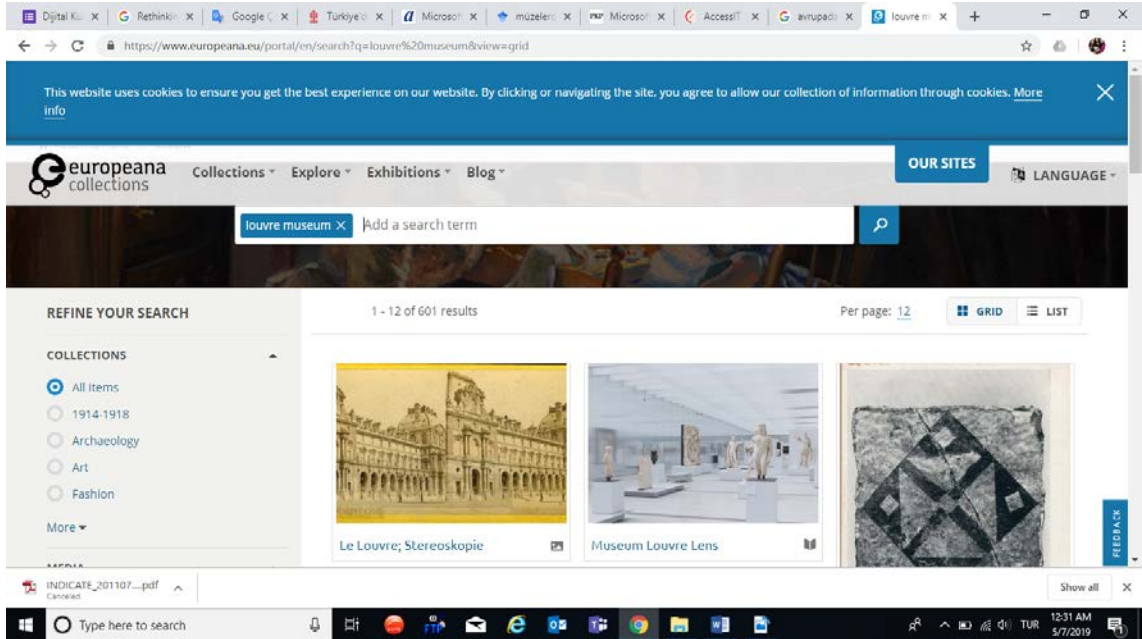
Avrupa’nın eşsiz kültürel miras ürünleri barından kurumların başında British Library, RijksMuseum, ve Louvre Müzesi yer almaktadır. Bu kurumlar dijitalleştirme çalışmaları kapsamında Avrupa Dijital Kütüphanesi (Europeana)’nde yer almaktadırlar.

Şekil 1. Europeana RijksMuseum

Şekil 2. Europeana British Library

Şekil 3. Europeana Louvre Museum

Europeana’da yer alan kültürel bellek ürünlerini barındıran müze ve kütüphanelerin yanı sıra Avrupa’da birçok müze ve kütüphane hem dijitalleştirme çalışmalarına hem de dijital mirasın

paylaşımına örnek teşkil etmektedir. Bu alanda sadece örnek olmakla kalmayıp British Library, Getty Museum gibi kurumlar bu alanda standartlaşma çalışmalarında da aktif rol oynamaktadırlar.

Şekil 4. The J. Paul Getty Museum

Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi alanında Avrupa'da yapılmış bazı örnek projeler şunlardır:

- **CALIMERA (Cultural Applications: Local Institutions Mediating Electronic Resources):** Dijitalleştirme konusunu oldukça geniş bir ölçekte ele alan proje Avrupadaki yerel kültür kurumlarının (kütüphane, müze, arşiv) dijitalleştirilmesi ve erişime açılması amacıyla gerçekleştirilmiştir (Şahin, 2010 s. 27-29).
- **NINCH (National Initiative for Networked Cultural Heritage):** Kar amacı gütmeyen yerel kültürel mirasın erişimini sağlayan bir projedir. 1993 yılında Amerikan Konseyi ve Getty Bilgi Enstitüsü tarafından ortaklaşa olarak başlatılmıştır (NINCH, 2014).

- **ERPANET (Electronic Resources Preservation and Access Network):** Genişletilebilir bir Avrupa girişimi kurmayı hedefleyen Avrupa Komisyonu tarafından oluşturulmuş, kültürel miras ve bilimsel nesnelerin dijital koruma ve erişiminin sağlandığı bir projedir (ERPANET, 2014; lger ve Klc, 2016, s. 47).

3. BÖLÜM

DİJİTAL KÜRASYON

3.1. DİJİTAL KÜRASYON VE ÖNEMİ

Modern çağın kaçınılmaz bir gerçeği olan dijitalleştirme ve buna bağlı olarak ortaya çıkan yeni dijital varlığın sahip olduğu yaşam döngüsünün sürdürebilmesi ve geleceğe aktarılabilmesi için karşımıza çıkan süreç dijital kürasyondur. Yaşam döngüsü boyunca dijital verilerin korunması ve korumanın ötesinde uzun vadede değerini arttırarak kullanılabilir kılınması olarakta dijital kürasyonu tanımlamak mümkündür.

Dijital kürasyonu daha iyi anlayabilmek ve kavramsallaştırabilmek için “kürasyon, küratörlük” kavramlarını tanımlamak ve anlamak gerekmektedir. Joyce Ray’a göre küratörlük terimi son zamanlarda birçok alanda kullanılmaya başlamış. Küratörlüğün Latince’den gelen küratör kelimesinden türetildiğini ve küratörlerin bazı temel rolleri olduğundan bahsen Ray bu kapsamda aşağıdaki unsurları tanımlamıştır.

Küratörler;

- Yöneten, denetleyen
- Muhafaza eden
- Tercüme eden
- Seçen müze çalışanlardır (Ray, 2014, s. 1).

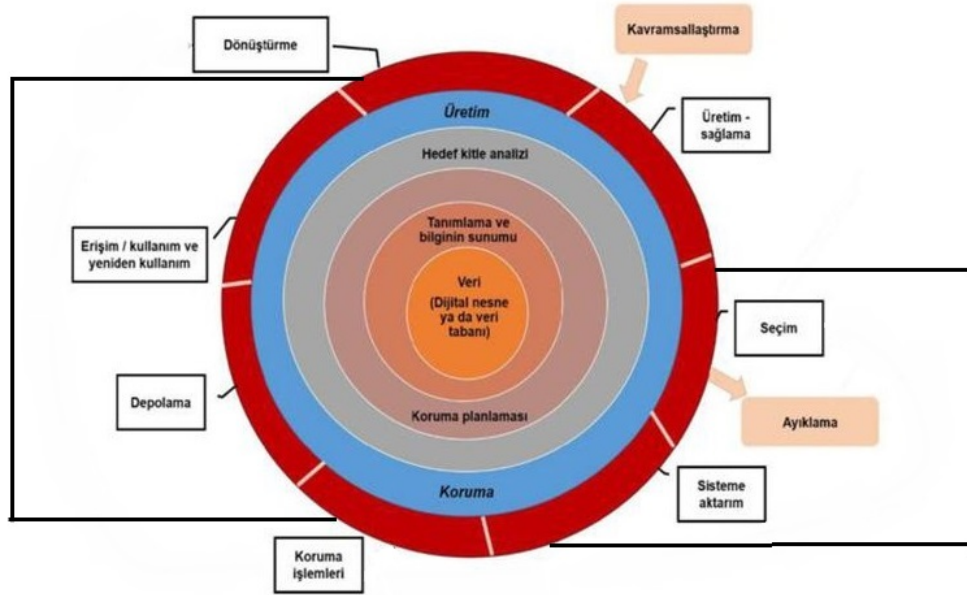
“Ferguson ise küratörlük kavramını şöyle açıklar; küratör terimin birçok müzede hala kullanılan “muhafaza eden yada muhafız (keeper) terimiyle de pekiştirilen son derece muahfazakar bir kökeni vardır. Bugünkü anlamıyla küratör kelimesi, müzelerde yerleşen

yeni kullanımlarında ve sanat dünyasının algılanmasında, daha dinamik kullanımları bir araya toplamak üzere dönüşmüştür. Küratör sanat ağının birçok düzeyinde sorgulanan, oluşum ve savunma halinde bir terimdir” (Ferguson, 1992, s. 33).

Dijital kürasyon çağımız için yeni bir disiplin olarak tanımlanabilir. K lc ’ye göre (2018, s. 141) “Dijital kürasyon, dijital ortamda belgelerin korunmasının ötesinde, dijital içeriğin üretiminden arşivlenmesine kadar yaşam döngüsünün (life cycle) tüm aşamalarını kapsayacak çerçevede tanımlanmaktadır (Lee ve Tibbo, 2011, s. 124; Guss ve Gregory, 2011, s. 177)” .

Birleşik Krallık’ta kurulmuŐ olan Dijital Curation Center (DDC)’nin yapmış olduğu tanıma göre; yaşam döngüsü boyunca dijital araştırma verilerinin değerinin korunması, ve uzun vadede korumanın arttırılması vurgulanarak daha yüksek kaliteli araştırmalar için yeniden kullanım hedefi amaçlanmıŐtır (DDC, 2019).

Dijital kürasyon sürecinde de aynı dijitalleştirme süreçlerinde olduğu gibi seçim, toplama, koruma, süreklilik ve arşivleme gibi aşamalar ile (K lc , 2018, s. 141) son kullanıcının erişimi doğru bir Şekilde hedef haline getirilmektedir. Bu aşamalar

Şekil 5. Dijital Kürasyon Yaşam Döngüsü (Çakmak, 2016, s. 29 ; DDC, 2014)

Yukarıdaki şekilde de görülen söz konusu aşamalar şu şekilde açıklanabilir:

- **Kavramsallaştırmak (Conceptualise)** : Dijital nesnelerin yaratılmasını tasarlamak ve planlamak.
- **Üretim (Create)** : Dijital nesneleri üretmek.
- **Erişim ve kullanım (Access and use)** : Dijital nesnelere kolayca erişim ve kullanım sağlamak. Bazı nesnelerin güvenliği açısından erişim özel izinli ya da sınırlı tutulmalıdır.
- **Değerlendirme ve seçme (Appraise and select)** : Dijital objeleri seçmeden önce değerlendirmek ve uzun süreli koruma gerektirenler seçilmelidir. Bu işlemleri yaparken politikalar ve yasal düzenlemelere uyulmalıdır.
- **Ayıklama (Dispose)** : Uzun süre koruma amaçlı olarak seçilmemiş nesnelerin yasal düzenlemeler çerçevesinde ayıklamak.

- **Aktarım (Ingest) :** Dijital nesnelerin yasal düzenlemeler ve politikalar çerçevesinde aktarılmasını sağlamak.
- **Koruma (Preservation action) :** Dijital nesnenin uzun vadede korunmasını sağlamak için çalışmalarda bulunmak.
- **Yeniden değerlendirme (Reappraise) :** Yeniden doğrulama ve değerlendirme yaparak ayıklanması gereken dijital nesne bırakmamak.
- **Depolamak (Store) :** Dijital nesnelere belirtilen standartlar çerçevesinde depolamak.
- **Erişim ve yeniden kullandırma (Access and reuse) :** Dijital nesnenin bütün aşamalardan geçtikten sonra erişimini sağlayarak yeniden kullanıma hazır hale getirmek.
- **Dönüştürmek (Transform) :** Dijital nesneyi farklı bir formata dönüştürmek.

Yukarıdaki aşamalarda da görüldüğü gibi dijital kürasyon dijital nesnenin yaşam döngüsünün sürdürülebilmesi için yapılan çalışmaların bütünü anlamına gelmektedir.

“ABD’de Kuzey Karolina Üniversitesi Bilgi ve Kütüphane Bilimleri Okulu 2008 yılından itibaren konuyu eğitim programlarına almıştır. Dijital kürasyon üzerine geliştirilen eğitim içeriği, kütüphane ve müze hizmetlerine yönelik çalışan organizasyonlar tarafından da desteklenmiştir. Külcü’ye göre (2018, s. 142) (DigCCurr I: Preserving Access to Our Digital Future: Building an International Digital Curation Curriculum) (Guss ve Gregory, 2011, s. 176)”.

Ülkemizde yeni bir disiplin olmasının yanı sıra uluslararası platformlarda dijital kürasyon kapsamında yapılan dijital koruma, dijital yönetim gibi dijital küratörlük işlerini gerçekleştiren kişiler bilgi profesyonelleri olarak tanımlanabilmektedir.

Külcü’ye göre (2018, s.142) “ABD’de Müze ve Kütüphane Bilimleri Enstitüsü (The Institute of Museums and Library Science) 2006 yılından bu yana dijital kürasyon üzerine lisansüstü düzeyde eğitim içeriklerinin geliştirilmesini desteklemektedir. Yine 2004 yılında İngiltere’de kurulan Dijital Kürasyon Merkezi (The Digital Curation Center/ DCC) Enstitüsünün destekleri

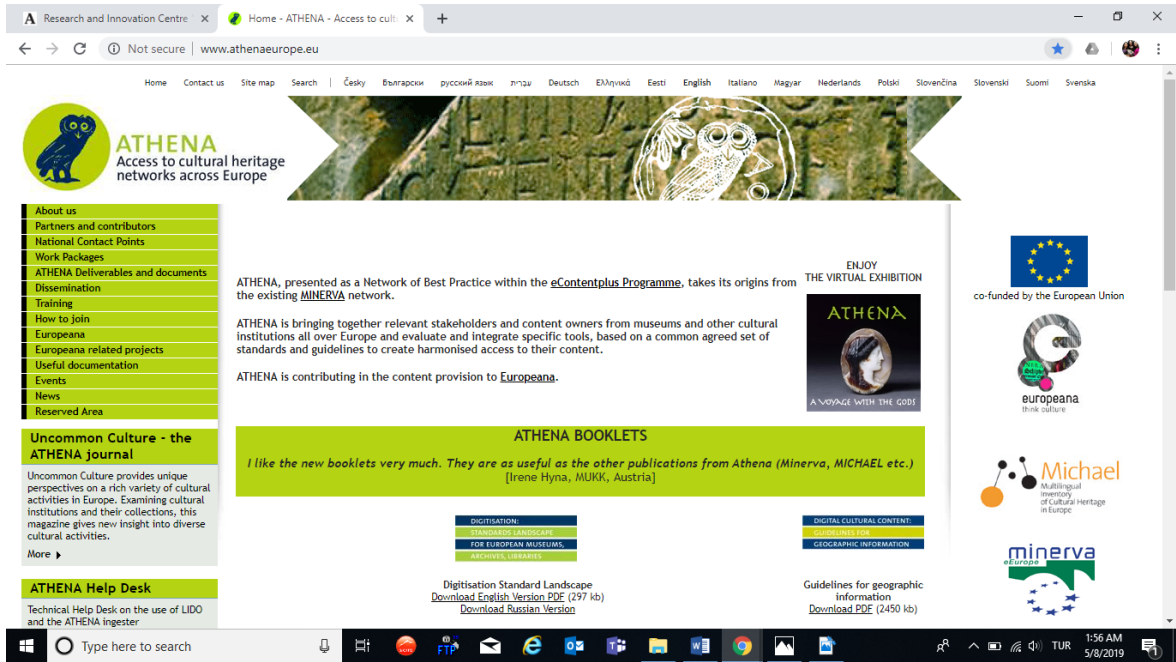
ile veri, kürasyon, farklı tür bilgi objelerinin yaşam döngüsünde yönetimi üzerine faaliyetlerini sürdürmektedir (Rusbridge, Burnhill, Ross, Buneman, Giaretta, Lyon, ve Atkinson, 2005, s. 35).

3.2. DİJİTAL KÜRASYON UYGULAMALARI ve STANDARTLAR

Kültürel bellek kurumları arasında farklı türde bilginin yer aldığı müzelerde dijital kürasyon ve bu alanda oluşan standartlar ve çalışmalar oldukça kıymetlidir. Özellikle de bilgiye erişimde hedef kitle son kullanıcı olunca ulusal ve uluslararası alanda standartlaşma en temel konuların başında yer almaktadır. Nesnenin özellikle de yeniden üretilmiş olan dijital nesnenin yaşam döngüsü içinde erişim ve kullanım faaliyetlerinin yerine getirilebilmesi için dijital kürasyon standartlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda uluslararası açıdan sıkça kullanılan ve çalışmanın ana ölçütlerini oluşturan ATHENA, LİDO ve SPECTRUM hakkında bilgiler verilmiştir.

3.2.1. ATHENA

Bu dijital kürasyon standardı ATHENA (Access to culturel heritage network across Europe) adından da anlaşılacağı gibi Avrupa'da başlatılmış, aynı zamanda Avrupa Dijital Kütüphanesi Europeana'ya da içerik sağlayan geniş bir veri seti sunmaktadır. ATHENA oluşum olarak kökenini MINERVA ağından almaktadır (ATHENA, 2019). Avrupadaki tüm müzelerden içerik elde edilmesini sağlamak başlıca görevlerinden biridir.

Şekil 6. ATHENA

ATHENA'nın asıl amacı Avrupa'daki tüm müzelerin ve paydaşların içeriklerini bir araya getirerek oluşan yeni dijital içeriğin standartlar ve yasal düzenlemeler ekseninde Europeana'ya entegre olmasını sağlayarak çok yönlü ve özgün veri setiyle daha fazla kullanıcıya erişmektir (ATHENA, 2011). ATHENA uygulaması standartlaşma olarak uluslararası müzelerde yaygın olarak kullanılan LIDO standardını kullanmaktadır.

3.2.2. LIDO

LIDO (Lightweight Information Describing Objects), müzelerde daha yaygın olarak kullanılan XML harmanlama ve aynı zamanda bir dijital kürasyon standardıdır. "Farklı üstveri formatına sahip koleksiyon yönetim sistemlerinin ve katalog veri tabanlarının ortak bir platformda bir araya gelebilmesini amaçlayan LIDO; kültürel, tarihi, mimarlık, doğa tarihi gibi her türden koleksiyon nesnelerinin verileri için kullanılabilir" (Ayaokur, 2014, s. 51).

LIDO, sadece 3 tanesi zorunlu 14 bilgi grubunu tanımlamaktadır (LIDO, 2019). Ama kayıtlardaki bilgi 7 alanda organize edilmektedir:

- Nesnenin sınıflanması: Nesnenin türü ve diğer sınıflama terimleri
- Nesnenin tanımlanması: Nesnenin başlığı, açıklaması, yeri, gösterim ve basım bilgisi, ölçüleri ve tanımlayıcı metin gibi temel bilgileri
- Durum: Nesnenin sağlanması, oluşturulması, kullanımı, sergilenmesi, kaybolması, taşınması, restorasyonu, yayınlanması ve ilgili bilgileri içeren kayıtları
- İlişki: Nesnenin yer, olay, kişi ve tarih ile olan ilişkileri ve diğer nesnelere ilişkileri
- Haklar: Nesne ile ilgili sorumluluk alanları
- Kaynak: Dijital kaynaklar hakkında bilgi (bağlantı, bağlantının URL bilgisi, ilişki ve kaynak türü, görüntüleme türü, tarihi, kaynak üstveri alanı gibi veri alanları (Coburn, Light, McKenna, Stein ve Vitzhum, 2010).

3.2.3. SPECTRUM

Dünyanın birçok ülkesinde yaygın olarak kullanılan, İngiltere koleksiyon yönetim standardı SPECTRUM aynı zamanda bir dijital kürasyon standardı olarak da ele alınmaktadır. Günümüzde Spectrum 5.0 versiyonu kullanımını sürdürmektedir (SPECTRUM, 2019).

“SPECTRUM iki ana bölüme ayrılmıştır. Ana bölümlerden ilki müzede koleksiyon yönetim faaliyetlerini ve nesnelere dokümantasyonu sürecindeki işlemleri tanımlamaktadır. İkincisi ise; temel nesne tanımlamalarını da içeren işlemlerde ortaya çıkan bilgi gereksinimlerini belirlemektedir (MDA, 2005, s. 7). Standardın her iki bölümünde de müzeler için ayrıntılı bir şekilde adım adım izlenmesi gereken süreçler belirtilmiştir. Bu özelliği ile uygulama açısından pratik bir yöntem sunan standart başta İngiltere olmak üzere diğer ülkelerde de oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır” (Ayaokur, 2014, s. 48).

SPECTRUM'un amaçları;

- Yeni koleksiyonlar oluşturmaya devam ederek dünya çapında gelişen bir sektör olmak.
- Müzelerin yönetimi için uluslararası bir standart olmak
- İngiltere'deki sektördeki müzeler dışında diğer kuruluşlarla da ortak çalışmalar yürütmek.
- İngiltere'deki müzelerin gelişimine ve kalitelerinin zenginleştirilmesine yardımcı olmak.
- Terminolojiyi yaygınlaştırarak daha fazla keşfedilebilmeyi sağlayarak kullanımı arttırmak.
- Müze yöneticilerin dijital koleksiyonlar hakkında gelişimini sağlamak.
- İngiltere'de daha geniş, online müze koleksiyonu içeriği paylaşabilmek ve bunun sürdürülebilirliğini sağlamak.
- Koleksiyon yönetiminde daha akılcı ve yenilikçi araçlar geliştirmek (SPECTRUM Aims, 2019).

3.3.3. MÜZE TANIMI VE TÜRKİYE'DE MÜZELER

Günümüzde tarihe ışık tutan kültürel miras ürünlerini toplayan, koruyan ve insanların bu ürünlere erişimi sağlayan kültürel bellek kurumlarından biri de müzelerdir. Müzeler diğer kültürel bellek kurumlarından farklı olarak sergileme faaliyetlerini daha yaygın olarak yürütmektedirler. Müzelerin kökenine indiğimizde İlk Çağ Yunan kültüründen, Antik Çağ'da İskenderiye Kütüphanesi'ne uzanan bir tarih serüveniyle karşılaşmaktadır. "İskenderiye Kütüphanesi neredeyse günümüzdeki müze kavramının çekirdeğini oluşturan, müze, okul ve araştırma kurumu niteliğinde olan bir yapılanmadır"(Kaytan, 2012, s. 4).

Türkiye'de müze ve müzecilik çalışmalarının özellikle Türk müzeciliğinin ilk adımlarının "Selçuklular Dönemi'nde (13.yy.) eski Konya'nın bulunduğu höyüğü çevreleyen ve günümüze hiçbir izi kalmayan sur duvarlarının etrafına ellerine geçen çeşitli dönemlere ait

eserlerin nizami bir şekilde dizilmesi ile karşımıza çıkar. Gerçek anlamda Türk müzeciliğinin temeli İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin temelini de oluşturan Mecma-ı Asar-ı Atika'ya dayanmaktadır” (Türkiye’de Müzecilik, 2019).

Avrupa’da ise “sanatsal ağırlıklı nesnelere bilinçli olarak toplanması ilk olarak Greklerde görülmektedir. Antik yazılardan Pausanias’tan nakledildiğine göre, Atina Akropolünün büyük tören kapısı olan propleianın sol kanadına bitişik “Pinakothek” adı verilen ve içerisinde Polynote, Micon, Panainos, Apollodoros, Herodotos, Zeuxis ve Parhasios gibi dönemin ünlü sanatçıların eserlerinin sergilendiği (Başaran, 1995, s. 49), halka da açık olan bir resim galerisinin yer aldığı bilinmektedir” (Yaraş, 1994, s. 19 ; Başaran, 1995, s. 49; Yücel, 1999, s. 19). Hellenistik dönemde eski eserlerin toplanmasına büyük önem verilmiştir. Romalılar’da geçmişe ait eserlerden meydana gelen koleksiyon oluşturma ve eser kopyalama, kültürlerinin vazgeçilmez bir özelliği olarak görülmektedir. Hatta Romalılar, eski Grek heykellerinin bir araya toplanmasını, ya da başka bir deyişle, “Pinakothek” sahibi olmayı onur saymışlardır (Gerçek, 1999, s. 1). Orta Çağ Avrupası’nda bugünkü anlamda bir müze kurma ve sergileme düşüncesi bulunmuyordu. Yalnızca manastır ve kiliselerde dinsel eşyalardan derlenen ve her geçen gün biraz daha artan koleksiyonlar vardı (Yücel, 1999, s. 20). Böylece Orta Çağda kiliseler, bir anlamda antik dönemde tapınakların gördüğü “eserlerin korunması ve saklanması” görevini üstlenmişlerdi (Keleş, 2003, s. 2-3). Müzelerin tarihsel gelişimini inceledikten sonra müze ile ilgili literatürde karşılaşılan birçok tanım ele alınmıştır.

Müze; “toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemelerin üzerinde araştırma yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve beğeni doğrultusunda sergileyen, kâr düşüncesinden bağımsız sürekliliği olan bir kurumdur” (Kervankıran, 2014, s. 349).

“Müzeler bilimsel, kültürel, sanatsal ve tarihi özelliği ve önemi olan eser ve objeleri toplayan, koruyan sürekli veya geçici sergilerle halkın hizmetine sunan kurumlardır” (Çağdaş Müzecilik Değerlendirmeler ve Politika Önerileri, 2016, s. 4).

Kültür Bakanlığı'nın 1989 tarihli yönetmeliğindeki müze tanımı ise şöyledir: “Kültür varlıklarının tespit eden, bilimsel metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın eğitimini ve bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede daimi etkin olan kuruluşlardır.” (Gerçek,1999, s. 11; Şahan, 2005, s. 2).

Değişen toplumsal yapı ve bilgi çağına geçiş sürecinde müzeler için yapılan tanımlamalar biraz farklılaşmaya başlamıştır. Özellikle “ICOM (International Council of Museums)’un kuruluşunda günümüzde yaptığı iki farklı müze tanımı değişimin önemli göstergesidir. 1946 yılında ICOM müzeyi, disiplinlerarası sanatsal, tarihi, bilimsel, arkeolojik, teknik gibi birçok alanlar koleksiyonların yer aldığı mekanlar olarak tanımlarken, 2007 yılında Viyana’da kabul edilen tüzüğe göre, kar amacı gütmeyen, toplumun eğitim, araştırma gibi birçok alanda hizmetine, halka açık insanlığı, somut ve somut olmayan mirası sağlayan, koruyan, sergileyen daima gelişim halinde olan kuruluşlar olarak tanımlar. (ICOM, 2019) Artık müzeler sadece kültürel miras ürünlerini toplayan durağan yapılar olmaktan çıkıp daha etkileşimli bir yapıya dönüşerek yaşayan mekanlar olmaya başlamışlardır. Müzeler sahip oldukları temel yapıları, işlevlerini zamanlar organizasyonel yapılarını geleneksel yöntemden çıkararak bilgi çağına entegre olmaya başlayan toplumsal gelişimin sunduğu ivmeyle hızlandıran canlı kurumlar olmaya doğru ilerlemektedir.

Ambrose (1993) müzeyi, koleksiyonlarına, bağlı oldukları yönetim birimine, hizmet ettikleri bölgeye, hitap ettikleri kitleye ve koleksiyonlarını sergiledikleri mekâna göre beş farklı gruba ayırmaktadır:

Koleksiyonlarına göre müzeler, genel müzeler, arkeoloji müzeleri, sanat müzeleri, tarih müzeleri, etnografya müzeleri, doğa tarihi müzeleri, jeoloji müzeleri, bilim müzeleri, askeri müzeler, endüstri müzeleri ve bunlar dışında kalan diğer müzelerdir. Müzenin koleksiyon oluşturmak ya da geliştirmek amacıyla edindiği nesnelere belirli bir türle sınırlıdır ve çoğu zaman bu koleksiyon türü “sanat müzesi”, “arkeoloji müzesi”, “oyuncak müzesi” gibi müzelerin adlarına da yansımaktadır.

- Bağlı oldukları yönetim birimine göre müzeler; devlet müzeleri, yerel yönetim müzeleri, üniversite müzeleri, askeri müzeler, bağımsız ya da özel müzeler, ticari kuruluş müzeleri olarak gruplanır. Müzelerin idari olarak örgütlenmesi, buldukları ülkenin yönetim biçimi ve idari yapısı ile doğrudan ilgilidir.
- Hizmet ettikleri bölgeye göre müzeler; ulusal, bölgesel ve yerel müzeler olarak adlandırılır.
- Hitap ettikleri kitleye göre müzeler; eğitici müzeler, uzmanlaşmış müzeler ve genel toplum müzeleridir.
- Koleksiyonlarını sergiledikleri mekâna göre müzeler; geleneksel müzeler, açık hava müzeleri ve anıt müzeleri gibi farklılıklar gösterir” (Ayaokur, 2014, s. 16-17).

Yukarıda belirtilen müze türlerinin dışında modernizmin etkisiyle birlikte eko müzeler, somut olmayan kültürel miras müzeleri, sanal müzeler gibi müzelerde oluşmaya başlamıştır. “Türkiye’deki müze türlerini belirleyerek sınırlamak oldukça güçtür. Madran (1999, ss. 16-17) kapsam ve içerik olarak değil; sadece gösterim olarak düşünüldüğünde Türkiye’deki müzelerin koleksiyonlarına göre; arkeoloji müzeleri, sanat müzeleri, tarih müzeleri, etnoğrafya müzeleri, doğa tarihi ve jeoloji müzeleri, bilim müzeleri, askeri müzeler, endüstri müzeleri olarak gruplandırılabilceğini belirtir. Bağlı buldukları yönetim birimine göre ise müzeleri; Kültür Bakanlığı’na bağlı müzeler, Milli Parklara bağlı müzeler, Milli Saraylar Dairesi’ne bağlı müzeler, üniversitelere bağlı müzeler, Savunma Bakanlığı’na bağlı müzeler, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı müzeler, yerel yönetimlere bağlı müzeler, çeşitli devlet kurumlarına bağlı müzeler, vakıf müzeleri ve özel müzeler olarak ayırmak mümkündür” (Ayaokur, 2014, s. 18).

Çalışmanın bu kısmında müzelerin genel olarak tanımlanmasının yanı sıra müzeyi oluşturan unsurlar, müzelerin işlevleri, organizasyon yapıları ve yönetimi hakkında genel bir çerçeve çizilerek müzeler tanıtılmıştır.

3.3.3.1. Müzelerin temel unsurları

Kültürel mirasın öğrenildiği ve gelecek kuşaklara aktarıldığı hafıza mekanları olarak da tanımlanabilecek kültürel bellek kurumlarından biri olan müzelerin oluşum süreçleri açısından bazı temel unsurlar çerçevesinde bir araya geldiği bilinmektedir. Bu temel unsurlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Koleksiyon ve Yönetimi
- Personel
- Bütçe
- Bina
- Ziyaretçi

Yukarıda müzelerin temel unsurlarına ilişkin bilgiler aşağıda ayrıntılandırılarak açıklanmaktadır.

3.3.3.1.1. Müze Koleksiyonu ve Yönetimi

Müzeler koleksiyonlarını oluşturacak nesnelere toplarken oluşturdukları koleksiyon yönetiminin yanı sıra kurumsal amaç ve hedeflerini de göz önünde bulundururlar. Kimi temalar üzerine yoğunlaşan müzeler kendi temaları üzerinden örneğin; oyuncak müzeleri oyuncakları, somut olmayan kültürel miras müzeleri somut olmayan kültürel miras malzemelerini (destanlar, ritüeller, karagöz ve hacivat vb. gibi), tarih müzeleri tarihi niteliği olan nesnelere toplamaktadırlar.

“Müzelerin koleksiyon oluşturma süreci ile ilgili iyi planlama yapılması gerekmektedir. Gardner ve Merritt’e (2004) göre yapılacak bu planlama;

- Koleksiyonların hizmetine sunulacağı hedef kitlenin ve onun ihtiyaçlarının tanımlanması,

- Varolan koleksiyonun zayıf ve güçlü yönlerinin gözden geçirilmesi,
- Gerçek ve ideal koleksiyon arasında fark analizinin yapılması,
- Edinme ile gereksinimlere ve fark analizine dayanarak yapılacak elden çıkarma işlemleri için önceliklerin belirlenmesi,
- Koleksiyon seçimlerini etkileyebilecek diğer müze ve organizasyonlar tarafından yapılmış “bütünleyici koleksiyonların” tanımlanması gibi temel unsurları içermelidir” (Ayaokur, 2014, s. 31-32).

Müze nesnesinin yaşam döngüsü müzeye edinilme süreciyle birlikte yeniden şekillenir ve müzecilik alanında ilk olarak koleksiyon yönetimi unsuru içinde değerlendirmeye alınmaktadır. “Koleksiyon yönetimi, koleksiyonların bakımı, korunması, kayıt altına alınması ve kullanılması ile ilgili olduğu kadar koleksiyonların, müzenin misyonu ve amaçlarını nasıl destekleyeceği ile de ilgilidir” (Ayaokur, 2014, s. 32). Koleksiyon yönetiminin doğru işleyebilmesi için prosedürler ve uluslararası Standartlara dayandırılmış olması ve aynı zamanda yazılı bir şekilde “koleksiyon yönetim politikası” şekline getirilmesi gerekmektedir.

“Koleksiyon yönetiminin politikası hem müzenin toplumsal statüsünü belirleyen hem de olası sonuçları ile tüm müze çalışanlarını ilgilendiren disiplinlerarası bir içeriğe sahiptir” (Kaytan, 2012, s. 8).

İyi bir koleksiyon yönetim politikası geniş bir konu yelpazesi çizmeli ve aşağıda yer alan alanları içermelidir:

- Müzenin ve koleksiyonlarının amacını,
- Koleksiyonlarına nesne edinme/elde etme yöntemlerini,
- Koleksiyondaki nesnelere elden çıkarma yöntemlerini,
- Ödünç alma ve ödünç verme politikalarını,
- Müzenin gözetiminde tutulan nesnelere kullanımını,
- Genel olarak koleksiyonların bakım ve kontrolünü,

- Koleksiyon nesnelere erişimi,
 - Koleksiyon nesneleriyle ilgili sigorta süreçlerini,
 - Koleksiyon ile ilgili kayıtların nerede, ne zaman, ne şekilde tutulacağını içerir.
- (Malaro, 2012, s. 45)

Koleksiyon yönetim politikası hazırlamak kolay bir iş değildir. Bu süreçte personel ve yönetim arasındaki iletişim çok fazla olmalı ve net tartışmalar yapılmalı ve belirsizlikler çözümlenmelidir. Politikada amaç olası tüm sorunları çözenin yanında sorumluluk alanlarını belirlemek ve belirli aşamalarda karar alma süreçlerinde klavuzluk yapmaktır. Politika tamamlandıktan sonra müzenin kuruluş amacı ve yönetim tarafından onaylandıktan sonra bir heyet gibi hizmet vermelidir (Malaro, 2012, s. 47).

Koleksiyon oluşturma ve sonrasında bu koleksiyonu yürütmek için oluşturulan koleksiyon yönetimi politikasının asıl aktörleri olan personelde bu sürecin ana unsurlarından biridir.

3.3.3.1.2. Müze Personeli

Kültürel bellek kurumlarının birçoğunda olduğu gibi müzelerde de personel iki grup altında ele alınabilir. “Bunlardan birisi, akademik ya da küratör olarak adlandırılan ve sadece uzmanlık gerektiren koleksiyonlar ile müze araştırmalarıyla ilgilenen daha eğitilmiş grup; diğeri de güvenlik, bina bakım onarımı gibi geri hizmetleri yürüten personeldir” (Ayaokur, 2014, s. 36).

Personel müze oluşumunda en temel unsurlardan ikincisidir. Koleksiyonun oluşumunda, geliştirilmesinde, yönetiminde, sunumu ve sergilenmesinde etkin rol oynamaktadır.

Günümüzde müzeler, sadece toplama ve sergileme ötesinde de çalışmalar gerçekleştirdikleri için bir işletme kuruluşu olarak ele alınabilir ve farklı meslek grupları ve farklı iş kollarını içlerinde barındırabilirler. ICOM tarafından 2005 yılında gerçekleştirilen bir sempozyumda müze profesyonelleri kavramı ortaya çıkmıştır (Ayaokur, 2014 s. 37).

“ICOM temsilcilikleri bir araya gelerek müze profesyonellerinin, uluslararası düzeyde müze işlevlerine göre görev tanımlarını yaparlar. Bu tanımlamalar müzenin faaliyetlerinin koleksiyon ve araştırma, idari işler, yönetim ve bina ile ziyaretçiler olmak üzere ayrıldığı üç işlevsel alana dayandırılır. Müze çalışanlarının görevleri de bu üç alanda temsil edilir (Ruge, 2008)” (Ayaokur, 2014, s.37).

- Koleksiyon ve araştırma faaliyetleri yürüten personeller olarak küratör, konservatör, envanter uzmanı, bilgi merkezi sorumlusu, tasarımcı gibi kişiler görev alırlar.
- Ziyaretçi hizmetlerini yürüten personeller olarak ziyaretçi ve eğitim yöneticisi, güvenlik, kütüphane uzmanı, web uzmanı gibi kişiler görev alırlar.
- İdari işler ve yönetim faaliyetlerini yürüten personeller olarak idareci, bina ve güvenlik yöneticisi, pazarlama, tanıtım ve insan kaynakları yöneticisi gibi kişiler görev alırlar (Ayaokur, 2014, s. 38-39).

Bahsedilen bu personeller müzelerin türleri, organizasyon yapısı, kuruluş amacı, hitap ettiği kitle..vb gibi birçok alana göre çeşitlilik göstermektedir. Ülkemizdeki müzelerde ise özellikle devlet ve özel kuruluşlara bağlı müzeler arasında bu konuda farklılıklar daha fazladır.

1990 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu tarafından hazırlanan Müzeler İç Hizmet Yönetmeliği'ne göre müzelerde müze müdürü, müdür yardımcısı, müze uzmanı, kütüphaneci, fotoğrafçı, iç hizmetler şefi, ayniyat memuru, şoför, güvenlik görevlisi gibi meslek grupları müze personeli olarak tanımlanmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1990). Özel müzeler ise kendi misyon ve vizyonları doğrultusunda personellerini belirlemektedirler.

3.3.3.1.3. Müzelerde Bütçe

Müzelerin bütçeleri de personelleri gibi buldukları ülkeye, bağlı oldukları yapıya (kamu-özel), misyon ve vizyonlarına göre değişiklik göstermektedir. Her ülkenin farklı finansal yönetimleri ve bu çerçevede düzenlenmiş yasaları mevcuttur. Ülkemizde özellikle devlet müzeleri bu yasalar kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak bütçelerini oluşturmaktadırlar. Özel müzeler bu yasal düzenlemelerin dışında farklı finansal kaynaklara

bağlı olarak da bütçelerini oluşturabilmektedirler. Oluşturulan bu bütçelerin yanı sıra hem devlet müzeleri hemde özel müzeler bilet satışı, hediyelik eşya gibi parasal kaynak getirecek faaliyetlerle de bütçelerine kaynak akışı sağlamaktadırlar. “Ancak bu durum, müzenin bağlı olduğu otorite yapısına göre de farklılık göstermektedir. Devlete bağlı müzeler, devlet bütçesinden belirlenen paydan hisselerine düşen parayı almaktadırlar. Özel müzeler, sahiplerinden ve özel kazançlardan finansal kaynak yaratırken, özerk müzeler daha karmaşık bir yapı sergilemektedirler. Özerk müzeler finansal kaynaklarını, dolaylı olarak devletten finansal kaynak sağlama yanında bağış ve bağlı buldukları kurumun elde ettikleri kazançlardan sağlarlar.” (Ayaokur, 2014 s. 40-41).

Müzelerde bütçe oluştururken her kurum gibi planlama yaparlar ve bu işlemleri müzelerde mali işlerden sorumlu personel ve yöneticiler yürütmektedir.

“Müzeler farklı kaynaklar ve amaçlar için bütçe hazırlamaktadır. Bunlar:

- a) İşletme Bütçesi: Koleksiyonun bakımı, müze faaliyetleri, müze binası için yapılacaklarla ilgili gelir ve giderleri ifade eder.
- b) Edinme Fonu: Koleksiyona katılacak nesnelere ve edinme işlemleri için gereken harcamaların bütçesidir.
- c) Bağış Fonu: Genellikle bağış olan yatırım amaçlı mali kaynakları ifade eder. Bu kaynaklar ne müze faaliyetleri ne de belirli amaçlar için harcanır.
- d) Ana Bütçe: Plan dahilinde olan ve müzenin bina onarımı, yeni bir yapı inşaatı ya da sergi kurulumu ile ilgili harcamalar için ayrılan bütçedir. Ayaokur’a göre (2014, s.42) (Lord and Lord, s. 159)”.

Bütçe belirlenirken geçmişte yapılmış olan faaliyetler ve gelecekte yapılacak olan faaliyetler göz önünde bulundurulmaktadır. Koleksiyonla, sergilerle, konservasyonla kısacası müzenin birçok birimiyle ilgili harcamalar dikkate alınarak bütçe planlaması yapılmaktadır.

3.3.3.4. Müze Binaları

Müzelerin geleneksel yapılarında sergileme ön planda olduğu için sergileme açısından uygun yapılar genellikle müze binası olarak seçilmiştir. “18.yüzyıldaki ilk modern müzelerin temel işlevi sanat eserlerinin sergilenmesi olduğu için bu amaçla yapılan müze binaları; dikdörtgen planlı, tepe ışıklıklı ve tüm duvarları sergileme amacıyla kullanılan binalardır. 19. yüzyılda saydam ve esnek planlı sergi yapılarına öncülük eden Joseph Paxton tarafından tasarlanan Kristal Saray’ın yapımından sonra müze mimarisi değişime uğrayarak geometrik biçimli, saydam ve esnek kullanım alanlarına sahip yapılar yeni bir tip olarak yerini almıştır. 20. yüzyılın başlarında ise sergileme işlevlerine ek olarak araştırma ve eğitim ağırlıklı çalışmalara da yoğun bir şekilde yer verilmeye başlandı” (Şener ve Yener, 2007 s. 1). 21. yüzyılda ise binalarda farklı mimari çekicilikler ön plana çıkmış, müze binası bir sanat eseri gibi düşünülerek iç dekorasyon binaya da yansımaya başlamıştır. Bunun en iyi örneklerinde biri Louvre Müzesi’dir (Şener ve Yener, 2007 s. 1).

“Müze yapılarında güvenliği ve uygun ortamı sağlayacak önlemler alınmalıdır. Eserlerin hırsızlıktan, yangından korunması ve yıpranmaya karşı gerekli ısı, ışık, nem kontrolü sağlanmalıdır” (Ayaokur, 2014, s. 43).

3.3.3.5. Müze Ziyaretçileri

Müzelerin koleksiyonlarını tanıtabilecekleri, paylaşabilecekleri toplumun her parçasından oluşan kişi ve kişiler ziyaretçi olarak tanımlanabilmektedir. Çağımızda müzeler geleneksel yapıdan çıkmaya başlayınca ziyaretçilerle müze arasında farklı bir ilişki oluşmaya başlamıştır. Müzeler modernleşmeye başlayınca araştırma ve eğitim faaliyetleri yaygınlaşınca müzeye gelen ziyaretçi profili farklılaşmaya başlamıştır. Sadece sergi amaçla gelen ziyaretçi profili yerini araştırmaya, eğitime ve sosyalleşmeye gelen ziyaretçi profiline dönüştürmeye başlamıştır. “ Londra British Museum ve New York Metropolitan Museum gibi müzeler, günümüzün modern teknolojilerini kullanarak sadece kendi ülkelerinde değil dünyanın çeşitli milletlerinden ziyaretçileri kendilerine çekmektedirler. Bu şekilde müzeler

sahip oldukları koleksiyonları ve sergileri geniş kitlelere hızlı ve pratik bir şekilde ulaştırmakta ve o insanlarla hızlı bir iletişim sağlamaktadırlar” (Keleş, 2013, s. 6-7)

3.3.4. MÜZELERİN İŞLEVLERİ

Modern toplumlarda müze-toplum ilişkisi çerçevesinde müzelerin işlevleri şekillenmektedir. “Çağdaş anlamda müzelerin üç önemli işlevi olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar; koruma (saklama, depolama, biriktirme, onarma, kullanma, mimari tasarım), araştırma (bilimsel çalışmalar, makaleler, görüşmeler, sunumlar) ve iletişimdir (sergileme, yayınlar ve eğitim)” (Kervankiran, 2014, s. 349) .

“Geleneksel müzeler; ziyaretçilere geçmişi anmaya ve hatırlamaya yardımcı olan ve geçmişe ait gerçek nesnelerin sergilenmesine odaklanan mekânlardı (Tufts ve Milne, 1999). Bugünün müzelerinin görevi; sadece bilgiyi sağlamak değil, aynı zamanda ziyaretçilerine deneyim de yaşatmaya imkân tanıyacak ortamlar oluşturmaktır (McPherson, 2006, s. 48). Bu yönüyle müzeler, koruma görevini terk ederek kültürel ve eğitim fonksiyonunu da dikkate alan, yönetimsel ve pazarlama stratejileri geliştiren, yenilikçi talepleri değişen, ziyaretçilerin farklı ihtiyaçlarına cevap vermek için daha cazip ve çekici faaliyetlerde bulunan kurumlardır” (Kervankiran, 2014, s. 351).

“Toplumsal dönüşümle şekillenen yeni müzecilik anlayışı ile ortaya çıkan görüşlerin temel olarak müzenin 4 işlevi üzerine odaklandığını söylemek mümkündür. Bunlar, toplama, koruma, araştırma ve iletişimdir” (Ayaokur, 2014 s. 21). “Müzelerin ve müzeciliğin tarihsel gelişimi müzelerin işlevlerinde de ne gibi değişikliklerin olduğunu ve çağdaş müzecilik anlayışına göre müzeleri hangi açılardan ele almamız gerektiğini ortaya koymaktadır. Alexander (1996, s. 14-15)’ın da belirttiği gibi müzeleri koruma, araştırma ve iletişim açısından birer kültür merkezi ve sosyal iletişim aracı olarak incelemek gerekmektedir” (Irmak, 2013, s.7-8).

3.3.4.1. Toplama işlevi

Müzeler koleksiyon yönetimleri çerçevesinde toplama, edinme işlevini üstlenmektedirler. Toplama işlemi satın alma veya bağış yoluyla gerçekleşir. “Dallas’a (1994) göre toplama işlevi aynı zamanda nesnelere ve nesnelere geçmişinin bilgisini derlemek anlamına da gelir” (Ayaokur, 2014, s. 21).

3.3.4.2. Koruma işlevi

Müzelerin temel işlevlerinden ilki korumadır. Koruma müze nesnelere sürdürülebilirliği ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için çok önemlidir.

“Koleksiyonların ömrü, müze binası içinde gerçekleştirilen koruma uygulamaları ile doğru orantılıdır; eğer nesnelere, müzelerde doğru çevresel koşullarda sergilenir, depolanır ve taşınırsa ömürleri daha uzun olmaktadır (Uğuryol, 2012, s. 97; Irmak, 2013, s. 8).

Koruma işlevinde konservasyon, bina restorasyonu, bina içi koruma önlemleri (nem, ısı, ışık..vb gibi), fiziksel ve kimyasal bozulmalar gibi alanlar ön plana çıkmaktadır. Koruma işlevinde bu alanlar göz önünde bulundurularak doğru stratejiler uygulanmalıdır.

“Dallas (1994), bunlara ek olarak koruma işlevinin; koleksiyonu anlamak, yorumlayabilmek için envanter, katalog ve diğer bilgi kaynaklarını yapılandırma sürecini de kapsadığını ifade etmektedir” (Ayaokur, 2014, s. 22).

“Müzelerin koruma işlevi birbirinden farklı birçok faaliyeti bünyesinde barındırmaktadır Bunlar:

- Bozulmaların ve zararın önlenmesi,
- Bilimsel inceleme ve araştırma,
- Belgeleme,
- Depolama-koruma ve onarım,
- Mekân ve mimari tasarım,
- Sergileme ve ödünç almada/vermede risk yönetimi,
- Eğitimidir. Bütün bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi nesnelere korunmasını ve gelecek nesillere aktarılabilmesini sağlamaktadır” (Irmak, 2013, s. 9).

3.3.4.3. Araştırma İşlevi

Müzelerde araştırma işlevi uzun soluklu ve detaylı bir süreçtir. Müze nesnesinin kendisi aynı zamanda geldiği yer ve kökenide araştırma işlevinin içerisinde yer almaktadır (Atagök, 2012, s. 176). Araştırma sonucunda elde edilen bilgi müze ve müze nesnesi açısından çok kıymetlidir. Çünkü bu bilgi koruma, belgeleme, sergileme gibi müzelerde gerçekleştirilen birçok faaliyete kaynaklık etme özelliğine sahiptir. Araştırma işlevinin geniş yelpazesine daha fazla açıklık getirebilmek ve bu işlevin önemini tekrar tekrar vurgulamak için detaylandırmak gerekmektedir.

- “Araştırma, koleksiyonları erişilebilir kıldığı için çok önemlidir (Hancock, 2001).
- Nesnelerin ne oldukları, özellikleri, nasıl yaratıldıkları ve bunun gibi soruların cevapları ancak araştırma yapıldıktan sonra bulunabilir. Araştırma ile nesnelere hakkındaki bilginin sınırları genişlemektedir (Bather, 1872, s. 211).
- Nesnelere elde edilen bilgilerin ilişkilendirilmesi ve yayılması müzelerin ayırt edici özelliğidir (McGillivray, 1991, s. 63). Bu bağlamda müzeler de var olduklarından beri araştırma işlevi ile ilgilidir.
- Araştırma müzenin var oluşunun temelinde yatar (Friedel, 2007, s. 70).
- Araştırma sonrasında nesnelere belirli bir bütünlük dâhilinde toplanır. Dolayısıyla müzelerin araştırma faaliyetleri ile koleksiyon oluşturma arasında sıkı bir bağ vardır (Alexander, 1996, s. 10).
- Koleksiyonlarını bilginin gelişimi için toplayan müzeler, laboratuvarlarla, kütüphanelerle, atölye ve yayınlarla, araştırmacı ve küratörlerden oluşan personeliyle araştırma için mükemmel bir ortam olurlar (Bather, 1872, s. 216).
- Müzeler koleksiyonların toplum tarafından anlaşılmasını sağlayan kurumlardır. Araştırma işlevi ise nesnelere ve nesnelere tarihinin toplum tarafından anlaşılmasını sağlamaktadır (Friedel, 2007, s.70).
- Araştırma işlevi, müzenin toplama, toplumla paylaşma ve koruma gibi temel görevlerinden ayrı düşünülemez (Madsen, Ronne, 2007, s. 81; Irmak, 2013, s.10).

Yukarıdaki maddelerden de anlaşıldığı gibi araştırma işlevi aslında müzelerin kalbini oluşturmaktadır. Koleksiyon, kullanıcı, tanıtım, eğitim gibi birçok alanı içine almakta ve müzelerin farklı disiplinler arası gelişime de dokunmaktadır.

3.3.4.4. İletişim İşlevi

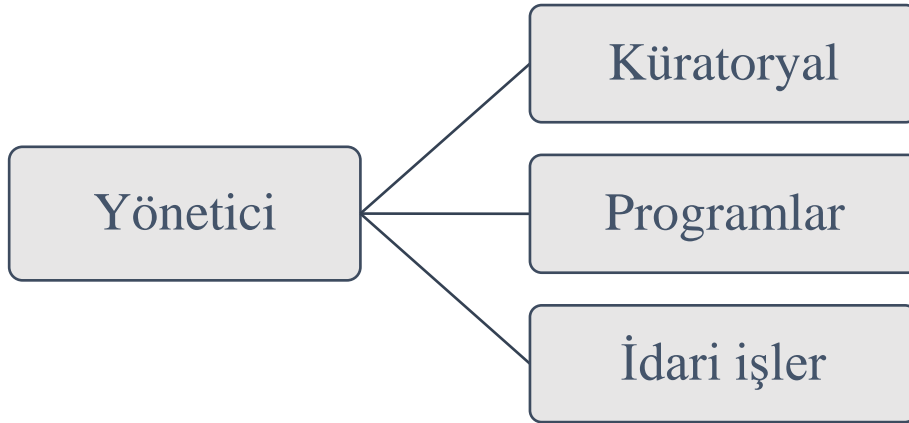
İletişim işlevi özellikle bilgi çağıyla birlikte modernleşen müzelerde müze ile toplum ilişkisinin farklılaşmasında önemli rol oynamaktadır. Eğitim, araştırma, sergileme, tanıtım, pazarlama gibi birçok alan iletişim işlevinin kapsamında düşünülebilir. İletişim sürecinde müzenin hedef kitlesine göre göre farklı iletişim araçları seçilmekte ve her müze misyonu ve vizyonu doğrultusunda çalışmalarını sürdürmektedir.

Sergi hemen hemen her müzenin çok sık düzenlediği ve iletişim açısından da kullandığı bir faaliyettir. “Müzeler faaliyetlerini, hizmetlerini ve bilimsel çalışmalarını paylaşmak üzere sürekli ve süreli sergiler hazırlarlar. Bu da halkın müzeye tekrar gelmesine yardımcı olur.

Sergiler farklı medyalar kullanmaya imkân tanıyan faaliyetler olduğundan bilgi aktarımı çok yönlü olarak gerçekleştirilebilmektedir. Kurumların varlıklarını sürdürebilmeleri için sundukları ürün ve hizmetlerin topluma ulaşması gerekmektedir. Müzeler de sergiler, eğitim etkinlikleri ve diğer hizmetler aracılığıyla toplumsal rolünü gerçekleştirmekte ve iletişim işlevlerini yerine getirmekte ve varlıklarını sürdürmektedir” (Irmak, 2013, s.13).

3.3.5. MÜZELERİN ORGANİZASYON YAPISI VE YÖNETİMİ

Müzelerin organizasyon yapıları ve yönetimleri buldukları ülke, bölge, kuruluş amaçları, bağlı oldukları yapıların (kamu-özel) kurumsal örgütlenmeleri gibi birçok alana bağlı olarak şekillenir ve farkındalık yaratır. Müzelerinin organizasyon yapıları temel hizmet alanlarıyla şekillenmeye başlar. Aşağıdaki şekilde müzelerin temel hizmet alanlarını gösterilmektedir:

Şekil 7. Müzelerin Hizmet Alanları

“Müzelerde bu hizmet alanlarını esas alan organizasyonel yapı genellikle hiyerarşik piramit, matriks organizasyon ve ekip çalışması olmak üzere üç farklı organizasyon modeliyle temsil edilmektedir (Lord and Lord, 1998, s. 26). Fopp (1997), bu bölümlenmeyi Weber’in bürokratik ve adhokratik organizasyon anlayışıyla yorumlar. Hiyerarşik yapı bürokratik, matriks ve ekip çalışmasına dayanan yapılar ise adhokratiktir (Ayaokur, 2014, s. 24)

Müzelerde genellikle hiyerarşik yapının hâkim olduğu bir yönetim sistemi uygulanmaktadır. Yöneticiden alt kademelere doğru görev dağılımları gerçekleşmektedir. Özellikle personel açısından geniş müzelerde her bir birimin bir yöneticisi bulunmaktadır. (Ayaokur, 2014, s. 24). Müzelerdeki organizasyon yapısı bilgi çağıyla birlikte eski geleneksel yapıdan çıkmaya başlamıştır. Hiyerarşik yapı devam etmekle birlikte farklı birimler, farklı meslek grupları faaliyet alanlarına dahil olmaya başlamıştır. “Müzelerde geleneksel yönetime dair yöntem ve uygulamalar artık geçerliliğini yitirmeye başlamıştır. Bu nedenle müzelerin, kurumsal büyüklükleri, finansman kaynakları, koleksiyonları ya da ziyaret edilebilirlik düzeyleri ne olursa olsun, çağdaş yönetim ilkelerini anlaması ve iyi bir yönetim sistemine sahip olması gerekmektedir” (Ayaokur, 2014, s. 30).

İyi yönetilen bir müzenin Cheit'e göre (1990, s. 70-72):

- Açıkça tanımlanmış bir misyonunun çizilmiş, uzun dönemli hedeflerinin ve değerlerinin belirlenmiş olması;
- Uzun ve kısa dönemli bütçelerini, zaman planını ve diğer operasyonel planlarını içeren stratejileri ve bunlar arasındaki bağlantıyı kurabilen bir yapıda olması;
- Programlarını hazırlarken gerekli kaynaklara erişim, tutarlı bir yönetim, uzun zamanlı kurumsal bir görüş öngören bir yönetim yapısına sahip olması;
- Çalışanlarının bilgisini artıran, idari ve mesleki donanımlarını geliştiren bir sorumluluğa sahip olması;
- Hedefleri iyi kavramış, işinin ehli, sadık, saygılı, motivasyonu yüksek; gerektiğinde inisiyatif alabilen karakteristik özelliklere sahip çalışanlarının olması;
- Hazırlanan çeşitli programlar için uygun alan sağlayabilmesi ve onarılabilir fiziksel olanaklara sahip olması;
- Her bir fonksiyonun uygulanması için koleksiyon yönetim politikasına, bilgi yönetim sistemine ve finans yönetim sistemine sahip olması;
- Uygulamalarını ve programlarını gerektiğinde yenileyebilme ve güncelleyebilme sürekliliğini sağlayarak mevcut ve potansiyel çalışanlar ile sektör arasındaki farklılıklar sorununu çözümlayebilen bir kapasiteye sahip olması;
- Varolan ve potansiyel kullanıcılarının ve sektörün ihtiyaçlarını ve isteklerini gözetten bir anlayışa; programlarını ve kararlarını bu istek ve talepleri de göz önünde bulundurarak şekillendiren bir duyarlılığa sahip olması;
- Müzenin, pozitif imajının devam ettirilmesi için kurumsal yapı içerisinde kapalı, içe dönük bir yapı yerine kurumun misyonu ve hedeflerini paylaşan, mesajını aktarabilen şeffaf bir yapıya sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır.

3.3.6 MÜZELERDE İÇERİK YÖNETİMİ

Çalışmanın bu bölümünde, müzelerin genel olarak tanımlaması, temel işlevleri ve organizasyon yapısı hakkında edindiğimiz bilgiler ışığında, müzeler için önemli bir alan olarak ele alınan içerik yönetimi hakkında bilgi verilmiştir. İçerik yönetiminin genel

tanımı ve bu çerçevede müze nesnesi üzerinden önemi ve çalışma kapsamında ele alınan müzelerden örnek olabilecek birkaç müze incelenmiştir.

3.3.6.1. İçerik Yönetimi Sistemleri

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı değişim ve gelişmeler dijitalleştirme çalışmalarına bağlı olarak oluşan yeni dijital nesnenin vazgeçilmez bir unsur haline gelmesini sağlamıştır. Dijital nesnelerin sistemlerde nasıl yer alacağı, içerik açısından yönetiminin nasıl ve ne şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğinin anlaşılması içerik yönetim sistemleri ile mümkün olmaktadır.

İçerik yönetimi sistemleri çoklu ortam içeriğinin, yaşam döngüsünün oluşturulmasından kodlanarak kullanıma kadar tanımlanmasını sağlamaktadır (Manjunant, Salembier ve Sikora, 2002, s. 112).

İçerik yönetim sistemleri “içeriğin oluşturulması, kategorize edilmesi, yönetilmesi, ve kontrol edilmesi, güncellenmesi, paylaşılması ve raporlanması başta olmak üzere birçok işlevi içeren sistemlerdir. Bu sistem sayesinde oluşturulan içerikler dinamik olarak yönetilebilir görsel ve işitsel malzemeler yüklenebilir, ekstra metadata alanları eklenip çıkarılabilir ve bu şekilde sahip olduğunuz koleksiyonların güncelliği sağlanabilir” (Yıldırım, 2018). Yapılandırılmış ve yapılandırılmamış bilgilerin bir arada bulunduğu bilgi havuzundan kategorize edilmiş, standarda ulaşılmış doğru ve tam bilgiye ulaşım sürecinde bir araç olan sistemlerin başında içerik yönetim sistemleri yer almaktadır.

Külcü’ye göre (2010); “Etkili içerik yönetimi farklı ortamlardaki heterojen içsel ve dışsal kaynaklardan gerekli verilerin sağlanması ve dosya formatının dönüştürülerek bütünleşik bir ürünün oluşturulmasını gerektirmektedir. İçerik yönetimi kapsamında yer alan kontrollü düzenleme (editing), gözden geçirme (review), onaylama ve çoklu kanaldan bilgilendirme, dağıtım, yayım ve içeriğin düzenlenmesi, bu uygulamaların teknik yönlerinin tanımlanması, içeriğin işlenmesi ve yayımı için gerekli iş akışının tanımlanması (her düzeyde tanımlanmış politikaları içermelidir) gerekmektedir” (Külcü, 2010, s.310).

Sürecin devamlılığını sağlamak bilgi profesyonellerinin, müze çalışanlarının ve bu alanda çalışan diğer personellerin başlıca görevlerinden biridir.

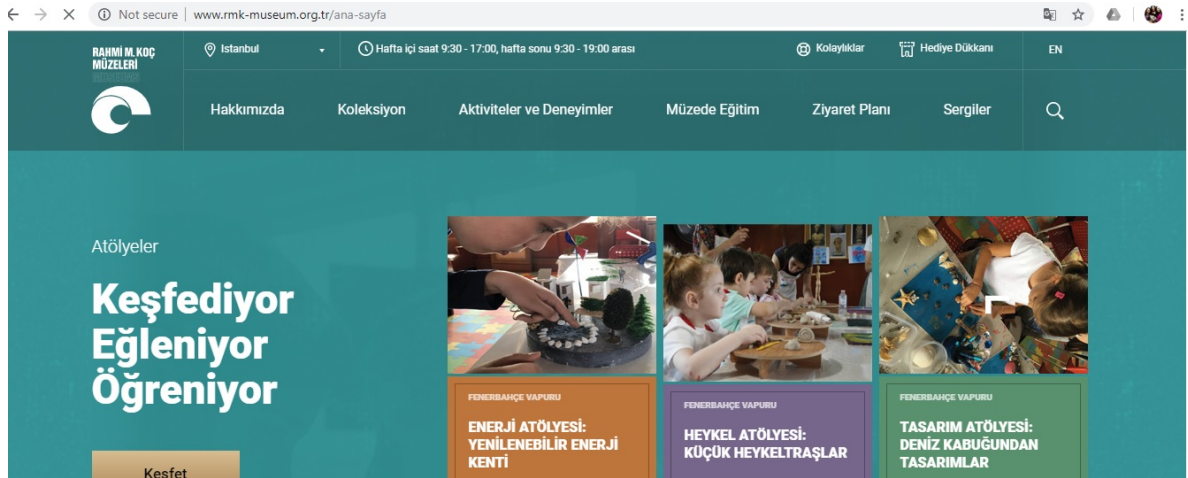
3.3.6.2. Müzelerde İçerik Yönetimi Sistemleri

Müze nesnesinin yaşam döngüsünün oluşturulmasında içerik yönetimi ve içerik yönetimi sistemleri aktif rol oynamaktadır. Bir nesnenin müzeye sağlanmasından dijital ortamda kullanıma sunularak fiziksel olarak korunmasına kadar geçirdiği tüm evreler müzelerde içerik yönetimi sistemin önemini vurgulamaktadır. Tanımlanamayan ve kullanıcılara sunulamayan bilginin hem müzeciler hem araştırmacılar hem de kullanıcılar açısından hiç bir değeri olmamaktadır. Nesnenin değerini ortaya çıkaran sahip olduğu içeriğin başarılı bir şekilde yönetilebilmiş olmasıdır. Koleksiyonları ile ön plana çıkmak isteyen ve uluslararası platformlarda yer almak isteyen tüm müzelerin içerik yönetim sistemlerini kullanarak sahip oldukları kendi müze sistemleriyle birlikte çalışabilirliğini sağlamaları gerekmektedir. Müzelerde içerik yönetim sistemlerinin kullanılması ulusal ve uluslararası platformlarda bulunan tüm müzelerde standardizasyonu sağlamaktadır. Müzeler sahip oldukları eşsiz kültürel değerleri, çağın gelişimiyle paralel bir şekilde yöneterek son kullanıcıya ve ziyaretçilere daha fazla erişim sağlama fırsatı bulmaktadır.

3.3.6.3. Müzelerde İçerik Yönetimi Sistemi İncelemesi ve Değerlendirmesi

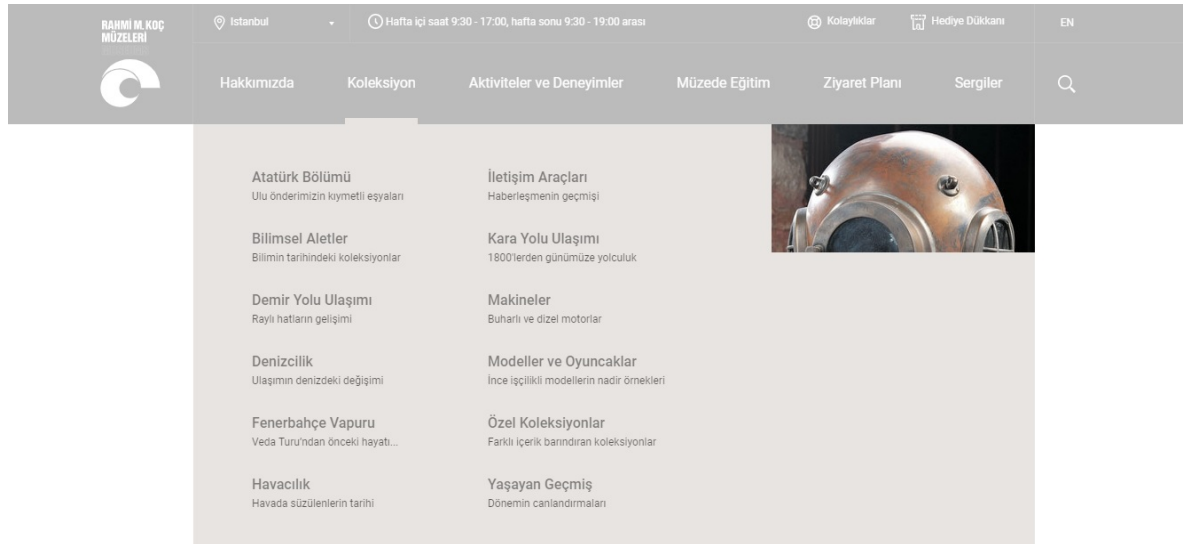
Çalışmanın bu bölümünde müzelerin elektronik ortamda kullanıcılara sundukları koleksiyonlar, hizmetler, eğitimler..vb çalışmaların içerik yönetimi açısından incelenerek değerlendirmeleri yapılmıştır. Ülkemizde bu açıdan örnek olarak ele aldığımız müzelerden birkaçı;

- Rahmi M. Koç Müzesi
- Sadberk Hanım Müzesi
- Sakıp Sabancı Müzesi
- Ankara Etnografya Müzesi

Şekil 8. Rahmi M. Koç Müzesi

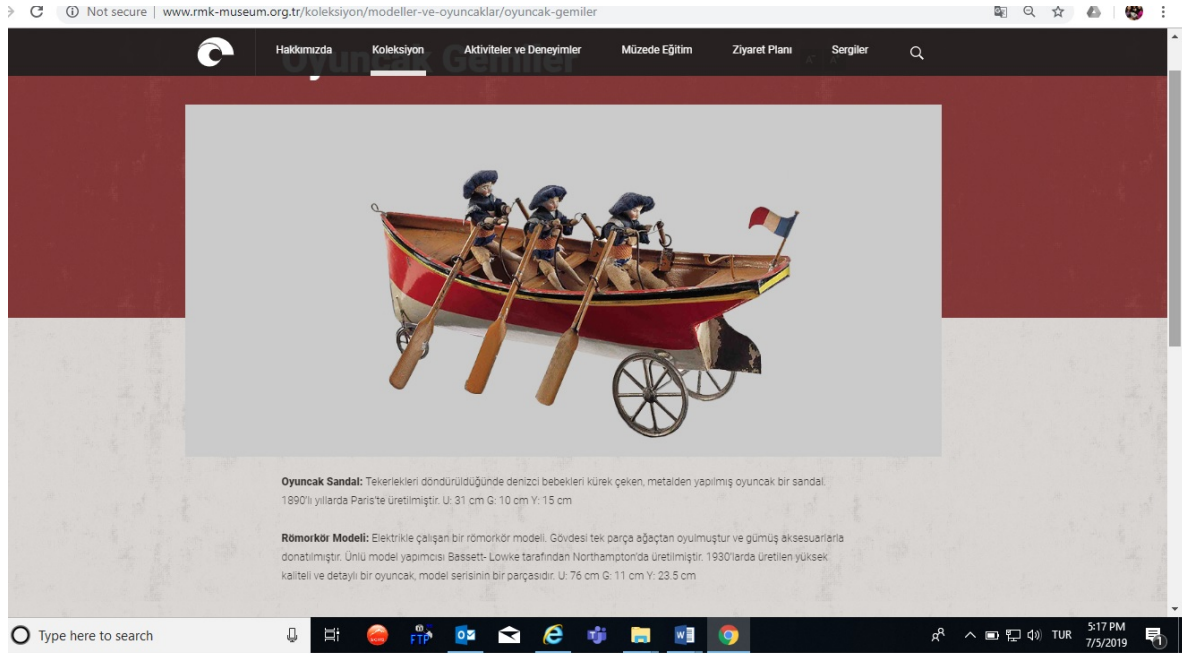
Rahmi M. Koç Müzesi'nde kullanıcılar ilk olarak yukarıdaki sayfaya erişmektedir. Genel olarak müzeyi tanıtan, müzede yer alan içerikler ve hizmetler hakkında bilgi veren bir ana sayfa düzeni görülmektedir. Ayrıca ilk kez web sayfasını kullanan araştırmacılar ve ziyaretçiler için basit ve sade bir ara yüze sahiptir.

Şekil 9. Rahmi M. Koç Müzesi Koleksiyonları

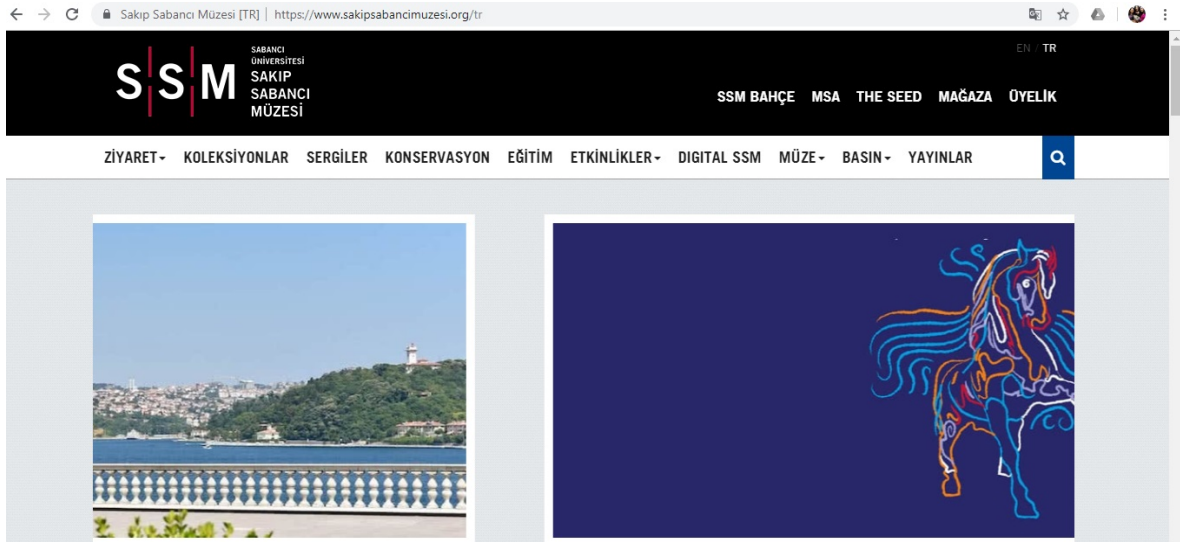
Web sayfasının ana menüsü içerik yönetimi açısından incelendiğinde birbirleriyle ilgili başlıkların bir arada bulunduğu ve menülerin alt başlıklarla bütünsel bir yapıyı koruduğu

görülmektedir. Alt menüler incelendiğinde ontolojik bir yapı oluşturduğu söylebilir. Bu bölümde müzede var olan koleksiyonlar yer almaktadır.

Şekil 10. Rahmi M. Koç Müzesi Koleksiyonundan Örnek

Koleksiyonda bulunan nesnelere içerik yönetim açısından incelendiğinde metadata alanları ayrıntılı olarak sunulmamış olsa da nesneye ait bilgiler bir bütün halinde ve müzenin kendince oluşturduğu bir standart çerçevesinde olabildiğince ayrıntılı olarak sunulmaya çalışılmıştır.

Şekil 11. Sakıp Sabancı Müzesi

Sakıp Sabancı Müzesi'nin kullanıcılara sunulan ana sayfasında içerik yönetimi açısından bir bütünlük yer almaktadır. Genel olarak koleksiyon, verilen hizmetler, iletişim bilgiler...vb çalışmalar web sayfasında yer almaktadır.

Şekil 12. Sakıp Sabancı Müzesi Dijital Koleksiyonlar

Müzede verilen hizmetlerin en önemli kısmını oluşturan, dijital kürasyon ve içerik yönetimi açısından son kullanıcıya erişim sağlayan bölüm yukarıdaki şekilde yer almaktadır. Koleksiyonda yer alan eserlere erişim, bu eserlerin talep ve kullanım koşulları, dijitalleştirme çalışmaları bu alanda yer almaktadır.

Şekil 13. Ankara Etnografya Müzesi

Etnografya müzesinin kullanıcılara açılan ilk sayfası yukarıdaki şekilde yer almaktadır. İçerik yönetimi açısından bir birini takip eden bölümler bir arada yer almaktadır. Web sayfasıkarmaşık görünse de işlevsel bir yapıya sahiptir. Müzenin ana teması, koleksiyon, hizmetler...vb alanlar üzerinde açıklamalar anasayfada yer almaktadır.

Şekil 14. Ankara Etnografya Müzesi Koleksiyon Örneği

Müzenin koleksiyon sayfası incelendiğinde görsel ve metinsel içeriğin bir arada sunulduğu görülmektedir. Her görsel içerik farklı bir metadata tanımı sunmaktadır. Araştırmacılar için olabildiğince ayrıntılı ve düzenli tanımlamalar yapılmıştır. İçerik yönetimi açısından sade ve düzenli bir web sayfası yapısı karşımıza çıkmaktadır.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu bölümünde dijital kürasyon standartları ve uygulamaları üzerinden müzelerde içerik yönetimi analizi kapsamında 117 müzeden 54 katılımcının verdiği yanıtlar sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. 54 katılımcıdan 17'si kamu (devlet) müzesi, 37'si özel müze çalışanların oluşmaktadır. Anket kamu (devlet) ve özel olmak üzere 117 müzeye gönderilmiştir. Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Çengelhan Rahmi Koç Müzesi, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi Kültür Girişimi, Etnografya Müzesi, Aydın Arkeoloji Müzesi, Suna-İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi, Türkiye İş Bankası Müzesi Hisart Canlı Tarih Müzesi, Santral İstanbul Enerji ve Çağdaş Sanatlar Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi Adalar Müzesi, Sakıp Sabancı Müzesi, MKE Sanayi ve Teknoloji Müzesi, Ayasofya Müzesi Topkapı Sarayı Müzesi ,Türk ve İslam Eserleri Müzesi olmak üzere 15 müzeden toplam 54 kişi ankete dönüş sağlamıştır.

Anket formunun ilk bölümde demografik veri elde edilebilek çoktan seçmeli dört soru sorulmuştur. Bu sorular kurum statüsü, kurumda görev alma süresi, eğitim düzeyi ve kurum pozisyonu hakkında bilgi almak amacıyla sorulmuş sorulardır. İkinci bölümde kurumdaki personellerin nitelikleri konusunda bilgi sahibi olmak amacıyla likert ölçekli 1 soru, koleksiyonda yer alan eser sayıları, depolama alanı, araştırmacı çalışma alanı, personel çalışm alanı konularında 6 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Kurumda yer alan eserlerin erişim koşulları hakkında çoklu yanıt işaretlenebilen 1 soru sorulmuştur. Kurumda yer alan eserlerin saklama ve koruma koşulları hakkında likert ölçekli 1 soru yer almaktadır. Kurumda iyileştirilmesi ön görülen koşullar ve kurumda yer alan eserlere erişim hakkında çoklu yanıt sistemine dayalı 2 adet soru bulunmaktadır. Anketin üçüncü bölümünde kültürel mirasın

dijitalleştirilmesi ve dijitalleştirme çalışmalarının yapılma oranı hakkında 2 adet likert ölçekli soru yer alırken dijitalleştirme işlemini gerçekleştiren kişiler ve kişi sayıları hakkında 2 adet çoklu yanıt verilebilen soru yer almaktadır. Dijital kürasyon hakkında sahip olunan bilgi ve bu alandaki standartlar, uygulamalar ve çalışmalar ile ilgili likert ölçekli 2 adet soru bulunmaktadır. Dijital kürasyonun tanımlanması, avantajları ve dezavantajları ile ilgili 3 adet çoklu yanıt verilebilen soru yer almaktadır. Kurum olarak dijital kürasyon standardı kullanımı ve kullanılan standardın belirtilmesi hakkında 2 adet çoktan seçmeli soru yer almaktadır. Kurumların kendilerine özel olarak geliştirdikleri bir standardın olup olmadığı hakkında bilgi edine bilmek için 1 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Dijital kürasyon yönetiminin ülkemizde ne durumda olduğunun müze personelleri açısından değerlendirilmesine yönelik likert ölçekli 1 adet soru sorulmuştur. Ayrıca genel olarak anket hakkındaki görüş ve önerilerin bildirilmesi için açık uçlu bir soru sorulmuştur.

4.1. DEMOGRAFİK BULGULAR

Bu bölümde anket sorularından elde edilen demografik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışılan kurum statüsü

	S	%
Kamu	17	31,1
Özel Sektör	37	68,9
Toplam	54	100,0

Ankette yer alan “Çalıştığınız kurumun statüsü” başlıklı soru tablo 1’de açıklanmıştır. Ülkemizde müzeler kamu (devlet) ve özel olmak üzere iki statüde varlıklarını sürdürmektedirler. Anketi yanıtlayan 54 katılımcı üzerinden değerlendirme yapıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun (% 68,9’unun) özel müzelerde çalıştığı görülmektedir. Devlet müzelerinde çalışanların % 31,1’lik bir bölümü kapsadığı elde edilen bulgulardandır.

Tablo 2. Kurumda görev alma süreleri

	S	%
1-2 yıl	10	18,2
3-5 yıl	13	23,6
6-10 yıl	18	32,7
11-20 yıl	10	20,0
21 yıl ve üzeri	3	5,5
Toplam	54	100,0

“Kaç yıldır bu kurumda görev alıyorsunuz?” sorusunun yanıtına tablo 2’den erişilebilmektedir. Yukarı tablo incelendiğinde kamu (devlet) müzesi ve özel müzelerde görev alan personelin kaç yıldır kurumlarında görev yaptıkları yüzdesine ulaşmaktayız. Soruyu yanıtlayan 54 kişi üzerinden değerlendirme yaptığımız zaman katılımcıların % 32,7’sinin 6-10 yıldır kurumda görev aldığı en az % 5,5 lik kısmının da 21 yıl ve üzeri görev aldığı bulgusuna erişilmektedir.

Tablo 3. Müze çalışanlarının eğitim düzeyleri

	S	%
Lise	10	18,2
Önlisans	13	23,6
Lisans	18	33,6
Lisans üstü	10	18,2
Doktora	3	6,4
Toplam	54	100,0

“Eğitim düzeyiniz nedir?” sorusunun yanıtı yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablo 3 incelendiğinde müze çalışanlarının eğitim düzeyleri hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Çalışanların % 33,6 sı lisans, % 18,2 si lisans üstü eğitim düzeyine sahiptir. Bu iki oranın birbirine yakın olması müze çalışanlarının en az dört yıllık bir eğitime sahip olduklarının göstergesidir. En az eğitim seviyesi % 18,2 lik kısım ile lise ve % 23,6 sınıfın ise önlisans eğitimi aldığı anlaşılmaktadır.

Müze statüleri ile müzlerde çalışanların sahip oldukları pozisyonların değerlendirilmesi yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde anketi cevaplayanlar üzerinden kamu (devlet) müzelerinde çalışanların %30'un yönetici, % 40'inin idari personel olduğu elde edilmiş bulgular arasındadır. Özel müzelerde ise bu oranlar çok daha farklıdır. Çalışanların % 70'i yönetici, % 60 idari personel, %80'inin arkeolog olduğu anlaşılmaktadır. Verilen yanıtlar ve ki kare değerine göre müzelerin kurumsal yapısı ile çalışanların pozisyonları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($\chi^2=15,315$, $p=0,54$).

Tablo 5. Müze çalışanlarının pozisyonları ile görev sürelerinin karşılaştırılması

		Yönetici	İdari Personel	Konservatör	Arkeolog	Sanat tarihçisi	Küratör	BBY	Restoratör	Müze Eğitmeni
1-2 yıl	S	0	1	0	1	2	0	3	1	2
	%	0,0	10,0	0,0	20,0	66,7	0,0	37,5	25,0	25,0
3-5 yıl	S	2	1	2	1	0	0	4	1	2
	%	20,0	10,0	50,0	20,0	0,0	0,0	50,0	25,0	25,0
6-10 yıl	S	4	4	1	2	1	1	1	2	2
	%	40,0	40,0	25,0	40,0	33,3	50,0	12,5	50,0	25,0
11-20 yıl	S	3	3	1	1	0	1	0	0	1
	%	30,0	30,0	25,0	20,0	0,0	50,0	0,0	0,0	12,5
21 yıl ve üzeri	S	1	1	0	0	0	0	0	0	1
	%	10,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,5
Toplam	S	10	10	4	5	3	2	8	4	8
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Müze çalışanlarının pozisyonları ve bu pozisyonlarda çalıştıkları görev süreleri yıl bazında incelenmiş ve tablo 6'da sunulmuştur. Tablo incelendiğinde yöneticilerin % 40 ile 6-10 yıldır müzelerde çalıştıkları, idari personellerin %40 ile 6-10 yıldır çalıştığı, konservatörlerin % 50 ile 3-5 yıldır görev aldıkları, sanat tarihçilerinin % 66,7 ile 1-2 yıldır görev aldıkları elde edilen veriler arasındadır.

Tablo 6. Kurumların statüsü ile çalışanların görev sürelerinin değerlendirilmesi

		1-2 yıl	3-5 yıl	6-10 yıl	11-20 yıl	21 ve üzeri	Toplam
Kamu	S	1	7	5	3	0	16
	%	10,0	53,8	27,8	30,0	0,0	29,6
Özel	S	9	6	11	7	3	36
	%	90,0	46,2	61,1	70,0	100,0	66,7
Diğer	S	0	0	2	0	0	2
	%	0,0	0,0	11,1	0,0	0,0	3,7
Toplam	S	10	13	18	10	3	54
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Müze statüleri ile müzelerde çalışanların görev sürelerinin yıl bazında değerlendirilmesi tablo 7’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde kamu (devlet) çalışanlarının çoğunluğunun 3-5 yıldır görev aldığı (% 53,8), özel sektörde çalışanların ise büyük çoğunluğunun 1-2 yıldır görev aldığı (% 90) tespit edilen bulgular arasındadır.

4.2. KURUMSAL BULGULAR

Bu bölümde kurumlarda yer alan koleksiyonlar, eserlerin kullanımı, erişimi, dijitalleştirilmesi, korunması...vb özellikleri; kurumların yapısal (bina, düzen), mali koşulları da dahil edilerek değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular hakkında bilgi verilmiştir.

Tablo 7. Müzelerde eserlere erişim hakları

	S	%
Açık erişim	14	25,5
Yetkilendirilmiş erişim	27	49,1
Özel izinlere tabi erişim	4	18,2
Erişim yoktur	3	7,3
Toplam	54	100,0

“Kurumunuzda yer alan eserlere erişim nasıl sağlanmaktadır ?” sorusuna verilen yanıt yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablo 8 incelendiğinde anketi yanıtlayanlar içerisinde % 49,1’lik en büyük birimin “Yetkilendirilmiş erişim” ile eserlerine erişim sağlandığı görülmektedir. Modern toplumların açık erişimi vurguladığı günümüzde müzelerin sadece % 25,5’nin eserlerine açık erişim olduğu bulgulardan elde edilmiştir.

Tablo 8. Kurumların statüsü ile eserlere erişim haklarının değerlendirilmesi

		Açık erişim	Yetkilendirilmiş erişim	Özel izinli erişim	Erişim yok	Toplam
Kamu	S	3	9	3	1	16
	%	18,8	56,3	18,8	6,3	100,0
Özel	S	11	17	6	2	36
	%	30,6	47,2	16,7	5,6	100,0
Diğer	S	0	1	1	0	2
	%	0,0	50,0	50,0	0,0	100,0
Toplam	S	14	27	10	3	54
	%	25,9	50,0	18,5	5,6	100,0

Kurumların sahip oldukları statü ile koleksiyonlara erişim koşullarının değerlendirilmesinin sonucu tablo 9’da verilmiştir. Kamu (devlet) müzelerinde yer alan eserlere erişimin % 56,3 ile “Yetkilendirilmiş erişim”, özel müzelerde ise bu oranın % 47,2 olduğu tespit edilmiştir. Özel müzelerde eserlere “açık erişim” %30,6 iken, kamu (devlet) müzelerinde bu oran % 18,8’dir. Özel müzelerde eserlere daha fazla erişim koşulları sağlanmasına rağmen her iki müze türünde de eserlere erişim koşulları yetki ve izin üzerinden ilerlediği tespit edilmiştir.

Tablo 9. Müzelerde çalışan uzman personelin statüye göre değerlendirilmesi

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En olumlu	Toplam
Kamu	S	2	2	4	3	5	16
	%	12,5	12,5	25,0	18,8	31,3	100,0
Özel	S	1	1	3	19	12	36
	%	2,8	2,8	8,3	52,8	33,3	100,0
Diğer	S	1	0	0	0	1	2
	%	50,0	0,0	0,0	0,0	50,0	100,0
Toplam	S	4	3	7	22	18	54
	%	7,4	5,6	13,0	40,7	33,3	100,0

Müzelerin statüleri ile çalışan uzman personelerin değerlendirilmesi yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tablo 10’u incelediğimizde kamu (devlet) müzeleri çalışanlarının uzman kurum personeli yeterli bulunduğu % 31,3 ile anlaşılmaktadır. Özel müzelerde bu oran daha da yüksektir. Çalışanların % 52,8’i personelin yeterlilik durumunu “olumlu”, % 33,3’ü ise “en olumlu” bulmaktadırlar. Ki kare testi sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde kurum statüsü ile uzman personel arasında anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmıştır. ($\chi^2=15,325$, $p=0,53$).

Tablo 10. Müzelerde çalışan teknik personelin statüye göre değerlendirilmesi

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En olumlu	Toplam
Kamu	S	3	3	4	3	3	16
	%	18,8	18,8	25,0	18,8	18,8	100,0
Özel	S	1	0	6	19	10	36
	%	2,8	0,0	16,7	52,8	27,8	100,0
Diğer	S	1	0	0	1	0	2
	%	50,0	0,0	0,0	50,0	0,0	100,0
Toplam	S	5	3	10	23	13	54
	%	9,3	5,6	18,5	42,6	24,1	100,0

Müzelerde çalışan teknik personelin müze statüsüne göre değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgular tablo 11’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde kamu (devlet) müzesi çalışanlarının teknik personel yeterlilik konusunda “fikrim yok” diyerek karasız oldukları % 25’lik oran ile daha fazla gözlemlenmektedir. Özel müzelerde ise çalışanlar teknik personelinin % 52,8’lik bir oranla yeterli oldukları elde edilen bulgular arasındadır. Ki kare testi sonucunda oluşan değer kurum statüsü ile teknik personel arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($\chi^2=18,613$, $p=0,17$).

Tablo 11. Müze uzmanı personelin kurum statüsüne göre değerlendirilmesi

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En olumlu	Toplam
Kamu	S	3	0	5	4	4	16
	%	18,8	0,0	31,3	25,0	25,0	100,0
Özel	S	1	4	8	11	12	36
	%	2,8	11,1	22,2	30,6	33,3	100,0
Diğer	S	0	0	0	1	1	2
	%	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	100,0
Toplam	S	4	4	13	16	17	54
	%	7,4	7,4	24,1	29,6	31,5	100,0

Müze uzmanı personel ile müze statüsünün değerlendirilmesi tablo incelendiğinde görülmektedir. Kamu (devlet) müzelerinde çalışanlar uzman müze personelinin yeterlilik durumunu % 25 ile “olumlu”, % 25 ile “en olumlu” değerlendirerek aslında çalışanların % 50’sinin uzman müze personelinin yeterli olduğu çıkarımını elde edilmesini sağlamıştır. Özel müze çalışanlarında bu oran % 30,6 ile “olumlu”, % 33,3 ile “en olumlu” olarak çıkmıştır. Ki kare testi sonucunda elde edilen değerden uzman müze personeli ile müze statüsü arasında anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmaktadır ($\chi^2=7,721$, $p=0,461$).

Tablo 12. Müze personelinin kültürel miras, müzecilik ve arşivcilik alanında yeterlilik durumları

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En olumlu	Toplam
Kamu	S	4	1	2	4	5	16
	%	25,0	6,3	12,5	25,0	31,3	100,0
Özel	S	3	4	5	16	8	36
	%	8,3	11,1	13,9	44,4	22,2	100,0
Diğer	S	0	0	0	2	0	2
	%	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Toplam	S	7	5	7	22	13	54
	%	13,0	9,3	13,0	40,7	24,1	100,0

Tablo 13’de çalışanların kültürel miras, müzecilik ve arşivcilik açısından yeterlilikleri karşılaştırılmıştır. Kamu (devlet) müzelerindeki oran % 31, 3 ile “en olumlu” iken özel müzelerde bu oran % 44,4 ile “olumlu” şeklinde sonuçlanmıştır. Ki kare testi sonucundan anlaşıldığı üzere müze status ile müzecilerin müzecilik, arşivcilik ve kültürel miras konuları ile ilgili yeterliliği arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($\chi^2=7,097$, $p=0,526$).

Tablo 13. Kurumlardaki üst yönetimin gerekli olanakları sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesi

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En olumlu	Toplam
Kamu	S	3	1	7	2	3	16
	%	18,8	6,3	43,8	12,5	18,8	100,0
Özel	S	4	3	8	11	10	36
	%	11,1	8,3	22,2	30,6	27,8	100,0
Diğer	S	0	0	0	1	1	2
	%	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	100,0
Toplam	S	7	4	15	14	14	54
	%	13,0	7,4	27,8	25,9	25,9	100,0

Tablo 14’de müzelerde üst yönetim olanaklarının gerekliliği karşılaştırıldığında elde edilen sonuçlar verilmektedir. Kamu (devlet) müze çalışanlarının bu konuda fikirlerinin olmadığı % 43,8’lik bir oran ile anlaşılmaktadır. Özel müzelerde ise % 30,6’lık bir oran ile bunun gerekliliğinin “olumlu” olması elde edilen bulgulardandır.

Tablo 14. Müzelerin maddi imkanlarının karşılaştırılması

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En olumlu	Toplam
Kamu	S	2	4	6	1	3	16
	%	12,5	25,0	37,5	6,3	18,8	100,0
Özel	S	2	5	9	9	11	36
	%	5,6	13,9	25,0	25,0	30,6	100,0
Diğer	S	0	0	1	1	0	2
	%	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	100,0
Toplam	S	4	9	16	11	14	54
	%	7,4	16,7	29,6	20,4	25,9	100,0

Müzelerin maddi imkanları ile sahip oldukları statü tablo 15’te karşılaştırılmış ve kamu (devlet) müzesi çalışanlarının bu konuda “fikrim yok” (% 37, 5) yanıtı verdikleri, özel müzelerde ise çalışanların % 30,6’sının bu konuda “en olumlu” görüşe sahip oldukları elde edilen bulgulardandır.

Tablo 15. Müze çalışanlarının hizmet içi eğitim almalarının değerlendirilmesi

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En Olumlu	Toplam
Kamu	S	2	3	5	3	3	16
	%	12,5	18,8	31,3	18,8	18,8	100,0
Özel	S	1	7	9	10	9	36
	%	2,8	19,4	25,0	27,8	25,0	100,0
Diğer	S	0	0	1	1	0	2
	%	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	100,0
Toplam	S	3	10	15	14	12	54
	%	5,6	18,5	27,8	25,9	22,2	100,0

Müze statüsü ile çalışanların hizmet içi eğitim alma gerekliliğinin değerlendirilmesi yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Kamu (devlet) çalışanlarının büyük çoğunluğu bu konuda % 31,3'lük "fikrim yok" yanıtı vermişlerdir. Özel müzelerde % 27,8'lik "olumlu" ve % 25 "en olumlu" şeklinde veriler elde edilerek özel müzelerin bu konuda daha fazla çalışmalar gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.

Tablo 16. Müzelerde bina, aydınlatma vb. fiziksel koşullarının değerlendirilmesi

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En olumlu	Toplam
Kamu	S	1	3	2	8	2	16
	%	6,3	18,8	12,5	50,0	12,5	100,0
Özel	S	2	1	10	7	16	36
	%	5,6	2,8	27,8	19,4	44,4	100,0
Diğer	S	0	0	1	1	0	2
	%	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	100,0
Toplam	S	3	4	13	16	18	54
	%	5,6	7,4	24,1	29,6	33,3	100,0

Müzelerde bina, aydınlatma vb. fiziksel koşulların müzelerin statüsü açısından değerlendirilmesi tablo 17'de gösterilmiştir. Kamu (devlet) müzesinde çalışanların % 50'si

fiziksel koşulların “olumlu” olduğunu belirtmişlerdir. Özel müzeler % 44,4’lik bir oranla fiziksel koşulların “en olumlu” olduğu görüşünü savunmaktadır.

Tablo 17. Müzelerin elektronik ortamda verdikleri hizmetin değerlendirilmesi

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En olumlu	Toplam
Kamu	S	0	5	3	5	3	16
	%	0,0	31,3	18,8	31,3	18,8	100,0
Özel	S	0	7	7	12	10	36
	%	0,0	19,4	19,4	33,3	27,8	100,0
Diğer	S	0	0	0	2	0	2
	%	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Toplam	S	0	12	10	19	13	54
	%	0,0	22,2	18,5	35,2	24,1	100,0

Müzelerin statüleri ile elektronik ortamda verdikleri hizmetlerin karşılaştırılması açısından tablo incelendiğinde elektronik ortamda verilen hizmetler konusunda kamu (devlet) müzeleri çalışanları tarafından % 31,3’lük bir “olumlu” ve % 31,3’lük olumsuz yanıtların verildiği görülmektedir.. Çalışanlar bu konuda ortak yanıtlar vermişlerdir. Özel müzelerden ise % 33,3’lük “olumlu” ve % 27,8’lik “en olumlu” şekilde yanıtlar alınmıştır. Bu durum özel müzelerin bu alanda daha fazla çalışmalar yaptığının tespit edilmesini sağlamaktadır.

Tablo 18. Müzeler ile benzer yapıdaki kurumların ilişkilerinin değerlendirilmesi

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En olumlu	Toplam
Kamu	S	0	5	3	5	3	16
	%	0,0	31,3	18,8	31,3	18,8	100,0
Özel	S	1	2	9	11	13	36
	%	2,8	5,6	25,0	30,6	36,1	100,0
Diğer	S	0	0	0	2	0	2
	%	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Toplam	S	1	7	12	18	16	54
	%	1,9	13,0	22,2	33,3	29,6	100,0

Müzelerin statüsü ile benzer yapıdaki kurumların ilişkileri yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tablo 19’da kamu (devlet) çalışanları bu konuda “olumlu ve olumsuz” yanıtları bir arada vermişler. % 31,3’lük bir kısım “olumlu”, % 31,3’lük diğer kısım “olumsuz” yanıtı vermiştir. Özel müzelerde ise, % 36,1’lik bir oranla benzer kurum ilişkilerinin en olumlu olduğu yanıtı verilmiştir.

Tablo 19. Müzelerde ulusal standartlar, yasal ve idari düzenlemelerin yeterlilik durumunun değerlendirilmesi

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En olumlu	Toplam
Kamu	S	3	1	4	5	3	16
	%	18,8	6,3	25,0	31,3	18,8	100,0
Özel	S	2	0	9	12	13	36
	%	5,6	0,0	25,0	33,3	36,1	100,0
Diğer	S	0	0	0	2	0	2
	%	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Toplam	S	5	1	13	19	16	54
	%	9,3	1,9	24,1	35,2	29,6	100,0

Müzelerin statüleri ile müzelerin standartlar, yasal ve idari düzenlemeler gibi konularda değerlendirilmesi tablo 20’de yer almaktadır. Kamu (devlet) müzelerinde çalışanlar yasal ve idari düzenlemeler hakkında % 31,3’lük bir oranla “olumlu” yanıtı verirlerken özel müzelerde çalışanlar ise % 36,1 ‘lik bir oran ile “en olumlu” yanıtını vermişlerdir.

Tablo 20. Müzeler ile müzelere destek olabilecek üniversitelerin ilişki durumu

		En olumsuz	Olumsuz	Fikrim yok	Olumlu	En olumlu	Toplam
Kamu	S	2	2	3	7	2	16
	%	12,5	12,5	18,8	43,8	12,5	100,0
Özel	S	2	3	10	9	12	36
	%	5,6	8,3	27,8	25,0	33,3	100,0
Diğer	S	0	0	0	1	1	2
	%	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	100,0
Toplam	S	4	5	13	17	15	54
	%	7,4	9,3	24,1	31,5	27,8	100,0

Müzelerin statüleri ile müzelere destek olabilecek nitelikteki üniversitelerin ilişkileri değerlendirildiğinde kamu (devlet) müzelerinde üniversitelerin ilgili birimleriyle işbirliği hakkında çalışanlar % 43,8’lik bir oranla “olumlu” yanıtı verdikleri görülmektedir. Özel müzelerde çalışanlar ise % 33,3’lük bir oranla “en olumlu” yanıtı vermişlerdir. Bu durum kamu (devlet) müzelerinin daha fazla üniversitelerle işbirliği içinde olduğunu tespit etmemizi sağlamaktadır.

Tablo 21. Müzelerin depolama alanlarının değerlendirilmesi

		Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	Toplam
Kamu	S	1	2	10	2	1	16
	%	6,3	12,5	62,5	12,5	6,3	100,0
Özel	S	4	7	9	6	10	36
	%	11,1	19,4	25,0	16,7	27,8	100,0
Diğer	S	0	0	1	1	0	2
	%	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	100,0
Toplam	S	5	9	20	9	11	54
	%	9,3	16,7	37,0	16,7	20,4	100,0

Müzelerin statüsü ve depolama alanlarının yeterlilik durumu yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tablo incelendiğinde kamu (devlet) müzelerinde depo alanlarının yeterlilik durumu ile ilgili % 62,5’lik bir oranla “orta” yanıtı alınırken, özel müzelerde % 27,8’lik “çok fazla” ve % 25’lik “orta” cevapları anketi değerlendiren kişilerden elde edilmiştir. Özel müzelerin depolama alanı açısından daha fazla yer sağlayabildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 22. Müzelerin depolama alanının fiziksel koşullarının yeterlilik durumu

		Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	Toplam
Kamu	S	3	2	2	6	3	16
	%	18,8	12,5	12,5	37,5	18,8	100,0
Özel	S	0	2	10	12	12	36
	%	0,0	5,6	27,8	33,3	33,3	100,0
Diğer	S	0	0	1	0	1	2
	%	0,0	0,0	50,0	0,0	50,0	100,0
Toplam	S	3	4	13	18	16	54
	%	5,6	7,4	24,1	33,3	29,6	100,0

Müzelerin statüleri ile sahip oldukları depolama alanlarının fiziksel koşullarının yeterlilik durumu incelendiğinde; kamu (devlet) müzelerinde % 37,5 oranında “çok fazla”, özel

müzelerde ise % 33,3 “fazla” ve % 33,3 “çok fazla” yanıtları elde edilmiştir. Özel müzelerde depoların fiziksel koşullarının kamu (devlet) müzelerine göre daha iyi olduğu elde edilen bulgulardan ortaya çıkmaktadır.

Tablo 23. Müzelerin özel koruma sistemlerinin mevcut durumunun karşılaştırılması

		Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	Toplam
Kamu	S	4	2	1	6	3	16
	%	25,0	12,5	6,3	37,5	18,8	100,0
Özel	S	2	1	10	9	14	36
	%	5,6	2,8	27,8	25,0	38,9	100,0
Diğer	S	0	0	0	2	0	2
	%	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Toplam	S	6	3	11	17	17	54
	%	11,1	5,6	20,4	31,5	31,5	100,0

Müzelerde yer alan özel koruma sistemleri ile müzelerin statüleri yukarıdaki tabloda değerlendirilmiştir. Tablo 24’de kamu (devlet) müzelerinde doğal afetlere karşı özel korumanın % 37,5’lik bir oranla “çok fazla”, özel müzelerde % 38,9’luk bir oranla “çok fazla” olduğu elde edilen bulgulardandır. Ayrıca kamu (devlet) müzelerinde % 25’lik bir kısmının “çok az”, özel müzelerde ise bu oran % 5,6 ile “çok az” olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 24. Müzelerde zararlı haşarelere karşı önlem alma durumu

		Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	Toplam
Kamu	S	2	2	2	5	5	16
	%	12,5	12,5	12,5	31,3	31,3	100,0
Özel	S	0	3	2	10	21	36
	%	0,0	8,3	5,6	27,8	58,3	100,0
Diğer	S	0	0	0	1	1	2
	%	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	100,0
Toplam	S	2	5	4	16	27	54
	%	3,7	9,3	7,4	29,6	50,0	100,0

Müze statüleri ile müzelerde yer alan zararlı haşarelere karşı yapılan çalışmaların sonucu yukarıdaki tabloda değerlendirilmiştir. Tablo 25’de kamu (devlet) müzelerinde zararlı haşarelere karşı alınan önlemlerin % 31,3’lük bir oranla “fazla ve çok fazla” olduğu tespit edilmiştir. Özel müzelerde ise bu oran % 58,3 ile “çok fazla” ve % 0 “çok az” ile olarak tespit edilmiştir. Özel müzelerde bu konunun daha fazla önemsendiği bulgulardan elde edilmiştir.

Tablo 25. Müze eserlerine restorasyon uygulanması konusunun değerlendirilmesi

		Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	Toplam
Kamu	S	4	0	2	4	6	16
	%	25,0	0,0	12,5	25,0	37,5	100,0
Özel	S	2	3	1	12	18	36
	%	5,6	8,3	2,8	33,3	50,0	100,0
Diğer	S	0	0	0	1	1	2
	%	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	100,0
Toplam	S	6	3	3	17	25	54
	%	11,1	5,6	5,6	31,5	46,3	100,0

Müze eserlerine restorasyon uygulanması ile müze statülerinin karşılaştırılması tablo 26’da yer almaktadır. Özel müzelerde % 50’lik bir oranla “çok fazla” ihtiyaç duyulan eserlere restorasyon uygulamalarının yapıldığı bulgusuna erişilmiştir. Kamu (devlet) müzelerinde % 37,5’lik bir “çok fazla” oranı elde edilen bulgular arasındadır. Özel müzelerde bu çalışmaların daha fazla önemsendiği ifade edilebilmektedir.

Tablo 26. Müze eserinin saklanma koşullarında kullanılan malzemenin değerlendirilmesi

		Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	Toplam
Kamu	S	4	1	3	5	3	16
	%	25,0	6,3	18,8	31,3	18,8	100,0
Özel	S	2	5	4	7	18	36
	%	5,6	13,9	11,1	19,4	50,0	100,0
Diğer	S	0	1	0	0	1	2
	%	0,0	50,0	0,0	0,0	50,0	100,0
Toplam	S	6	7	7	12	22	54
	%	11,1	13,0	13,0	22,2	40,7	100,0

Müzelerde saklama koşulları açısından kullanılan malzemenin uygunluğu ile müze statüsünün karşılaştırılması ile ilgili bulgular incelendiğinde; özel müzelerde % 50’lik bir oranla eserlerin saklama koşullarında uygun malzemenin kullanımı “çok fazla” olduğu tespit edilmiştir. Kamu (devlet) müzelerinde çalışanlar % 25’lik bir oranla “çok az” ve % 31,3’lük bir oranla “fazla” yanıtını vermişlerdir. Özel müzelerde bu tarz durumların daha doğru ve düzgün yapıldığı tespit edilmektedir.

Tablo 27. Müzelerde dijitalleştirme çalışmalarının uygulanması

		Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	Toplam
Kamu	S	3	1	3	4	5	16
	%	18,8	6,3	18,8	25,0	31,3	100,0
Özel	S	3	3	6	10	14	36
	%	8,3	8,3	16,7	27,8	38,9	100,0
Diğer	S	0	0	0	1	1	2
	%	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	100,0
Toplam	S	6	4	9	15	20	54
	%	11,1	7,4	16,7	27,8	37,0	100,0

Müzelerde dijitalleştirme çalışmaları ile müze statüsü karşılaştırıldığında özel müzelerde % 38,9’luk oranla “çok fazla” ve % 27,8’lik oranla “fazla” yanıtları elde edilmiştir. Kamu

(devlet) müzelerinde % 18,8’lik oranla “çok az” ve % 31,3’lük oranla “çok fazla” yanıtı vardır. Özel müzelerde dijitalleştirme çalışmalarının kamu (devlet) müzelerine oranla daha fazla yapıldığı görülmektedir.

Tablo 28. Müzelerde dijitalleştirme çalışmalarının tamamlanma durumu

		Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	Toplam
Kamu	S	6	2	4	3	1	16
	%	37,5	12,5	25,0	18,8	6,3	100,0
Özel	S	7	5	10	7	7	36
	%	19,4	13,9	27,8	19,4	19,4	100,0
Diğer	S	0	0	0	1	1	2
	%	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	100,0
Toplam	S	13	7	14	11	9	54
	%	24,1	13,0	25,9	20,4	16,7	100,0

Müzelerde yapılan dijitalleştirme çalışmalarının tamamlanması ve müzelerin statülerinin karşılaştırılması sonucunda elde edilen bulgular incelediğinde; kamu (devlet) müzelerinde % 37,5 ‘lik bir oranla “çok az” yanıtı verilmiştir. Özel müzelerde, % 27,8’lik oranla “orta” ve % 19,4’lük oranla “çok fazla” yanıtları elde edilmiştir. Özel müzelerde dijitalleştirme çalışmalarının tamamlanmasının kamu (devlet) müzelerine göre daha iyi durumda olduğu anlaşılmaktadır.

4.3 KÜLTÜREL MİRASIN DİJİTALLEŞTİRLMESİ BULGULARI

Bu kısımda kültürel mirasın dijitalleştirilmesi ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi çalışmalarının hızlanmaya başladığı bilgi toplumunda müzelerde dijitalleştirme çalışmaları hakkında elde edilen bulguları değerlendirilmektedir.

Tablo 29. Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi hakkında müze çalışanlarının bilgisi

	Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	\bar{x}	Σ
S	2	2	14	23	13	3,99	0,98
%	3,6	3,6	25,5	42,5	24,8		

Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi hakkında genel olarak müze çalışanlarını bilgisi olup olmadığına dair değerlendirmeler tablo 30’da verilmiştir. Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi ile ilgili müzelerin % 42,5’lik bir bölümünün “fazla” bilgi sahibi olduğu, % 3,6’lık bir bölümünün “az ve çok az” bilgi sahibi olduğu tablodan elde edilen bulgulardır. Müzelerde kültürel mirasın dijitalleştirme ile ilgili müze çalışanlarından elde edilen aritmetik ortalama $\bar{x} = 3,99$ ’dur.

Tablo 30. Müzelerin kültürel mirasın dijitalleştirilmesini değerlendirmesi

		Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	Toplam
Kamu	S	2	1	3	8	2	16
	%	12,5	6,3	18,8	50,0	12,5	100,0
Özel	S	0	1	11	14	10	36
	%	0,0	2,8	30,6	38,9	27,8	100,0
Diğer	S	0	0	0	1	1	2
	%	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	100,0
Total	S	2	2	14	23	13	54
	%	3,7	3,7	25,9	42,6	24,1	100,0

Müzelerin statüleri ile kültürel mirasın dijitalleştirilmesi tablo 31’de değerlendirilmiştir. Kurumsal yapı açısından kamu müzelerinde % 50’lik bir oranla “fazla” bilgi sahibi olduğu, % 12,5’lik bir oranla “çok fazla” bilgi sahibi olduğu dile getirmiştir. Özel müzelerde ise % 38,9’luk bir oranla “fazla”, % 27,8’lik bir oranla “çok fazla” bilgi sahibi olduğunu yanıtı verilmiştir. Özel müzelerin bu alanda daha iyi durumda olduğu elde edilen verilerden anlaşılmaktadır.

Tablo 31. Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi için yürütülen çalışmaların değerlendirilmesi

	Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	\bar{x}	σ
S	6	8	17	11	12	3,27	1,48
%	12,4	14,5	30,9	20,4	21,8		

Müzelerde kültürel mirasın dijitalleştirilmesi ile ilgili yürütülen çalışmalar değerlendirildiğinde elde edilen veriler tablo 32’de verilmiştir. Müzelerin % 30,9’unun “orta” oranda dijitalleştirme çalışmaları yaptığı bulgularına erişmekteyiz. Bunun yanı sıra % 20,4 ve % 21,8’lik birimle de “fazla ve çok fazla” çalışmalar yapıldığı bilgisine erişilmektedir. Kültürel miras alanında dijitalleştirme için yürütülen çalışmaların aritmetik ortalaması $\bar{x}=3,27$ ’dir.

Tablo 32. Müzelerde kültürel mirasın dijitalleştirilmesinin gerçekleştirilme şeklinin değerlendirilmesi

	S	%
Kurum personeli	39	70,7
Kurum dışı	9	15,1
Fikrim yok	7	12,4
Diğer	1	1,8

“Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi çalışmaları kim veya kimler tarafından gerçekleştiriliyor ?” sorusuna verilen yanıtlar yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablo incelendiğinde anketi yanıtlayan kişiler üzerinden 39 (% 70,7) kişinin dijitalleştirme çalışmalarının kurum personeli tarafından gerçekleştirildiği yanıtını verdiği anlaşılmaktadır. Bu kişi sayısı büyük bir oran ve müzelerin bu alanda personellerini görevlendirdikleri bulgulardan elde edilmektedir. Müzelerde yapılan dijitalleştirme çalışmalarında personelin

uzman olup olmaması üzerinden sorulan soru sonucu elde edilen bulgular için tablo 34'ü incelemek gerekmektedir.

Tablo 33. Dijitalleştirme çalışmaları yapanların bu alanda uzmanlık durumlarının değerlendirilmesi

	Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	\bar{x}	Σ
S	7	3	19	19	6	3,35	1,162
%	12,7	6,8	34,5	34,5	11,5		

“Kurumunuzda dijitalleştirme çalışmaları konusunda çalışan kişiler bu alanda uzman mı?” şeklinde sorular likert ölçekli soru sonucunda elde edilen bulgulara yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tablo incelendiğinde % 34,5’lik bir oranla alanın hem fazla hem de orta dercede uzman olduğu gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra % 12,7’lik oranla “çok az” uzman personel ve % 11,5 lik “çok fazla” uzman personelin müzelerde dijitalleştirme alanında çalıştıkları elde edilen bulgular arasındadır. Elde edilen bulgular sonucunda dijitalleştirme yapanların uzmanlık durumlarından elde edilen aritmetik ortalama $\bar{x} = 3,25$ ’dir.

Tablo 34. Kurumlarda dijitalleştirme çalışmalarında görev alan kişi sayıları

	S	%
1 kişi	9	16,4
2 kiş	17	30,9
3 kişi	11	21,8
4 kişi	6	10,9
5 kişi	2	3,6
Hiç kimse	9	16,4
Toplam	54	100,0

“Kurumda dijitalleştirme çalışmalarında kaç kişi görev yapmaktadır?” şeklinde sorulmuş çoklu seçmeli soru ile ilgili sonuçlar yukarıdaki tablo incelendiğinde görülmektedir. Burada dijitalleştirme çalışmalarında % 30,9’luk bir kısmında 2 kişinin görev aldığı bunu yanı sıra % 16,4’lük bir oranla “hiç kimsenin” görev almadığı verileri elde edilirken bu alanda çok

fazla çalışma yaptıkları ve dijitalleştirmeyi önemsedikleri düşünülen % 3,6'lık bir birimde 5 kişinin görev aldığı bulgusu elde edilmiştir.

4.4. DİJİTAL KÜRASYON BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde dijital kürasyonla ilgili bulgulara yer verilecektir. Kurum çalışmaları, kültürel miras ve dijitalleştirme çalışmaları sonucunda müzelerin dijital kürasyon kavramı ve bu alana dair bilgi sahip olup olmadıklarını ölçmeyi hedeflediğimiz sorulardan elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 35. Dijital kürasyon konusunda kurumların sahip oldukları bilginin değerlendirilmesi

	Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	\bar{x}	Σ
S	4	8	21	13	8	3,34	1,124
%	7,3	14,5	38,2	25,5	14,5		

“Dijital kürasyon (Yaşam döngüsü boyunca dijital verilerin korunması ve korumanın ötesinde uzun vadede değeriniarttırarak kullanılabilir kılınmasıdır) hakkında ne oranda bilgi sahibisiniz? Başlıklı likert ölçeğinde sorulmuş soru sonucunda % 38,2'lik bir oranla çoğunluğun “orta” seviyede bilgi sahibi olduğu bulgusuna erişilmiştir. “Çok fazla ve fazla” seviyede yanıt verenlerin oranı % 40,0'lık bir çoğunlukta kalarak bu alanda müzelerin kesin çizgilerle net olmadığı vurgusunu yapmamıza olanak sağladığı görülmektedir. Dijital kürasyon konusunda elde edilen verilere bağlı olarak ulaşılan aritmetik ortalama $\bar{x} = 3,34$ 'dür.

Tablo 36. Dijital kürasyon denilince kurum çalışanlarının ne düşündüklerinin değerlendirilmesi

	S	%
Dijitalleştirme	11	20,0
Dijital saklama	10	18,2
Dijital koruma	14	25,5
Dijital sergileme	19	34,5
Hepsi	26	47,3
Hiçbiri	3	5,4

“Dijital kürasyon denilince aşağıdaki seçeneklerden hangisi ya da hangileri aklınıza gelmektedir” çoklu seçmeli sorusu hakkında verilen yanıtlar yukarıdaki tablo incelendiğinde elde edilmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu % 47,3 (26 kişi) dijital kürasyon kavramı denilince “hepsi” seçeneğini işaretleyerek bu kavramın dijitalleştirme, dijital koruma, dijital saklama ve dijital sergileme ile ilişkili olduğu verisini bize sağlamaktadırlar.

Dijital kürasyonun farkındalığının yanı sıra bu alanda uygulanan standartlar hakkında müzecilerin bilgisi  l ld ğinde elde edilen bulguları tablo 38’de incelemek mümkündür.

Tablo 37. Dijital kürasyon uygulamaları hakkında kurum çalışanlarının değerlendirilmesi

	çok az	Az	Orta	Fazla	çok fazla	\bar{x}	σ
S	6	9	19	14	6	3,096	1,163
%	11,3	16,4	34,5	26,5	11,3		

“Müzelerin dijital kültürel miras yönetimi kapsamında uygulanan uluslararası standartlar ve çalışmalar hakkında ne oranda bilgi sahibisiniz?” likert ölçekli sorusuna verilen yanıtlar yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tabloyu incelendiğinde standartlar hakkında % 34,5’lik bir yüzde ile orta seviyede müzecilerin bilgi sahibi olduğu bulgusuna erişilmektedir. % 10,9’luk bir oranla çok az ve çok fazla bilgi sahibi olan bir kitle ile karşılaşılmaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda bu alanda aritmetik ortalama $\bar{x}= 3,096$ olarak hesaplanmıştır.

Dijital kürasyon standartlarının müzelerde uygulanıp uygulanmadığını ölçmek amacıyla sorulan soru kapsamında elde edilen bulgular tablo 39’da yer almaktadır.

Tablo 38. Kurumların dijital kürasyon standartlarını kullanımının değerlendirilmesi

	S	%
Evet	13	23,6
Hayır	41	76,4
Toplam	54	100,0

“Kurumunuzda dijital kürasyon standartlarının herhangi biri kullanılıyor mu?” sorusuna verilen verilen yanıtlar yukarıdaki tabloda değerlendirilmiştir. Tablo 39 incelendiğinde müzelerin % 76,4’lük bir çoğunluğunun standartları kullanmadığı bulguları elde edilmektedir. Bu durum bir tarafıyla da ülkemizde uluslararası platformlara müzelerin daha entegre olamadığının bir göstergesidir.

Tablo 39. Dijital kültürel miras için kurumların bir standart oluşturmuş olmalarının değerlendirilmesi

	S	%
Yok	43	78,2
Var	11	21,8
Toplam	54	100,0

“Dijital kültürel mirasın yönetiminde kurum olarak geliştirdiğiniz veya kullandığınız farklı dijital kürasyon standartları varsa belirtiniz” sorusuna verilen yanıtlar tablo 40’da değerlendirilmiştir. Tablo incelendiğinde müzelerin büyük bir kısmını oluşturan % 78,2’lik bir bölümünün bu alanda kendilerinin de bir standartlaşmaya gitmeyerek “yok” cevabı verdiklerini görülmektedir.

Her ne kadar dijital kürasyon açısından bir standartlaşma uygulanmasa da ülkemizdeki müzelerde az çok bilgi sahibi olunan bu standartların yaratacağı olanaklar hakkında elde edilen bulgular tablo 41’de yer almaktadır.

Tablo 40. Dijital kürasyon uygulamalarının ve standartlarının kurumlara katkılarının değerlendirilmesi

	S	%
Standartlaşma	31	56,4
İşbirliği	36	65,5
Uluslararası temsil	38	65,5
Zaman verimliliği	23	41,8
Kullanılabilirlik	26	47,3
şeffaflık	32	61,8

“Dijital kürasyon standartlarının (ATHENA, LIDO, SPECTRUM) aşağıda  ng r len katkıları içerisinde sizce müzelerde yaratacağı olanaklar nelerdir?” çoklu seçmeli sorusuna verilen yanıt yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Tablo 41’i incelendiğinde dijital kürasyon standartlarının müzelere birçok alanda katkı sağladığının müzeciler tarafından d ş n ld ği görülmektedir. En fazla katkının 38 kişi (% 65,5) ile “Uluslararası temsil” açısından olacağı belirtilmiştir. En az katkının ise “zaman verimliliği” açısından olduğu 23 kişi tarafından elde edilmiş verilerdir. Müzelere dijital kürasyon uygulamaları tarafından sağlanacak katkının yanı sıra yaratılacak dezavantajlar hakkında elde edilen bulgular tablo 42’de açıklanmıştır.

Tablo 41. Dijital kürasyon uygulamaları ve standartlarının kurumlara dezavantajları

	S	%
Maliyet artışı	27	49,1
Güvenlik sorunu	31	56,4
Ekstra personel	13	23,6
Ekstra işgücü	17	30,9
Altyapı sorunu	40	70,9
Diğer	5	1,8

“Dijital kürasyon standartlarının (ATHENA, LIDO, SPECTRUM) aşağıda öngörülen olumsuzlukları arasında sizce müzelerde yaratabileceği olumsuzluklar nelerdir?” çokul seçmeli soruuna verilen yanıtlar tablo 42’de yer almaktadır. Tablo detaylı olarak incelendiğinde en fazla dezavantajın “Altyapı sorunundan” kaynaklanacağını dile getiren 40 kişi (% 70,9) olduğu elde edilmiştir. Bu dezavantajı 31 kişi (%56,4) ile “güvenlik sorunu” kısmı takip etmektedir. Diğer ise 5 kişi (%1,8) ile en az işaretlenen dezavantaj olmuştur. İşaretleme yapılmasına rağmen diğer seçeneği katılımcılar tarafından açıklanmamıştır.

Dijital kürasyon ile ilgili "Ülkemizde ulusal düzeyde kültürel mirasın yönetimine dönük kürasyon ilkelerinin geliştirilmesi, konu uzmanlarının yönetiminde kültür kurumlarında kaynakların sağlanması, düzenlenmesi, dijitalleştirme süreçlerinin yapılandırılması, erişim ve erişim yetkilendirmeleri, kaynakların uzun süre etkin biçimde korunması ve paylaşımı üzerine var olan koşulların iyileştirilmesine katkı sağlayacaktır." önermesini ne oranda desteklediklerine dair müzecilere sorulan soru sonucunda elde edilen bulguları tablo 43’de yer almaktadır.

Tablo 42. Dijital kürasyon önermesinin değerlendirilmesi

	Çok az	Az	Orta	Fazla	Çok fazla	\bar{x}	Σ
S	0	1	11	18	24	4,30	0,852
%	0	1,8	20,0	32,7	43,6		

Tablo incelendiği zaman % 43,6’lık oranında büyük bir çoğunluğu önermeyi “çok fazla” oranında destekledikleri görülmüştür. Bu önermeyi desteklemeyen yani “az” destekleyen % 1,8 ‘lik bir oranla 1 kişi verisine erişmemizi sağlamaktadır. Dijital kürasyon ile ilgili sunulan önerme sonucunda elde edilen aritmetik ortalama $\bar{x} = 4,30$ ’dir.

Bulgular sonucunda elde edilen veriler ışığında müzelerin yapısı ve dijital kürasyon ile ilgili sonuçlar bir sonraki bölümde ele alınmıştır.

5. BÖLÜM

SONUÇ

Tarihimize, geçmişimize ve geleceğimize ışık tutan kültürel miras ürünleri gün geçtikçe artmakta ve oluşan bu kıymetli miras ürünlerinin koruma ve saklama koşulları hızla gelişen toplumla birlikte farklılaşmaya başlamaktadır. İnsanoğlu hayatta kalabilmek ve yaşamını sürdürebilmek için çağın getirdiklerine ve gerekliliklerine ayak uydurmak zorundaysa aynı süreçler kültür mirasımız içinde geçerli olmalıdır. Bir noktada geçmişine sahip çıkamayan geleceğini inşa edemez sözü konuya açıklık getirmektedir.

Modern toplumların bambaşka bir çağa, bilgi çağına dönüşmeye başladığı şu günlere kültür varlıklarımızın yaşam döngülerini sürdürebilmeleri için bu dönüşüme entegre olmaya başlamaları gerekmektedir.

Dijitalleştirme, sayısallaştırma, farklılaşma kavramları artık yeni bir disiplin olmaktan çıkarak bir zorunluluk haline gelmektedir. Kültürel mirasımızın devamlılığını sağlamak adına ülkemizde 1900'li yılların sonuna doğru çalışmalar yapılmaya başlamıştır. Uluslararası camiayla karşılaştırıldığında geç kalınmış ve zor bir süreç biz bilgi profesyonellerini o dönemlerde beklemektedir.

Uzun vadede koruma sağlayan bir dizi kontrollü süreç ve aşamalara sahip dijitalleştirme sonucunda yeni bir nesne ortaya çıkmaktadır. Bu yeni nesnenin ortaya çıkışı hem artı sonuçlar yaratırken hem de bu nesnenin nasıl sürdürülebilir kılınacağı eksi sonuçlar yaratmaktadır. Oluşan yeni dijital kültürel mirasın sahip olduğu farklı format (makinece okunabilir olma) nesilden nesile nasıl aktarılacak, çevirimiçi formatlar güvenli midir, veriler

artıkça süreçler nasıl yönetilecek, bu işlemleri kimler yapacak, hangi eğitimler alınacak vb. gibi bir dizi soru gündeme gelmektedir. Mevcut soruların bir çoğunun cevabını karşılayacak ülkemiz için yeni bir disiplin olan dijital kürasyon, dijital küratörlük kavramları karşımıza çıkmaktadır.

Dijital nesnenin yaşam döngüsünden korunmasına, saklanmasına, erişimine kadar birçok sürecin yönetimi dijital kürasyon ve onun kapsamlı aşamalarından oluşan işlemler bütünüdür. Dijital kürasyon çalışmaları ile ilgili uygulama ve standartlar dünyada yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Özellikle de farklı türde bilgi kaynağını bünyesinde barındıran müzeler dijital kürasyon açısından gelişim göstermektedirler. Çalışmamız kapsamında ülkemizde dijitalleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan dijital kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından dijital kürasyon uygulamaları ve müzelerde bu konuda bilinci ölçmek adına bir anket düzenlemiştir.

Düzenlediğimiz anket sonucunda elde ettiğimiz veriler, ülkemiz açısından dijital kürasyon alanının geliştirilmesi adına adımlar atılmasına öncülük etmeyi amaçlamıştır. Müzeler kültürel miras materyallerini toplayan, tanımlayan, sergileyen, erişime açan modernizm anlayışıyla birlikte eğitim, araştırma, iletişim gibi faaliyetlerde yürüten canlı mekanlar olarak tanımlanabilmektedir. Değerlendirme sonucunda ülkemizdeki müzelerde yukarıdaki tanımda bahsettiğimiz birçok alanın gerçekleşmediğini gözlemledik. Elde edilen sonuçları aşağıdaki başlıklar açısından ele alabiliriz.

5.1 MÜZELERİN KURUMSAL YAPISININ, ÇALIŞANLARININ VE KOŞULLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmamız kapsamında uygulanan anket katılımına 54 kişi yanıt vermiştir. Bu yanıtları müzelerin bağlı oldukları kurumsal yapı açısından ele aldığımızda 37 katılımcının özel, 17 katılımcının kamu (devlet) müzesi çalışanı olduğu tespitine elde edilen verilen sonucunda erişilmiştir.

Katılımcıların temel kişisel verileri içinde eğitim seviyeleri değerlendirildiğinde lisansüstü eğitim yaygın olduğu verisine ve aynı zamanda çalıştıkları kurumdaki pozisyonları açısından yönetici ve idari personelin fazla olduğu gözlemlenmiştir.

Müzelerin eserleri, çalışma alanları, görsel işitsel malzemerleri..vb koleksiyonu tanımaya ve anlamaya yönelik sorulan sorulara çok az yanıt verilmiştir. Hem özel müzeler hemde kamu (devlet) müzeleri koleksiyonlarında yer alan objeler, basılı materyaller, görsel işitsel materyaller, personel çalışma alanı, depolama alanı ve araştırmacı çalışma alanı sorularını genellikle boş bırakmışlardır. Genel olarak her iki müze türü çalışanları kendi birimleri ve alanları dışında çok kapsamlı bilgi sahibi olmadıkları için bu tarz açık uçlu sorulara doğru ve güvenilir yanıtlar verememiştir. Ama yine de özel müze çalışanları eser sayılarını dair bilgiler vermişlerdir. Sadberk Hanım Müzesi 26.000 objesi olduğu, 100m2 depolama alanı, 80 m2 çalışma alanı olduğu bilgilerini anket sonucunda iletmiştir. Çengelhan Rahmi Koç Müzesi 15.000 objesi, 1000 basılı eserinin olduğu ve 30 m2 depolama alanının olduğu bilgisini vermiştir. Rahmi M. Koç Müzesi 71.000 objesinin, 900 görsel işitsel materyalinin, 300 m2 depolama alanının, 1000m2 personel için alanının 2200 m2 ise araştırmacılar için alanının olduğu bilgilerini vermiştir. Sonrasında sorulan koleksiyon erişiminiz ne durumdadır sorusuna en fazla verilen yanıtın “yetkilendirilmiş erişim” ve “özel izinlere” tabi olması müzelerin erişim konusunda çok fazla ilerleyemediklerini göstermektedir.

Müzelerin dijitalleştirme çalışmaları ya da kültürel mirasın dijitalleştirilmesi açısından bilgi sahip oldukları bu alanla beraber dijitalleştirme çalışmalarını az da olsa yaptıkları verisine erişilmiştir.

5.2 MÜZELERDE DİJİTAL KÜRASYONUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamu (devlet) müzeleri ve özel müzeler açısından ortak bir değerlendirme yapıldığında; dijital kürasyon kavramıyla ilgili orta seviyede bilgi sahibi oldukları ama dijital kürasyonun çağrıştırdığı kavramlar üzerinden (dijital koruma, dijital saklama, dijitalleştirme, dijital sergileme) daha fazla bilgi sahibi oldukları elde edilen bulgulardan biri olmuştur.

En çok önem verdiğimiz konu olan dijital kürasyon uygulamaları ve standartlarını bilme, kullanma ya da bu alanda çalışmalar yapma kısmında anlamlı bulgular ve veriler elde edilememiştir. Ülkemizde bu standartlara dair çok fazla bilgi sahibi olmakla birlikte sadece bir kurumun LIDO kullandığına dair veri elde edilmiştir. Fakat onun dışında kamu (devlet) müzelerinden anketimizi değerlendiren katılımcılarımız MUES kullandıklarını dile getirmişlerdir. MUES (Müze Ulusal Envanter Modeli) 2014 yılında başlatılan tüm müzelerin envanterlerinin tutulacağı bir veri bankasıdır. Envanter dışında müzelerde yer alan çalışmaların (sigorta işlemleri, sergi işlemleri, konservasyon, raporlamalar...vb) da bu veri bankası tarafından tutulması hedeflenmektedir. Bu sayede oluşabilecek riskleri en aza indirmek öngörülmüştür (Kültür Varlıkları ve Müzeler, 2019).

Ülkemizdeki müzelerde dijital kürasyon açısından çalışmalar yapılmaması ve bu alanda standartlaşmanın sağlanamaması ulusal ve uluslararası açıdan sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç olarak çalışma kapsamında elde edilen sonuçlara bağlı olarak öneriler bir sonraki bölümde verilmiştir.

6. BÖLÜM

ÖNERİLER

Çalışma kapsamında ortaya çıkan bulgular ve buna bağlı olarak oluşan sonuçlar değerlendirildiğinde, müzelere yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

1. Dünya ile aynı anda ilerleyebilmek adına dijitalleştirme, dijital miras, dijital kürasyon gibi alanlarda yasal düzenlemeler, politikalar ve standartlar oluşturulmalıdır.
2. Müzelerin dijitalleştirme, dijital kürasyon açısından donanımlı bir hale getirilmesi sağlanmalıdır.
3. Müzeler kültürel miras ürünlerinin yer aldığı tarihe ışık tutan ender mekanlar olarak bilgi toplumuna ayak uydurarak sahip oldukları değerli bilgileri paylaşımına açmalıdırlar.
4. Ülkemizdeki müzeler sahip oldukları koleksiyonları daha çağa uygun bir şekilde yönetebilmek için ulusal yada uluslararası bir koleksiyon yönetimi bilgi sistemine taşınmalıdırlar.

5. Müzelerde çağı takip eden, dijitalleştirme çalışmalarına entegre olabilen alanına hakim ve her açıdan çok yönlü kişiliğe sahip personeller müzeler için istihdam edilmelidir.
6. Modern müze tanımına uygun müzeler kurulmalı, müzeler sahip oldukları geleneksel yapıdan çıkarak yenilenmelidir.
7. Ülkemiz ölçeğinde yeni bir kavram olan dijital kürasyon bilgi profesyonelleri ve akademisyenler tarafından ele alınarak geliştirilmesi için faaliyetler yürütülmelidir.
8. Dijitalleştirme, dijital kürasyon ile ilgili ulusal bir standartlaşma sağlandıktan sonra uluslararası platformlarda yer alabilmek için uzman kişiler tarafından adımlar atılmalıdır.
9. Ülkemizdeki kültürel bellek kurumları arasında ortak bir nitelme ve sınıflama sistemi oluşturularak müzelerin koleksiyonları ve koleksiyonların yönetimlerinin uzmanlar ve bilgi profesyonelleri tarafından gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akmehmet, K. T. ve Ödekan, A. (2006). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi. *İTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 47-58.
- Aksoy, A. ve Ünsal, D. (Ed.). (2012). *Kültürel miras yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Al, U. ve Küçük, M. E. (2003). Üst veri standartları ve uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20 (1):167-185.
- Alexander, E. P. (1996). *Museums in motion: An introduction to the history and functions of Museums*. California: AltaMira Press.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Ambrose, T. (1993). *Museum basics*. London: ICOM.
- Atagök, T. (2012). Müze koleksiyonları ve araştırma. N. Ertürk ve H. Uralman (Haz.). *Müzebilimin ABC'si içinde* (ss.171-176). İstanbul: Ege Yayınları.
- ATHENA (2011). 18 Ocak 2017 tarihinde <http://www.athenaeurope.org/index.php?en/91/information-on-the-project> adresinden erişildi.

- Avrupa Konseyi Toplum İçin Kültürel Mirasın Değeri Çerçeve Sözleşmesi. (2005). Çev. Hasan Ferhat Güngör. 4 Mayıs 2018 tarihinde <http://europanostrat.org.tr/files/file/Farokonvansiyonu.pdf> adresinden erişildi.
- Ayaokur, A. (2014). *Müzelerde bilgi yönetimi: Sadberk Hanım Müzesi örneği*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Başaran, C. (1995). Arkeolojiye Giriş I –II, 2.Baskı, Aşiyen Kitabevi, Erzurum.
- Bather, F. A. (1872). The Functions of Museums: A Re-survey. *Popular Science Monthly*. c. 64: 210-218.
- Boyar, A. (2006). *Bilgi toplumu oluşumu ve küreselleşmenin kentsel mekana etiklerinde "müzeler" örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ceylan, S. ve Somuncu, M. (2016). Kültür turizmi alanlarında turizmin çeşitlendirilmesine eleştirel bir bakış: Safranbolu UNESCO dünya miras alanı. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 53-64. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/199060>
- Cheit, E. F. (1990). The well-managed museum. S. E. Weil (Ed.). *Rethinking the museum* içinde (ss. 69-72). Washington: Smithsonian Institution Press.
- Coburn, E., Light, R., McKenna, G., Stein, R., Vitzthum, A. (2010). *LIDO - Lightweight Information Describing Objects Version 1.0*. <http://www.lido-schema.org/schema/v1.0/lido-v1.0-specification.pdf> adresinden 19 Şubat 2013 tarihinde erişildi.
- Coyle, K. (2006). Managing technology: One world digital. *The Journal of Academic Librarianship*, 32 (2): 205-207.
- Cultural Heritage (2002). 20 Ocak 2017 tarihinde http://www.cultureindevelopment.nl/cultural_heritage/what_is_cultural_heritage adresinden erişildi

- Çağdaş Müzecilik Değerlendirmeler ve Politika Önerileri, (2016). Ankara Üniversitesi. Erişim adresi: <http://cagdasmuzebilim.ankara.edu.tr/wpcontent/uploads/sites/384/2016/04/%C3%87a%C4%9Fda%C5%9F-M%C3%BCzecilik-E%C4%9Fitimi-Degerlendirme-ve-Politika-%C3%96nerileri.pdf>
- Çakmak, T. (2016). *Türkiye’de kültürel bellek kurumlarında dijitalleştirme ve dijital koruma politikaları: bir model önerisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dallas, C. (1994). A New agenda for museum information systems. S. Ross (Ed.). *Problems and Potentials of Electronic Information in Archaeology* içinde (ss. 251-264). London: British Academy & Council for British Archaeology. 17 Şubat 2013 tarihinde http://eprints.rclis.org/8525/1/Dallas_1994_A_new_agenda_for_museum_information_systems.pdf adresinden erişildi.
- Darçın Şahin, İ. (2010). *Yerel kültür mirasının dijitalleştirilmesi ve Halk Kütüphaneleri: Yalova örneği*, Yüksek lisans tezi Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demiroğlu, O. C. (2006). Kültürel miras ve turizm ilişkisi bağlamında Prinkipo Palace (Büyükkada Rum Yetimhanesi) için uygulanabilir bir yatırım projesi önerisi. Erişim: 25 Nisan 2009. <http://www.turizmoloji.org>
- Dietrich, D., ve Pekel, J. (2012). Open data in cultural heritage institutions. European public sector information platform topic report, (2012/04). 15 Şubat 2016 tarihinde <http://www.epsiplatform.eu/sites/default/files/Final%20TR%20Open%20Data%20in%20Cultural%20Heritage%20Institutions.pdf> adresinden erişildi.
- Digital Curation Center. (2019). What is the digital curation? Erişim adresi: <http://www.dcc.ac.uk/search?keys=what+is+the+digital+curation>
- Digital Curation Center (2004). About DDC. 18 Ocak 2017 tarihinde <http://www.dcc.ac.uk/about-us> adresinden erişildi.
- Digital Preservation Management. (2014). *Digital preservation*. 16 Mart 2015 tarihinde <http://www.dpworkshop.org/dpm-eng/terminology/preservation.html> adresinden erişildi.

- Fabunmi, B. A., Paris, M. ve Fabunmi, M. (2006). Digitization of library resources: challenges and implications for policy and planning. *International Journal of African & African American Studies*, 5(2), 23-36.
- Fopp, M. A. (1997). *Managing museums and galleries*. New York: Routledge.
- Friedel, R. (2007). Time, Sequence and Research in Museums of Science and Technology. International Symposium of Research and Museums, 22-25 May 2007. ed. Görel Cavalli Björkman, Svante Lindqvist. Stockholm: National Museum and Nobel Museum: 69-79.
- Gardner J. B. ve Merritt, E. (2004). Collections planning: Pinning down a strategy.
- G. Anderson (Ed.). *Reinventing the museum: Historical and contemporary perspectives on the paradigm shift* içinde (ss. 292-296), New York: Altamira Press.
- Gerçek, F. (1999). *Türk Müzeciliği*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Guss, S. ve Gregory, L. (2011). Digital curation education in practice: catching up with two former fellows digital information management program. *International Journal of Digital Curation*, 6 (2), 176-193.
- Hancock, E. (2011). A Joint Initiative for Research and Development in Glasgow.http://www.umis.ac.uk/conferences/conference2002_1-hancock.html.
- Hodge, G. (2001), *Metadata made simpler: a guide for libraries*, Bethesda, MD: NISO.
- Irmak, E. (2013). *Müzelerin araştırma işlevi ve müzelerde araştırma faaliyetleri yönetimi üzerine bir değerlendirme. (yüksek lisans tezi)*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı.
- ICOM. (2004). Revaluating the ICOM definition of the museum. 18 Ocak 2016 tarihinde http://archives.icom.museum/pdf/E_news2004/p4_2004-2.pdf adresinden erişildi.
- ICOM. (2019). Museum definition? Erişim adresi: <https://icom.museum/en/activities/standards-guidelines/museum-definition/>

- IFLA. (2002). Guidelines for digitization projects for collections and holdings in the public domain, particularly those held by libraries and archives. 15 Kasım 2014 tarihinde <http://www.ifla.org/files/assets/preservation-and-conservation/publications/digitization-projects-guidelines.pdf> adresinden erişildi.
- IFLA. (2014). Nadir ve yazma eser dermelerinin dijitalleştirilmesinin planlanması için kılavuzlar. 15 Ocak 2016 tarihinde <http://www.ifla.org/files/assets/rare-books-and-manuscripts/rbms-guidelines/guidelines-for-planning-digitization-tr.pdf> adresinden erişildi.
- İşçi, M. (2000). *Sosyal yapı ve sosyal değişme*. İstanbul: Pegem Yayınları
- Kamacı, E. (2014). 2863 sayılı KTVKK'nın uluslararası yasal düzenlemeler bağlamında değerlendirilmesi. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*. Erişim adresi: <https://metujfa.arch.metu.edu.tr/index.php/jfa/article/view/2014.2.1>
- Kaytan, B. (2012). *Müze pazarlama stratejisinde süreli sergiler. (Yüksek lisans tezi)*. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keleş, V. (2003). Modern müzecilik ve Türk müzeciliği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Erişim adresi: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423871935.pdf>
- Kervankıran, İ. (2014). Dünyada değişen müze algısı ekseninde Türkiye'deki müze turizmine bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(11).
- Korkmaz, P. A. (2004). *1990-2000 yılları arasında İstanbul'da yapılan küratörlü sergiler (Yüksek lisans tezi)*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Küçük, M. E. ve Alır, G. (2003). Dijital koruma (arşivleme) stratejileri ve bazı uygulama örnekleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(4), 340-356.
- Küçük, M. E. ve Soydal, İ. (2003). Dijital kütüphanelerde standartlar ve protokoller. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(2), 121-146.

Külcü, Ö. (2010). Belge yönetiminde yeni fırsatlar: Dijitalleştirme ve içerik yönetimi uygulamaları. *Bilgi Dünyası*, 11(2), 290-331.

Külcü, Ö. (2018). *Bilgi kuramı ve bilgi yönetimi: Kuramsal bilginin oluşumu ve toplumsal bilgiye dönüşümü*. İstanbul: Hiperlink.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Müşerref Can. (2009). Hospitality management& tourism including cultural heritage museum operation. Erişim adresi: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0>

Kültür. (2019). Etimoloji Türkçe Sözlük. Erişim adresi: <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/k%C3%BClt%C3%BCr>

Kültür. (2019). *Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde*. Erişim adres: <http://sozluk.gov.tr/>

Kültür ve Turizm Bakanlığı .(1983). Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Sözleşmesi. 4 Haziran 2018 tarihinde <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR-14269/dunya-kulturel-ve-dogal-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html> adresinden erişildi.

Kültürel Miras ve Müzecilik (2009). Kültürel miras ve müzecilik. 15 Ocak 2017 tarihinde <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0> adresinden erişildi.

Lee, C. A. ve Tibbo, H. (2011). Where's the archivist in digital curation? Exploring the possibilities through a matrix of knowledge and skills. *Archivaria*, 72, Fall: 123-168.

Liu, Y. Q. (2004). Best practices, standards and techniques for digitizing library materials: a snapshot of library digitization practices in the USA. *Online Information Review*, 28, 338-345.

LIDO (2015). Wikipedia içinde. 20 Ocak 2017 tarihinde <https://en.wikipedia.org/wiki/LIDO> adresinden erişildi.

- LIDO (2019). LIDO Handout. 1 Mart 2018 tarihinde <http://www.lido-schema.org/documents/LIDO-Handout.pdf> adresinden erişildi
- Lord, B. ve Lord, G. D. (2009). *The Manual of Museum Management*. ABD: Altamira Press. Erişim adresi: https://books.google.com.tr/books?id=VAEWlq_JXQC&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false
- Madran, B. (2001). *Kent, Toplum, Müze Deneyimler – Katkıları*. İstanbul: Türk Tarih Vakfı Yayınları.
- Madsen, Kristian, Birgit Ronne. (2007). Research at a National Museum: Random Notes on a Glorious Past for Contributions of International Interest. International Symposium of Research and Museums, 22-25 May 2007. ed. Görel Cavalli Björkman, Svante Lindqvist. Stockholm: National Museum and Nobel Museum: 81-89.
- Malaro, M. C. ve Deangelis, I. P. (2012). *A Legal Primer on Managing Museum Collections*. ABD: Smithsonian Institution. Erişim adresi: <https://books.google.com.tr/books?id=bZxfBgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false>
- Manjunath, B. S., Salembier, P., Sikora, T. (2002). *Introduction to MPEG 7 multimedia content description interface*. England: John Wiley.
- McGillivray, W. Bruce. (1991). Museum Research: Axiom or Oxymoron?. *Muse*. c. 9.s. 2: 62-65.
- McIlwaine, John ve diğerleri. "Guidelines For Digitization Projects For Collections And Holdings In The Public Domain, Particularly Those Held By Libraries and Archives." IFLA, 2002.
- McKenna, G. ve De Loof, C. (2009). *Report on existing standards applied by European museums*. 14 Ocak 2014 tarihinde <http://www.athenaeurope.org/getFile.php?id=396> adresinden erişildi.

- Mcpherson, G. (2006). Public memories and private tastes: The shifting definitions of museums and their visitors in the UK. *Museum Management and Curatorship*, 21(1), 44–57.
- MDA (2005). *SPECTRUM: The UK museum documentation standard*. 14.01.2013 tarihinde <http://www.communitylivingvictoria.ca/pdfs/spectrum-3-0.pdf> adresinden erişildi.
- Meydan U., S. ve Baykan, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 30-49. Erişim adresi: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423913735.pdf>
- Minghetti, V., Moretti, A. ve Micelli, S. (2002). Reengineering the Museum's role in the tourism value Chain: Towards an it business model, *Information Technology & Tourism*, Vol. 4 Pp. 131–143.
- Miras. (2019). *Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde*. Erişim adresi: <http://sozluk.gov.tr/>
- Moving theory into practice: digital imaging tutorial-delivery. (2003). Cornell University Library/Research Department, 2000-2003. 25 Kasım 2014 tarihinde http://www.library.cornell.edu/preservation/tutorial/technical/technicalD_01.html adresinden erişildi.
- Müzeler iç hizmetler yönetmeliği. (2019). *Kültür ve Turizm Bakanlığı, Teftiş Kurulu Başkanlığı*. Erişim adresi: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR-14442/muzeler-ic-hizmetler-yonetmeliği.html>
- National Library of Norway. (2007). Digitization of books in the National Library: Methodology and lessons learned. 5 Aralık 2018 tarihinde http://www.nb.no/content/download/2326/18198/version/1/file/digitizingbooks_sep07.pdf adresinden erişildi.

- NINCH. (2014). NINCH web sitesinden 1 Ocak 2014 tarihinde <http://www.ninch.org/about/> adresinden erişildi.
- Odabaş, Z. Y., Odabaş, H., ve Polat, C. (2010). The Ottoman manuscripts and the projects of digitizing the manuscripts in Turkey. *Sofia 2008: Globalization and the Management of Information Resources*, içinde (s.482-491). Sofya: University of Sofia.
- Oğuz, M. Ö. (2009). *Somut olmayan kültürel miras nedir?*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özbağ, D. (2010). Ulusal dijital kültür mirasının korunması ve arşivlenmesine yönelik kavramsal bir model önerisi. Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özen L. ve Demirdelen, H. (2011). Access IT projesi müzelerde dijitalleştirme ve Europeana. *Türk Kütüphaneciliği* 25(1), 132-136
- Öztemiz, S. (2016). *Türkiye'de dijitalleştirilen kültürel miras ürünlerine açık erişim: Bir model önerisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztemiz, S. ve Yılmaz B. (2017). Kültürel bellek kurumlarında dijitalleştirme: Kültürel miras ürünlerine yönelik uygulamalar üzerine bir araştırma. *DTFC Dergisi* 57(1), 493-523
- Ray, J. (2014) Getting a handle on digital curation: Education, practice and identity. *Johns Hopkins University*. Erişim adresi: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/ConferencePapers/2014/C-1_Ray_paper.pdf
- Ruge, A. (2008). *Museum professions – A European frame of reference*. Berlin: Hochschule für Technik und Wirtschaft (HTW). 15 Haziran 2013 tarihinde

http://icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/professions/frame_of_reference_2008.pdf adresinden erişildi.

Rusbridge, C., ve diğerleri. (2005). The Digital Curation Centre: a vision for digital curation. Paper for from local to global data interoperability-challenges and technologies: 20-24 June 2005, Sardinia, Italy. *IEEE Piscataway* içinde (ss. 31-41). NJ, USA. Erişim adresi: <http://eprints.gla.ac.uk/33612/>

Satzman, E. (2014). *California Digital Library Glossary*. 14 Aralık 2018 tarihinde <http://www.cdlib.org/gateways/technology/glossary.html> adresinden erişildi.

SPECTRUM (2017). 21 Ocak 2017 tarihinde <http://collectionstrust.org.uk/spectrum/> adresinden erişildi.

SPECTRUM (2019). 1 Ocak 2019 tarihinde <https://collectionstrust.org.uk/what-we-do/strategic-aims-2017-22/> adresinden erişildi

Şahan, M. (2005). Müze ve eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(3), 487-501

Şahbaz, U., Alpaslan, İ. ve Sökmen, A. (2014). Türkiye’de kişisel verilerin korunmasının hukuki ve ekonomik analizi (raporun birinci bölümü). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.

Şener, F. ve Yener, A. K. (2007). Müzelerde aydınlatma kriterleri ve İstanbul Deniz Müzesi örneği. *TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Dergisi*. Erişim adresi: http://www.emo.org.tr/ekler/ed3f6c5e3c6aad5_ek.pdf

Şimşek, Ç. (2015). *Halk bilimi müzeciliğine bir örnek: Ankara somut olmayan kültürel miras müzesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tufts, M., ve Milne, S. (1999). Museums a supply-side perspective. *Annals of Tourism Research*, 26(3), 613–631.

Tunçer, M. (2017). Dünden bugüne kültürel miras ve koruma. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Tunçer, M. (2012). Koruma kavramının tarihsel gelişimi. M. S. Akpolat (Yay. Haz.), Kültürel miras mevzuatı içinde (s. 3). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Türker, A., ve Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yeni Fikir Dergisi* 4(9), 86-98. Erişim adresi: <http://www.yenifikirdergisi.com/uploads/7/somut-olmayan-kulturel-miras-unsurlarinin-turistik-urun-olarak-gelistirilmesine-yonelik-alternatif-oneriler.pdf>
- Türkiye’de Müzecilik. (2019). *Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü*. Erişim adresi: <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-69904/turkiyede-muzecilik.html>
- Türkiye Miras Listesi (2019). *UNESCO Türkiye Milli Komisyonu*. Erişim adresi: <http://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi>
- Uğuryol, M. (2012). Müzelerde İklim Denetimi. Müzebilimin ABC’si. ed. Nevra Ertürk, Hanzade Uralman. İstanbul: Ege Yayınları: 97-114.
- UNESCO. (2001). Universal Declaration on Cultural Diversity 9 Eylül 2018 tarihinde <https://www.refworld.org/docid/435cbcd64.html> adresinden erişildi.
- Ülger, D. K. ve Külçü, Ö. (2016). Dijitalleştirme çalışmalarına kültürel miras ölçeğinde genel bir bakış: VEKAM örneği. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 42-55
- What is cultural heritage?. (t.y.). Erişim adresi: http://www.cultureindevelopment.nl/Cultural_Heritage/What_is_Cultural_Heritage
- Yaraş, A. (1994). *Anadolu’da ilk koleksiyonculuk ve müzecilik faaliyetleri*. II. Müzecilik Semineri, Bildiriler, ss. 19- 21.
- Yaraş, A. (1996). *Çağdaş müzecilik yolunda devlet müzelerinde çalışan müzecilerin sorunları*. Kuruluşunun 150. Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III, Bildiriler, ss. 64-70.

Yıldırım, O. (2018, 22 Aralık). *İçerik yönetimi sistemleri (CMS) nedir* 28 Haziran 2018 tarihinde <https://www.optimisthub.com/icerik-yonetim-sistemleri-cms-nedir.html> adresinden erişildi.

Yılmaz, B. (2011). Dijital kütüphane becerileri konusunda Türkiye’de durum: AccessIT Projesi çerçevesinde bir değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği* 25(1), 117-123.

Yücel, E. (1999). *Türkiye’de müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

EK-1: DIJİTAL KÜRASYON UYGULAMALARI ÇERÇEVESİNDE MÜZELERDE İÇERİK YÖNETİM SİSTEMLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ ANKETİ

Dijital Kürasyon Uygulamaları Çerçevesinde Müzelerde İçerik Yönetim Sistemlerinin Geliştirilmesi

Değerli katılımcı;

Bu çalışma ülkemizdeki müzelerde yer alan kültürel mirasın dijital olarak içeriğinin uluslararası standartlar kapsamında yönetimini ölçmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Anket sonucunda ülkemizdeki müzelerdeki dijital kültürel mirasın yöntemi ve dijital kürasyon standartları analiz edilerek veriler, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalında yürütülen "Dijital Kültürel Mirasın Yönetiminde Dijital Kürasyon Uygulamaları Çerçevesinde Türkiye'de Müzelerde İçerik Yönetimi Sistemlerinin Geliştirilmesi" adlı yüksek lisans tezi kapsamında kullanılacaktır. Bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Anket konusunda Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü lisansüstü öğrencisi Duygu Kevser Kuvşun ile duyguuvk@outlook.com ve dkuvser@ku.edu.tr e-posta adresinden ya da aynı bölümde öğretim üyesi Prof. Dr. Özgür Kölcü ile kulcu@hacettepe.edu.tr adresinden iletişime geçebilirsiniz.

Araştırmaya katkılarınız ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

Duygu Kevser Karadağ

* Required

1. Çalıştığınız kurumun statüsü *

Check all that apply.

- Kamu
- Özel Sektör
- Other: _____

2. Kaç yıldır bu kurumda görev alıyorsunuz ? *

Mark only one oval.

- 1-2 yıl
- 3-5 yıl
- 6-10 yıl
- 11-20 yıl
- 21 yıl ve üzeri

3. Eğitim düzeyiniz nedir ? *

Mark only one oval.

- Lise
- Önlisans
- Lisans
- Lisansüstü
- Doktora

5Q4C019

Dijital Koruyon Uygulamaları Çerçevesinde Müzelerde İçerik Yönetim Sistemlerinin Geliştirilmesi

4. 4. Kurumda hangi pozisyonda görev alıyorsunuz ? *

Mark only one oval.

- Yönetici
- İdari Personel
- Konservatör
- Arkeolog
- Sanat Tarihçi
- Küratör
- Bilgi ve Belge Yöneticisi
- Restoratör
- Müze Eğitmeni
- Other: _____

5. 5. Kurumunuzdaki personellerin nitelikleri konusunda aşağıdaki sorulara yanıtlayınız. (1 en olumsuz, 5 en olumlu) *

Mark only one oval per row.

	1	2	3	4	5
Uzman personelin yeterlilik durumu	☐	☐	☐	☐	☐
Teknik personelin yeterlilik durumu (Restoratör, yazılım uzm vb.)	☐	☐	☐	☐	☐
Müze uzmanı personelin yeterlilik durumu	☐	☐	☐	☐	☐
Çalışan personelin kültürel mirasın yönetimi, müzecilik ve arşivcilik konusunda yeterliliği	☐	☐	☐	☐	☐
Üst yönetimin gerekli olanakları sağlama koşulları	☐	☐	☐	☐	☐
Kurumun maddi olanaklarının yeterlilik durumu	☐	☐	☐	☐	☐
Çalışanların hizmet içi eğitim yeterlilik koşulları	☐	☐	☐	☐	☐
Bina, yerleşim, aydınlatma vb fiziksel koşulların yeterliliği	☐	☐	☐	☐	☐
Elektronik ortamda verilen hizmetlerin yeterlilik durumu	☐	☐	☐	☐	☐
Benzer diğer kurumlar ve ilgili kamu idareleriyle ilişkilerin yeterlilik durumu	☐	☐	☐	☐	☐
Çalışma konularına ilişkin ulusal standartlar, yasal ve idari düzenlemelerin yeterlilik durumu	☐	☐	☐	☐	☐
İlgili üniversitelerden eğitim ve teknik destek sağlanmasına ilişkin yeterlilik durumu	☐	☐	☐	☐	☐

5. 6. Kurumunuzda eserlerin depolama alanı olarak kaç m2 ayrılmıştır ? *

504/2019

Dijital Kütüphane Uygulamaları Çerçevesinde Müzelerde İçerik Yönetim Sistemlerinin Geliştirilmesi

7. 7. Kurumunuzda araştırmacılar için kaç m2 alan ayrılmıştır ? *

8. 8. Kurumunuzda personel için kaç m2 alan ayrılmıştır ? *

9. 9. Kurumunuzda toplam müze eseri sayısı ne kadardır ? *

10. 10. Kurumunuzda basılı eser sayısı ne kadardır ? *

11. 11. Kurumunuzda görsel-ışık sesli eser sayısı ne kadardır ? *

12. 12. Kurumunuzda yer alan eserler ne şekilde tutulmaktadır ? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz.) *

Check all that apply:

- Tüm eserlerin dijitalleştirme çalışmaları tamamlanmış fulltext olarak yer almaktadır.
- Eserlerin envanter bilgilerine elektronik ortamda erişmek mümkündür.
- Eserlerin sadece basılı envanterleri tutulmaktadır.
- Eserlerin sadece listeleri ve demirbaş numaraları basılı olarak tutulmaktadır.

13. 18. Kurumunuzda yer alan eserlerin saklama ve koruma koşulları hakkında mevcut durumu göz önünde bulundurarak aşağıdaki soruları değerlendiriniz. (1 çok az, 5 çok fazla) *

Mark only one oval per row.

	1	2	3	4	5
Depolama alanı yeterlidir	☐	☐	☐	☐	☐
Depoların fiziksel koşulları kontrol edilmektedir (nem, ısı, ışık.. vb gibi)	☐	☐	☐	☐	☐
Doğal afetlerde (yangın, sel, deprem..vb gibi) özel koruma sistemleri mevcuttur	☐	☐	☐	☐	☐
Zararı haşarelere karşı özel önlemler alınmıştır	☐	☐	☐	☐	☐
Zarar görmüş eserlere restorasyon uygulanmaktadır	☐	☐	☐	☐	☐
Eserler özel asit-free malzemelerle sarılıp saklanmaktadır	☐	☐	☐	☐	☐
Eserlerin dijitalleştirme çalışmaları yapılmaktadır	☐	☐	☐	☐	☐
Eserlerin dijitalleştirme çalışmaları tamamlanmıştır	☐	☐	☐	☐	☐

14. 14. Kurumunuzda aşağıdaki çeşeneklerin hangilerinin iyileştirilmesi öncelikli olarak gereklidir ? (Birden çok çık işaretleyebilirsiniz.) *

Check all that apply:

- Uzman personel
- Bütçe olanakları
- Bina ve depolama alanları
- Personel çalışma alanları
- Dijitalleştirme çalışmaları
- Materyallere erişim koşulları
- Ulusal ve uluslararası işbirlikleri
- Hiçbir iyileştirmeye ihtiyaç yoktur

15. 16. Kurumunuzda yer alan eserlere erişim nasıl sağlanmaktadır ? *

Mark only one oval.

- Açık erişim
- Yetkilendirilmiş erişim
- Özel izinlere tabi erişim
- Erişim yoktur

16. 18. Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi hakkında ne oranda bilgi sahibisiniz ? (1 çok az, 5 çok fazla) *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5
Çok az	☐	☐	☐	☐	☐
Çok fazla					

5/24/2019

Dijital Küresel Uygulamalar Çerçevesinde Müzelerde İçerik Yönetim Sistemlerinin Geliştirilmesi

22. 22. Dijital küresel denilince aşağıdaki seçeneklerden hangisi yada hangileri aklınıza gelmektedir ? (Cevabınız "hiçbir" ise mutlaka konuyla ilgili aklınıza gelen diğer kelimeleri belirtiniz.) *

Check all that apply:

- Dijitalleşme
- Dijital saklama
- Dijital koruma
- Dijital sergileme
- Hepsi
- Hiçbir
- Other: _____

23. 23. Müzelerin dijital kültürel miras yönetimi kapsamında uygulanan uluslararası standartlar ve çalışmalar hakkında ne oranda bilgi sahibisiniz ? (1 çok az, 5 çok fazla) *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
Çok az	☐	☐	☐	☐	☐	Çok fazla

24. 24. Kurumunuzda dijital küresel standartlarından herhangi biri kullanılıyor mu ? (Cevabınız "Hayır" ise 25. soruyu atlayabilirsiniz.) *

Mark only one oval.

- Evet
- Hayır
- Other: _____

25. 26. Kurumunuzda dijital küresel kapsamında aşağıdaki standartlardan hangisi kullanılıyor? *

Mark only one oval.

- Athena (Access to cultural heritage network across Europe)
- LIDO (Lightweight Information Describing Objects)
- Spectrum (The UK Museum Documentation Standard)
- Hiçbir

26. 28. Dijital kültürel mirasın yönetiminde kurum olarak geliştirdiğiniz veya kullandığınız farklı dijital küresel standartları varsa belirtiniz ? *

5/24/2019

Dijital Müze Uygulamaları Çerçevesinde Müzelerde İçerik Yönetim Sistemlerinin Geliştirilmesi

27. 27. Dijital kürasyon standartlarının (Athena, LIDO, Spectrum) ağığında öngörölen katkıları içerisinde sizce müzelerde yaratacağı olanaklar nelerdir ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.) *

Check all that apply:

- Müze objelerinin tek bir standart çerçevesinde tanımlanabilmesi
- Uluslararası işbirliğinin artması
- Müzelerin uluslararası platformlarda temsil edilebilme gücü
- Çalışanın zamanın verimliliğinin artması
- Müzelerin web sayfalarının kullanılabilirliğinin artırılması
- Müzelerin içerik yönetim yönetimi açısından şeffaflaşması
- Other: _____

28. 28. Dijital kürasyon standartlarının (Athena, LIDO, Spectrum) ağığında öngörölen olumsuzlukları arasında sizce müzelerde yaratabileceğı olumsuzluklar nelerdir ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.) *

Check all that apply:

- Maliyet artışı
- Veri güvenliği problemi
- Personel ihtiyacının artışı
- Standartlaşma çalışmalarını için ekstra iş gücü
- Teknik ve donanımsal altyapı desteğı ihtiyacı
- Other: _____

29. 29. "Ülkemizde ulusal düzeyde kültürel mirasın yönetimine dönük kürasyon ilkelerinin geliştirilmesi, konu uzmanlarının yönetiminde kültür kurumlarında kaynakların çağlanması, düzenlenmesi, dijitalleştirme süreçlerinin yapılandırılması, erişim ve erişim yetkilendirmeleri, kaynakların uzun süre etkin biçimde korunması ve paylaşımı üzerine var olan koşulların iyileştirilmesine katkı sağlayacaktır" önermesini ne oranda destekliyorsunuz. (1 çok az, 5 çok fazla) *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
Çok az	☐	☐	☐	☐	☐	Çok fazla

30. 30. Anket hakkında görüş ve önerilerinizi belirtiniz.

EK-2: ETİK KURUL İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 10.06.2019 17:24
Sayı: 35853172-300-E.000006221
E.00000622170

Sayı : 35853172-300
Konu : Duygu Kevser KARADAĞ Hk. (Etik Komisyon)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 24.05.2019 tarihli ve 12908312-300/00000609175 sayılı yazınız.

Enstitünüz Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencilerinden **Duygu Kevser KARADAĞ**'ın Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ danışmanlığında hazırladığı "**Dijital Kültürel Mirasın Yönetiminde Dijital Kürasyon Uygulamaları Çerçevesinde Türkiye'de Müzelerde İçerik Yönetimi Sistemlerinin Geliştirilmesi**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **28 Mayıs 2019** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden 9f74d3d1-9a3a-4d22-9e98-a84191e21e13 kodu ile erişebilirsiniz. Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Duygu Didem İLFP1

EK-3: ORJİNALLİK RAPORU

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 09/07/2019</p> <p>Tez Başlığı: Dijital Kültürel Mirasın Yönetiminde Dijital Kütasyon Uygulamaları Çerçevesinde Türkiye'de Müzelerde İçerik Yönetimi Sistemlerinin Geliştirilmesi</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 110 sayfalık kısmına ilişkin, 09/07/2019 tarihinde şahsım/tez danışmamın tarafından İsmailin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 16'dır.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☐ Alıntılar hariç 4- ☒ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'ni inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğa kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğuna beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;"> 09.07.2019 </p> <p>Adı Soyadı: Duygu Kevser KARADAĞ</p> <p>Öğrenci No: N14124262</p> <p>Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi</p> <p>Programı: Bilgi ve Belge Yönetimi</p>
<p>DANIŞMAN ONAYI</p> <p style="text-align: center;">HYGUNDUR</p> <p style="text-align: center;"> Prof. Dr. Özgür KULCU </p>

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TO THE DEPARTMENT OF INFORMATION MANAGEMENT

Date: 09/07/2019

Thesis Title : Developing Content Management Systems for Museums in Turkey within the frame of Digital Cultural Heritage Management's Digital Curation Applications

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 09/07/2019 for the total of 110 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 16 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

09/07/2019

Name Surname: Duygu Keyser KARADAĞ

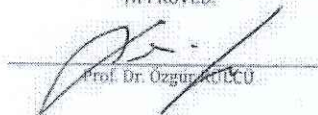
Student No: N14124262

Department: Department of Information Management

Program: Department of Information Management

ADVISOR APPROVAL

APPROVED:

Prof. Dr. Ozgur KILICU